

MATS STJERNBERG

HELSINGIN SEUDUN 1960- JA 1970-LUKUJEN LÄHIÖIDEN SOSIOEKONOMINEN JA DEMOGRAFINEN KEHITYS VUODEN 1990 JÄLKEEN

1

TUTKIMUKSIA 2017

Helsinki

**TIEDUSTELUT
FÖRFRÅGNINGAR
INQUIRIES**

Mats Stjernberg, mats.stjernberg@helsinki.fi
Katja Vilkama, p. - tel. 09 310 78396,
katja.vilkama@hel.fi

**JULKAISIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitutkimus ja -tilastot
Helsingfors stad, stadskansliet,
stadsforskning och -statistik
City of Helsinki, Executive Office,
Urban Research and Statistics

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarekatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarekatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/KAUPUNKITIETO**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. - tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot
Helsingfors stad, stadskansliet, stadsforskning och -statistik
City of Helsinki, Executive Office, Urban Research and Statistics

HELSINGIN SEUDUN 1960- JA 1970-LUKUJEN LÄHIÖIDEN SOSIOEKONOMINEN JA DEMOGRAFINEN KEHITYS VUODEN 1990 JÄLKEEN

MATS STJERNBERG

TUTKIMUKSIA
UNDERSÖKNINGAR
RESEARCH SERIES

2017:1

KÄÄNNÖKSET
ÖVERSÄTTNING
TRANSLATIONS
Magnus Gräsbeck

TAITTO
LAYOUT
Lotta Haglund

KUVIOT
FIGURER
GRAPHS
Lotta Haglund
s. 34–36 Mats Stjernberg

VALOKUVAT
FOTON
PHOTOS
s. 8–9: Kuva: CC BY 4.0 Helsingin kaupunginmuseo / Bonin Volker von
s.12: Kuva: CC BY 4.0 Helsingin kaupunginmuseo / SKY-FOTO Möller / Scan-foto
s.13: Kuva: CC BY 4.0 Helsingin kaupunginmuseo / SKY-FOTO Möller
s. 23, 29: Kuva: Mats Stjernberg
s. 38–39: Kuva: CC BY 4.0 Helsingin kaupunginmuseo / SKY-FOTO Möller
s. 99: Kuva: Mats Stjernberg
etukansi: Kuva: CC BY 4.0 Helsingin kaupunginmuseo / SKY-FOTO Möller
takakansi: Mats Stjernberg

KANSI
PÄRM
COVER
Tarja Sundström-Alku

PAINO
TRYCKERI
PRINT
Edita Prima Oy, Helsinki 2017

PAINETTU
ISSN 2489-4087
ISBN 978-952-331-299-9

VERKOSSA
ISSN 2489-4095
ISBN 978-952-331-300-2

SISÄLLYS

Esipuhe	5
Förord	6
Preface	7
1 Johdanto	10
2 Lähiöt tutkimuskohteena	14
2.1 Lähiön määritelmä	14
2.2 Historiallinen katsaus lähiöihin	15
2.3 Lähiöiden kehityssuunnat ja alueellinen eriytyminen	17
3 Näkökulmia lähiöiden kehitykseen	24
4 Lähiöiden paikantaminen, rajaaminen ja valinta	30
5 Tarkastelussa Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueet	40
5.1 Lähiöalueiden asuntokanta.....	40
5.2 Lähiöalueiden väestörakenne.....	52
5.3 Lähiöalueiden demografinen ja sosioekonominen kehitys	61
5.4 Lähiöalueiden vertailu sosioekonomisen statuksen mukaan	83
6 Tulosten yhteenveto ja pohdinta	100
Sammandrag	105
Summary	110
Lähteet	116
LIITTEET	120

ESIPUHE

1960- ja 1970-luvut olivat Suomessa merkittävän rakennemuutoksen ja kaupungistumisen aikaa. Hyvinvointivaltiota rakennettiin, maatalouden merkitys elinkeinona väheni ja yhä useampi hakeutui kaupunkeihin teollisuuden ja palvelualan tarjoamien työpaikkojen houkuttelemana. Vilkas kaupunkeihin suuntautunut muuttoliike aiheutti asuntopulaa, johon vastattiin rakentamalla kokonaisia uusia kerrostalovaltaisia asuinalueita, jotka usein sijaitsivat kaupunkien laitamilla. Uudet alueet tarjosivat kasvavalle väestölle asumisen mukavuutta: tilaa, laatua ja luonnonläheisen asuinympäristön.

Myös Helsingin seudulla, erityisesti Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla, asuntorakentaminen oli 1960- ja 1970-luvuilla vilkasta. Uusille lähiöalueille muutti runsaasti lapsiperheitä. Asuinalueiden elinkaaren myötä lähiöiden väestörakenne on sittemmin muuttunut ja väestö on ikääntynyt. Lähiöalueilla asuu kuitenkin edelleen iso osa pääkaupunkiseudun väestöstä ja niillä sijaitsee merkittävä osa seudun asuntokannasta.

Tässä tutkimusraportissa tarkastellaan Helsingin seudulle 1960- ja 1970-luvuilla rakennettujen kerrostalolähiöiden sosioekonomista ja demografista kehitystä vuoden 1990 jälkeen. Lähiöiden sosioekonominen rakenne oli varsin tasapainoinen aina 1990-luvun taitteeseen asti. 1990-luvun laman jälkeen alueiden väliset erot ovat Helsingin seudulla kasvaneet ja sosiaalinen eriytyminen on lisääntynyt. Tämä on näkynyt myös 1960- ja 1970-luvuilla rakennettujen lähiöalueiden kehityksessä. Tulokset osoittavat, että lähiöiden sosioekonominen asema on parissa vuosikymmenessä merkittävästi heikentynyt. Samalla kuitenkin myös lähiöiden keskinäiset erot ovat kasvaneet. Erityisesti Helsingissä lähiöiden väliset sosioekonomiset erot ovat varsin suuria. Helsingissä on sekä korkean että matalan työttömyysasteen ja myös matalan ja korkean tulo- ja koulutustason lähiöalueita.

Helsingissä kesäkuussa 2017

Katja Vilkama
tutkimuspäällikkö

FÖRORD

I Finland var 1960- och 1970-talet en tid av betydande strukturomvandling och urbanisering. Man byggde upp välfärdsstaten, jordbrukets betydelse som näring minskade, och allt flera sökte sig till städerna lockade av arbetstillfällena vid industrierna och inom servicenäringarna. Den livliga flyttningsrörelsen till städerna förorsakade bostadsbrist, och den svarade man på genom att bygga stora nya höghusdominerade bostadsområden i städernas utkanter. Dessa nya bostadsområden erbjöd bekvämt boende för en växande befolkning: utrymme, kvalitet och en naturnära bostadsomgivning.

Även i Helsingforsregionen, i synnerhet i Helsingfors, Esbo och Vanda, byggdes det friskt med bostäder på 1960- och 1970-talet. De nya förorterna drog till sig en myckenhet barnfamiljer. Bostadsområdenas livsspann har sedermera inneburit att befolkningsstrukturen förändrats och åldrats. Men fortfarande bor en stor del av huvudstadsregionens invånare i förorter, och en betydande del av regionens bostadsbestånd ligger i dem.

Föreliggande forskningsrapport analyserar den socioekonomiska och demografiska utvecklingen i 60- och 70-talsförorterna i Helsingforsregionen efter år 1990. Ända till dess hade deras socioekonomiska struktur varit mycket balanserad, men efter den djupa ekonomiska recession som inföll i början av 1990-talet började skillnaden områden emellan i Helsingforsregionen växa och den sociala differentieringen öka. Detta har synats även i 60- och 70-talsförorternas utveckling. Rönen i forskningsrapporten visar att förorternas socioekonomiska ställning försämrats märkbart på ett par årtionden. Men samtidigt har skillnaderna förorter emellan vuxit. I synnerhet i Helsingfors är de socioekonomiska skillnaderna förorter emellan stora. I Helsingfors finns det förorter med både hög eller låg arbetslöshetsgrad och förorter med låg eller hög inkomst- och utbildningsnivå.

I Helsingfors i juni 2017

Katja Vilkama
forskningschef

PREFACE

In Finland, the 1960s and 1970s were a time of significant structural change and urbanisation. The welfare state was gradually built, the importance of agriculture as an industry decreased and, attracted by jobs in factories and the services sector, more and more people moved to the cities. Strong migration to cities caused a housing shortage, and in response, large new block-of-flat-dominated suburban housing estates were built at city outskirts. These new neighbourhoods provided comfortable housing for a growing population: space, quality and a close-to-nature housing environment.

In the Helsinki Region, too, especially in its central cities Helsinki, Espoo and Vanda, large quantities of new housing was built in the 1960s and 1970s. These new suburban housing estates attracted large numbers of families with children. Later, the life span of estates gradually implied changes in and ageing of the population. Yet, these estates still are home to quite a large proportion of the Helsinki Metropolitan Area's population, and a considerable part of the area's housing stock is located in them.

The report at hand analyses socio-economic and demographic development since 1990 in suburban housing estates built in the 1960s and 1970s in the Helsinki Region. Up until 1990, their socio-economic structure had been very balanced, but after a deep economic recession in Finland in the early 1990s, differences between estates began to grow and social differentiation to increase in the Helsinki Region. This has been apparent in estates built in the 60s and 70s, too. The findings of the report show that the socio-economic position of suburban housing estates has deteriorated considerably in just a couple of decades. At the same time, however, differences between estates have grown. In Helsinki proper, especially, socio-economic differences between estates are great today. In Helsinki, some suburban housing estates have high, others low unemployment rates, some high education and income level, others a low one.

Helsinki, June 2017

Katja Vilkama
Research Director

1

JOHDANTO

1 JOHDANTO

Lähiöt ja erityisesti niiden kehitykseen ja tulevaisuuteen liittyvät kysymykset ovat viime vuosina olleet julkisen keskustelun kohteena. Pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä tarkastelevat tutkimukset ovat tuoneet lähiökysymykset näkyvästi esille ja herättäneet myös yhteiskunnallista huolta lähiöiden kehityssuunnista sekä huonosaisuuden kasautumisesta lähiöihin. Helsingin kaupungin tavoitteena on turvata asuinalueiden elinvoimaisuutta (Strategiaohjelma 2013–2016), ja yleisemmin Suomessa lähiöiden eriytymisen estäminen on noussut keskeiseksi lähiökehittämisen tavoitteeksi (YM 2013). Myös mediassa on viime vuosina uutisoitu lähiöiden eriytymisestä (HS 2013a) ja sosiaalisten ongelmien kasautumisesta lähiöihin, mikä vuorostaan vaikuttaa poismuuttoon alueilta (HS 2013b). Lähiöt ovat Suomessa ajankohtaisia myös siitä syystä, että erityisesti monet 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut lähiöt ovat laajamittaisen peruskorjauksen ja fyysisen uudistamisen tarpeessa. Lähiöiden korjaus- ja täydennysrakentaminen sekä elvyttäminen on siis noussut tärkeäksi kysymykseksi (ks. esim. Dhima 2014; Tutkitusti parempi lähiö 2016).

Lähiöihin liittyvät kysymykset ovat yhteiskunnallisesti tärkeitä Suomessa erityisesti siksi, että merkittävä osa suomalaisista asuu lähiöissä ja suuri osa asuntokannasta sijoittuu niihin. Riippuen siitä, miten lähiöitä määritellään ja rajataan, Suomen lähiöissä on arvioitu asuvan jopa miljoonasta puoleentoista miljoonaan ihmistä, ja niissä on arvioitu olevan yli 400 000 asuntoa, joista 320 000 on kerrostaloissa (Halme & al. 2001; YM 2013). Merkittävä osa Suomen lähiöistä sijaitsee Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa ja erityisesti Helsingin seudulla.

Tämä tutkimusraportti tarkastelee Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuja kerrostalolähiöitä ja etenkin niiden sosioekonomista ja demografista kehitystä vuoden 1990 jälkeen. Vaikka lähiöt ovat viime vuosina saaneet runsaasti julkisuutta ja medianäkyvyyttä Suomessa, lähiöiden pitkän aikavälin väestörakenteen kehityksestä on verrattain vähän ajantasaisia tutkimustietoja Helsingin seudulta. Raportissa analysoidaan lähiöiden kehitystä suhteessa laajempaan seudulliseen kehitykseen alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Lähiöiden sosioekonomista kehitystä tarkastellaan työttömyysasteen, tulotason ja koulutustason kautta. Sosioekonomisten muutosten lisäksi analysoidaan myös lähiöiden demografista kehitystä vertailemalla muun muassa niiden ikärakennetta ja vieraskielisen väestön osuuksia eri vuosina. Aiemmat tutkimukset ovat tunnistanee 1990-luvun laman käännekohtana, jonka jälkeen alueiden väliset erot Helsingissä ja muualla seudulla ovat kasvaneet merkittävästi (ks. esim. Vaattovaara & Kortteinen 2003; Kortteinen & Vaattovaara 2015). 1990-luvun lamavuodet on nähty käännekohtana myös lähiöiden sosioekonomisen kehityksen kannalta (ks. esim. Lankinen 1998, 1999; Stjernberg 2013, 2015). Tässä tutkimusraportissa selvitetään, miten Helsingin seudun lähiöt ovat kehittyneet 1990-luvun laman jälkeisenä aikana. Tutkimuksessa keskitytään alueisiin, jotka pääosin on rakennettu lähiörakentamisen huippuaikana eli 1960- ja 1970-luvuilla. Erityisesti tämän aikakauden lähiöt ovat ajankohtaisia julkisessa keskustelussa niin alueellisen eriytymisen kuin peruskorjauksen näkökulmasta. Tämä tutkimusraportti kytkeytyy väitöskirjatutkimukseen,

joka tarkastelee koko Suomen alueella sijaitsevia 1960- ja 1970-luvun lähiöitä ja niiden kehitystä (Stjernberg 2017; ks. myös Stjernberg 2015).

Tutkimusraportin toisessa luvussa käsitellään aiempia, pääosin suomalaisia lähiötutkimuksia. Luvussa kuvataan ensinnäkin, miten lähiöt on määritelty aiemmissä tutkimuksissa, jonka jälkeen tarkastellaan suomalaisten lähiöiden historiallista kehitystä sekä väestörakenteen ja sosioekonomisen aseman muutoksia viime vuosikymmeninä. Lisäksi keskustellaan lähiöihin liitetystä ongelmista ja siitä, miten Helsingin seudun lähiöiden kehitys kytkeytyy yhä voimakkaammin alueelliseen eriytymiseen. Kolmannessa luvussa käsitellään tutkimuksen kannalta keskeisiä teoreettisia näkökulmia lähiöiden kehitystä ajatellen niin kansainvälisestä kuin suomalaisesta tutkimuskirjallisuudesta. Luvussa neljä esitetään, miten lähiöt on paikannettu, rajattu ja valittu tutkimusraportin analyysistä varten paikkatietopohjaisella menetelmällä sekä esitellään tällä menetelmällä tunnistetut lähiöalueet. Luvussa viisi tarkastellaan Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden sosioekonomista ja demografista kehitystä vuoden 1990 jälkeen. Väestörakenteen muutosten lisäksi tarkastellaan myös lähiöalueiden asuntokantaa ja siinä tapahtuneita muutoksia. Kuudennessa ja viimeisessä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen keskeisemmät tulokset ja pohditaan Helsingin seudun lähiöiden kehityssuunnista erityisesti alueellisen eriytymisen näkökulmasta.

2

LÄHIÖT TUTKIMUS- KOHTEENA

2 LÄHIÖT TUTKIMUSKOHTENA

1960-luvun ja erityisesti 1970-luvun voimakkaan asuntorakentamisen seurauksena suuri osa suomalaisista asuu alueilla, joita voisi luonnehtia lähiöiksi, ja merkittävä osa suomalaisesta asuntokannasta sijaitsee lähiöissä. Tässä luvussa esitellään lähiöitä koskevaa aiempaa tutkimusta. Luvun ensimmäisessä osassa keskitytään siihen, miten lähiöt yleensä on määritelty suomalaisissa tutkimuksissa ja miten lähiöt ymmärretään tässä tutkimuksessa. Luvun toisessa osassa tarkastellaan lähiöiden historiallista kehitystä, lähiökritiikin nousua ja sitä, miten yleinen suhtautuminen lähiöitä kohtaan muuttui osittain jo lähiörakentamisen aikakaudella. Luvun kolmannessa osassa käsitellään aiempaa tutkimustietoa lähiöiden kehityksestä pääkaupunkiseudulla ja yleisemminkin Suomessa lähiörakentamisen jälkeisinä vuosikymmeninä. Tässä osassa käsitellään myös lähiöiden kehityksen kannalta keskeisiä niin suomalaisia kuin kansainvälisiäkin alueellisen eriytymisen tutkimuksia.

2.1 Lähiön määritelmä

Lähiö on käsitteenä varsin moninainen ja jopa epätäsmällinen, ja sillä voidaan viitata hyvinkin erilaisiin alueisiin. Lähiöitä koskevassa tutkimuksessa ja keskustelussa on siten tärkeä täsmentää, minkä tyyppisiin alueisiin käsiteellä viitataan.

Suomessa ei ole olemassa yhtä vakiintunutta lähiömääritelmää, vaan määritelmät ovat vaihdelleet tutkimuskohtaisesti. Hankosen (1994: 19) tutkimuksessa lähiöt määritellään kerrostalovaltaisiksi asuntoalueiksi, jotka on suunniteltu, toteutettu ja markkinoitu lähiöidean erilaisina sovelluksina. Seppälä ym. (1990: 9) rajaavat lähiöt 1950–1980-luvuilla rakennetuiksi vähintään 700 asukkaan alueiksi, jotka sijaitsevat kaupungin keskustan ulkopuolella ja ovat lähinnä asumiseen tarkoitettuja. Heidän määritelmänsä mukaan lähiöt voivat olla puhtaita kerrostaloalueita tai pien- ja kerrostaloja sisältäviä seka-alueita. Hurmeen (1991: 177) mukaan sana lähiö on Suomessa yleistynyt tarkoittamaan kiinteästä kaupunkirakenteesta erilleen rakennettua mutta varsinaisesta kaupungista riippuvaista asuntoaluetta, jonka olemassaolo perustuu kaupungin työpaikkoihin ja palveluihin sekä joukkoliikenneyhteyksiin. Lankisen (1998: 7) mukaan tavallinen mielikuva suomalaisesta lähiöstä kytkeytyy vahvasti 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuun kerrostaloasutukseen, joka on irrallaan muusta yhdyskuntarakenteesta. Lähiö ei kuitenkaan ole neutraali nimike vaan myös symbolinen kategoria tietyntyyppisille asuinalueille ja niiden asukkaille (Ilmonen 1994; Roivainen 1999; Saarikangas 2002; Ilmonen 2016). Lähiö on sanana latautunut, ja sitä käytetään usein erityisesti, kun viitataan alueisiin, jotka mielletään ongelmallisiksi. Ilmosen (1994) mukaan lähiöiksi käsitetään useammin Jakomäen ja Kontulan kaltaiset alueet kuin vaikkapa vauraammiksi mielletyt Oulunkylä ja Kulosaari.

Aiempien suomalaisten lähiötutkimusten lähiömääritelmien mukaan suomalaisia lähiöitä voisi ennen kaikkea luonnehtia tietyn aikakauden asuinalueeksi, joka on

yhtenäisen suunnitelman mukaan toteutettu ja alun perin rakennettu keskustan ulkopuolelle. Tunnusomaista lähiöille on suurelta osin mutta ei välttämättä pelkästään elementtikerrostaloista koostuva asuntokanta sekä tietynlailla tunnistettava rakennettu ympäristö ja korttelirakenne. Tässä tutkimuksessa lähiöt ymmärretään keskustojen ulkopuolella sijaitseviksi asuinalueiksi, joissa enemmistö asukkaista asuu 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa. Tutkimuksen tarkempaa lähiömääritelmää käsitellään luvussa neljä, jossa esitetään tutkimuksessa käytettyä paikkatietopohjaista lähestymistapaa lähiöiden paikantamiseksi, rajaamiseksi ja valitsemiseksi.

2.2 Historiallinen katsaus lähiöihin

Suomalaisten lähiöiden historia on läheisesti yhteydessä toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten suuriin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Lähiöiden rakentaminen liittyi keskeisesti yhteiskunnan vaurastumiseen ja hyvinvointivaltion rakentamiseen ja erityisesti tavoitteeseen taata kaikille yhteiskuntaluokille mahdollisuus nykyaikaiseen perheasuntoon vallitsevien suunnitteluihanteiden mukaisesti luonnonläheisessä asuinympäristössä (Hurme 1991; Hankonen 1994; Saarikangas 2016). Toinen merkittävä tekijä oli elinkeinorakenteen muutos, joka oli erityisen voimakas 1960-luvulla, jolloin merkittävä osa työvoimasta siirtyi alkutuotannosta töihin teollisuuteen sekä myös palvelualoille (Saarikangas 2016: 71). Elinkeinorakenteen muutos liittyi nopeaan kaupungistumiseen 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin erityisesti nuoret ikäluokat hakeutuivat maaseudulta kaupunkiin töiden perässä. Vilkaan kaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen seurauksena asuntotuotantoa piti kasvattaa merkittävästi.

Rakennusalan teollistuminen ja varsinkin uusien rakennusmateriaalien ja -menetelmien kehittyminen mahdollisti asuntotuotannon tehostamista (Hankonen 1994). Erityisesti elementtitekniikan avulla oli mahdollista rakentaa asuntoja aiempaa nopeammin ja kustannustehokkaammin. Lähiörakentamiseen keskeisesti vaikuttanut käytäntö oli aluerakentaminen, joka perustui kuntien ja rakennusliikkeiden aluerakentamissopimuksiin, joissa rakennusliikkeiden tehtäväksi määrättiin maan hankkiminen ja kaavoittaminen sekä asuntojen rakentaminen ja markkinointi (Hankonen 1994: 19). Aluerakentamisen kautta oli mahdollista kaavoittaa ja rakentaa kokonaisia uusia asuinalueita yhtenäisen suunnitelman mukaan. Uusi asuntorakentaminen ohjautui tyypillisesti kaupunkien laitamille olemassa olevan kaupunkirakenteen ulkopuolelle, missä olosuhteet usein olivat otolliset tämänkaltaiselle suurmittakaavaiselle rakentamiselle.

Suomen kaupungistumista on luonnehdittu lähiöistymiseksi, koska suuri osa uusista asunnoista rakennettiin keskustojen ulkopuolisiin lähiöihin (Hankonen 1994; Saarikangas 2016). Lähiörakentaminen käynnistyi Suomessa 1950-luvulla, jolloin ensimmäiset lähiöt rakennettiin pääosin Helsinkiin (Seppälä ym. 1990: 24). Varhaisia lähiöitä, kuten Helsingissä sijaitsevia Herttoniemeä ja Munkkivuorta sekä Espoossa sijaitsevaa Tapiolaa, kutsutaan usein metsälähiöiksi, sillä alueet suunniteltiin ja rakennettiin tyypillisesti metsämaisiin ympäristöihin luonnonolosuhteita läheisesti

huomioiden. Lähiörakentaminen kiihtyi Suomessa 1960-luvulla, joka oli kaksijakoinen vuosikymmen lähiörakentamisen kannalta. 1960-luvun alkupuolen lähiöt, kuten Helsingin Pihlajamäki, Kontula ja Vuosaari, rakennettiin metsälähiöperinnettä ja edellisen vuosikymmenen luonnonläheisen asumisen ihannetta mukailleen (Saarikangas 2016: 76). Lähiörakentamisessa tapahtui kuitenkin käänne 1960-luvun puolessavälissä suunnitteluihanteiden muuttuessa. Varhaisia lähiöitä kritisoitiin muun muassa niiden liian pienestä väestöpohjasta, josta johtuen lähiöiden palvelut usein jäivät puutteelliseksi eikä niistä muodostunut tavoiteltuja elinvoimaisia alueita vaan lähinnä nukku-mälähiöitä (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985: 3).

1960-luvun puolivälistä eteenpäin otettiin etäisyyttä metsälähiöihin ja alettiin suunnitella mittakaavaltaan suurempia ja tiiviimpiä kompaktilähiöitä, joita myös rakennettiin kauemmas keskustasta (Hurme 1991). Helsingissä Pihlajisto, Espoossa Suvela ja Vantaalla Koivukylä ovat esimerkkejä tämän aikakauden massiivisemmasta lähiörakentamisesta. Muutos suunnitteluihanteissa oli linjassa sen kanssa, että kaupunkiin suuntautuneen muuttoliikkeen kiihtyessä oli tarve kasvattaa asuntotuotantoa, mikä vuorostaan vaati suuria toteutusyksiköitä ja tehokasta maankäyttöä (Seppälä ym. 1990: 25). Aluerakentaminen ja elementtitekniikkaan perustuva teollinen asuntotuotanto tarjosivat edellytykset tämänkaltaiselle rakentamiselle. Asuntopoliittiset tavoitteet alkoivat entistä voimakkaammin määrittää asuntorakentamista Suomessa 1960-luvun puolivälissä, ja erityisesti vuonna 1966 perustettu Asuntohallitus ja saman vuoden asuntotuotantolaki asettivat kunnille aiempaa suurempia asuntorakentamiseen liittyviä velvoitteita (Junto 1990). Lähiörakentaminen oli kiivaimmillaan vuosina 1965–1975, jolloin rakennettiin yli 500 000 uutta asuntoa ja 200 000 suomalaista vaihtoi vuosittain asuinkuntaa (Saarikangas 2016: 71). Sen lisäksi, että rakentamisen mittakaava kasvoi 1960-luvun loppua kohden ja erityisesti 1970-luvulla, lähiörakentaminen levisi myös muualle Suomeen. Pyrkimys tehokkuuteen korostui asuntotuotannossa erityisen voimakkaasti lähiörakentamisen huippuvuosina, mikä Hankosen (1994: 24) mukaan johti siihen, että arkkitehtonisesta laadusta tuli toissijaista. Varhaisiin metsälähiöihin verrattuna 1970-luvun massiivisempia ja tehokkaammin rakennettuja lähiöitä onkin kritisoitu niiden fyysiseen ympäristöön liittyvistä ongelmista (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985; Seppälä ym. 1990). Lähiörakentaminen, kuten asuntorakentaminen ylipäätään, väheni 1970-luvun loppua kohden. Tämän taustalla oli yhteiskunnallisten olojen muutos, erityisesti kaupungistumisen hidastuminen ja toisaalta myös epäedullinen suhdannekehitys, jonka seurauksena asuntorakentamisen tarve väheni (Seppälä ym. 1990: 20; Osara 1985: 8). Lähiörakentamisen hiipumiseen vaikutti toisaalta myös suunnitteluihanteiden muuttuminen, jonka taustalla oli erityisesti lähiöihin ja aluerakentamiseen kohdistunut kritiikki.

Yleinen suhtautuminen lähiöitä kohtaan muuttui merkittävästi lähiörakentamisen vuosikymmenten aikana (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985; Ilmonen 1994; Roivainen 1999; Saarikangas 2002; Saarikangas 2016). Varhaisiin luonnonläheisesti rakennettuihin 1950-luvun ja 1960-luvun lähiöihin suhtauduttiin innostuneesti, ja ne edustivat Roivaisen (1999) mukaan modernin asumisen lupausta sekä mahdollisuutta parempaan elämään moderneilla mukavuuksilla varustetuissa asunnoissa. Saarikangas (2016: 67) kuvaa, miten esimerkiksi muutto Helsingin Töölöstä Kontulaan 1960-luvun alussa merkitsi muuttoa modernimpaan kotiin, jossa oli muun muassa juokseva

vesi, sisäyessä ja kylpyamme. Julkinen mielipide lähiöitä kohtaan muuttui kuitenkin 1960-luvun loppua kohden samanaikaisesti kiivaimman lähiörakentamisen aikana. Varhaiset tunnettujen arkkitehtien suunnittelemat lähiöt korvautuivat teollisella sarjatuotannolla rakennetuilla lähiöillä, ja näitä uudempia massiivisempia betonilähiöitä alettiin julkisessa keskustelussa käsitellä ongelmakeskeisesti (Roivainen 1999). Lähiöitä alettiin yleisemmin pitää epäonnistuneina ja ongelmallisina alueina. Tämä ilmenee esimerkiksi Ympäristöministeriön vuonna 1985 julkaisemasta selvityksestä (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985), jossa kartoitettiin suomalaisten kaavoittajien näemyksiä heidän omien paikkakuntiansa lähiöiden ongelmista. Lähiöiden suurimmiksi ongelmiksi nähtiin niiden syrjäinen sijainti, puutteelliset palvelut, ankea ulkonäkö ja kerrostalovaltainen asuntokanta, sosiaalinen erilaistuminen ja häiriöt sekä alueiden leimaautuminen ja huono asema asuntomarkkinoilla (mt. 21–23).

Lähiöt ovat pitkään olleet erilaisten kehittämistoimenpiteiden kohteena Suomessa, ja erityyppisiä kunnallisia ja valtakunnallisia lähiökehittämishankkeita on ollut jo 1970-luvulta lähtien (ks. Karjalainen 2004). Lähiökehittäminen on kuitenkin viime vuosina noussut vielä aiempaa keskeisemmäksi yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Kolmasosa Suomen nykyisestä asuntokannasta rakennettiin 1960- ja 1970-luvuilla, ja merkittävä osa tästä asuntokannasta sijaitsee lähiöissä (Dhima 2014: 7–8). Tämän aikakauden asuinalueet ovat juuri nyt laajamittaisen peruskorjauksen tarpeessa. Samaan aikaan on kasvanut huoli lähiöiden väestörakenteen kehityksestä, joka liittyy yleisemmin alueelliseen eriytymiseen ja erityisesti huoleen huono-osaisuuden kasautumisesta tiettytyyppisille asuinalueille. Lähiökeskustelu liittyy näin ollen yhä selkeämmin kysymykseen alueellisesta eriytymisestä, joka on noussut entistä ajan-kohtaisemmaksi parin viime vuosikymmenen aikana erityisesti pääkaupunkiseudulla.

2.3 Lähiöiden kehityssuunnat ja alueellinen eriytyminen

Lähiöiden väestörakenteen kehityksestä julkaistiin erityisesti 1980- ja 1990-luvuilla useita tutkimuksia, joissa kartoitettiin demografisia ja sosioekonomisia muutoksia lähiöiden väestörakenteessa sekä pääkaupunkiseudulla että osittain muualla Suomessa. Nämä olivat pääosin Ympäristöministeriön lähiöiden kehittämishankkeisiin liittyviä taustaselvityksiä, joissa kiinnostuksen kohteena oli kartoittaa, mihin suuntaan lähiöt olivat kehitymässä (ks. Lankinen 1985, 1994, 1998, 1999).

Helsingin kaupungin tietokeskuksen erikoistutkija Markku Lankinen (1985) tarkasteli 28 helsinkiläisen kerrostalolähiön väestörakenteen kehitystä ja sosioekonomisen aseman muutosta 1960-luvulta 1980-luvulle asti. Tällä aikavälillä väkimäärä kuten myös lapsiperheiden osuus väestöstä oli pääsääntöisesti vähentynyt lähiöissä. Lähiöiden sosioekonomisen aseman muutosta tarkasteltiin sosiaalisen statuksen indeksillä ja tulotasolla, jotka olivat yleisesti laskeneet hieman mutta eivät kovin voimakkaasti. Tulotaso oli 1970-luvulla pääsääntöisesti laskenut jonkin verran korkean tulotason lähiöissä kuten Kulosaessa, Lehtisaessa ja Munkkivuossa, kun taas monissa matalan tulotason lähiöissä, kuten Jakomäessä, Pukinmäessä ja Vesalassa, tulotaso oli päinvastoin kohentunut (mt. 14). Yleisesti Helsingin lähiöiden sosioeko-

nomisessa asemassa ei kuitenkaan tilastojen valossa ollut havaittavissa merkittävää muutosta 1970-luvulla.

Vajaa vuosikymmen myöhemmin ilmestyneessä tutkimuksessaan Lankinen (1994) tarkasteli pääkaupunkiseudun kerrostalolähiöiden kehitystä sosiaalisen segregaatoin näkökulmasta vuosien 1960 ja 1990 tai 1980 ja 1990 välillä aineiston saatavuudesta riippuen. Lankinen havaitsi, että väestön ikääntyminen oli jatkunut suurimmassa osassa pääkaupunkiseudun lähiöistä edellisten vuosikymmenten tapaan. Huomionarvoista sosioekonomisen aseman tarkasteluissa oli, että yhdenkään lähiön tulo- tai koulutus-taso ei alentunut merkittävästi 1980-luvulla (mt. 60–63). Lankinen tunnisti kuitenkin selkeitä lähiöiden välisiä eroja riippuen niiden rakennusajankohdasta ja toisaalta myös niiden sijainnista. 1960-luvun puolenvälin jälkeen rakennettujen lähiöiden sosioekonominen asema oli pääsääntöisesti matalampi kuin varhaisempien lähiöiden. Pääkaupunkiseudun eri kaupungeissa sijaitsevien lähiöiden väliset erot olivat myös selkeät. Espoon lähiöt olivat yleisesti korkeamman sosioekonomisen statuksen ja tulotason alueita, kun taas Vantaan lähiöt olivat tyypillisesti keskimääräistä heikommassa asemassa. Tunnusomaista Helsingille oli se, että kaupungissa oli sekä korkeamman että matalamman sosioekonomisen aseman lähiöitä. Leimallista lamavuosia edeltävälle 1980-luvulle oli alueiden välisten sosioekonomisten erojen kaventuminen pääkaupunkiseudulla. On myös merkille pantavaa, että kaikilla pääkaupunkiseudun alueilla oli lisäksi varsin matala työttömyys ennen laman alkua. 1970- ja 1980-luvuilla oli kuitenkin jo havaittavissa tietynlaista, tosin melko pienimuotoista, huono-osaisuuden keskittymistä Helsingin vuokratulokannan sisällä (ks. Kääriäinen 1987).

Lankisen (1998) myöhemmässä tutkimuksessa keskityttiin 36 suomalaisen lähiön tilastolliseen seurantaan vuosien 1980 ja 1995 välillä, jolloin 1990-luvun pahimmat lamavuodet sisältyvät tarkastelujaksoon. Tutkimusraportin lähiöistä 15 sijaitsi pääkaupunkiseudulla. Yleisiä lähiöiden väestörakenteessa havaittavia suuntauksia niin koko Suomessa kuin pääkaupunkiseudullakin olivat väestön väheneminen, asuntokuntien keskikokojen pienentyminen ja väestön ikääntyminen aiempien vuosikymmenten tapaan. Uusi kehitys oli sen sijaan se, että maahanmuuton vaikutukset olivat jossain määrin näkyvissä lähiöiden väestörakenteessa. Maahanmuutto oli kuitenkin vielä melko vähäistä 1990-luvulla, ja esimerkiksi ulkomailla syntyneen väestön osuus oli vuonna 1995 yli 10 prosenttia ainoastaan yhdessä pääkaupunkiseudun lähiössä (mt. 22). Lähiöiden sosioekonomisessa asemassa oli havaittavissa varsin suuria muutoksia erityisesti 1990-luvun alkupuoliskolla. Merkittävin muutos oli työttömyysasteessa, joka kasvoi varsin huomattavasti koko Suomessa mutta erityisesti lähiöissä. Esimerkiksi Helsingissä työttömyysaste kasvoi vuosina 1990–1993 kahdesta prosentista melkein 19 prosenttiin ja kaupungin lähiöissä tyypillisesti vielä tätä enemmän (mt. 56). Tietyillä paikkakunnilla muualla Suomessa, kuten esimerkiksi Porin ja Rauman kaltaisilla teollisuuspaikkakunnilla, työttömyysaste lähiöissä kasvoi vielä tätä voimakkaammin. Tulotason ja koulutustason suhteellisessa kehityksessä Lankinen ei sen sijaan havainnut yhtä suuria muutoksia kuin työttömyysasteessa. Kaiken kaikkiaan 1990-luvun lamavuodet näkyivät kuitenkin varsin selvästi lähiöiden sosioekonomisen aseman muutoksessa.

Vuosi edellä mainitun tutkimuksen jälkeen ilmestyneessä jatkotutkimuksessaan Lankinen (1999) tarkasteli samojen 36 lähiön kehitystä vuosien 1995 ja 1997 välillä.

Näinä vuosina tulotason kehitys suhteessa kuntien keskiarvoihin oli epäsuotuisa melkein kaikissa lähiöissä. Työttömyysasteen muutos ei sen sijaan ollut yhtä merkittävä kuin lamavuosien aikana, ja suurimmassa osassa lähiöitä työttömyysaste oli matalampi vuonna 1997 kuin esimerkiksi laman huippuvuonna 1993. Työttömyysasteen kehitys oli kuitenkin suhteellisesti katsottuna epäsuotuisa, sillä työttömyysaste laski tarkasteluajanjaksona vähemmän lähiöissä kuin kunnissa keskimäärin. Lähiöiden sosioekonominen kehitys oli Lankisen mukaan näin ollen jatkunut epäedullisena myös pahimpien lamavuosien jälkeen.

Erityisesti Lankisen (1985, 1994, 1998, 1999) lähiötutkimukset antoivat yleisen käsityksen lähiöiden kehityksestä Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja osittain myös muualla Suomessa 1960-luvulta 1990-luvun puoliväliin. Tällä aikavälillä lähiöissä oli havaittavissa sekä selkeitä demografisia että sosioekonomisia muutoksia. Demografisia muutoksia olivat etenkin väestön ikääntyminen, kotitalouksien koon pieneneminen sekä väestömäärän väheneminen, jotka olivat tunnistettavia kehityssuuntia lähiöissä kaikkina tarkasteluvuosikymmeninä. Edellä mainitut muutokset vastaavat tyypillistä asuinalueiden elinkaarta. Uusille asuinalueille muuttaa usein nuoria pariskuntia ja lapsiperheitä, mutta myöhemmässä vaiheessa on yleistä, että alueella asuu entistä enemmän ikääntyneitä ja vähemmän lapsiperheitä etenkin, jos asukuvasvaihtuvuus ei ole ollut suurta (ks. esim. Akkila & Hirvonen 2016: 49). Maahanmuutto oli Suomessa varsin vähäistä ennen 1990-lukua ja pääosin vielä 1990-luvun puolivälissäkin.

Lankisen tutkimusten mukaan Helsingin ja muun pääkaupunkiseudun lähiöiden sosioekonomisessa asemassa ei yleisesti tilastojen valossa tapahtunut kovin suuria muutoksia 1970- ja 1980-luvuilla, joita leimasi lähiöiden ja yleisemminkin erityyppisten asuinalueiden välisten sosioekonomisten erojen kaventuminen seudulla. Merkittävä muutos tapahtui kuitenkin 1990-luvun laman aikana. Laman vaikutus lähiöihin oli varsin voimakas ja näkyi erityisesti työttömyysasteen moninkertaistumisessa muutamassa vuodessa. Lamavuosia on pidetty käännekohtana paitsi lähiöiden kehityksen myös yleisemmin pääkaupunkiseudun alueellisen sosioekonomisen rakenteen kannalta. Tuorempien lähiötutkimusten perusteella suomalaisten 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys on valtakunnallisesti katsottuna yleisesti ollut epäsuotuisa vuosien 1990 ja 2010 välillä, kun tarkastellaan työttömyysasteen sekä tulo- ja koulutustason kehitystä (Stjernberg 2015). Myös Helsingissä saman aikakauden lähiöiden työllisyysasteen kehitys on samalla aikavälillä tyypillisesti ollut epäedullinen suhteessa koko kaupungin kehitykseen, joskaan kaikki lähiöt eivät ole kehittyneet yhdenmukaisella tavalla (Stjernberg 2013).

Alueellinen eriytyminen on noussut tärkeäksi tutkimusteemaksi Suomessa 2000-luvulla, ja erityisesti pääkaupunkiseudun rakenteellinen kehitys on ollut tarkastelun kohteena useissa tutkimuksissa. Helsingin seudun lähiöiden pidemmän aikavälin sosioekonomista ja demografista kehitystä on sen sijaan tutkittu suhteellisen vähän edellä käsiteltyjen 1990-luvun tutkimusten jälkeen. Vaikka lähiöiden väestörakenteen kehitys ei yleensä ole ollut tuorempien alueellista eriytymistä tarkastelevien tutkimusten päähuomion kohteena, ovat ne kuitenkin antaneet viitteitä lähiöiden kehityssuunnista. Helsingin seudun lähiöiden kannalta onkin keskeistä huomioida, millaisia muutoksia seudun alueellisessa rakenteessa yleisemmin on tapahtunut.

Alueellisen eriytymisen tutkimuksissa 1990-luvun alku on yleisesti tunnistettu ajan-
kohdaksi, jonka jälkeen alueiden väliset erot ovat kasvaneet pääkaupunkiseudulla (ks.
esim. Vaattovaara & Kortteinen 2003; Vaattovaara ym. 2011). Kaupunginosien väliset
sosioekonomiset erot olivat Helsingissä historiallisen alhaisia juuri ennen lamavuosia,
ja Helsinkiä luonnehdittiin ennen 1990-lukua yhdeksi Euroopan vähiten segregoi-
tuneeksi kaupungiksi (Varady & Schulman 2007: 316). Tämä oli seurausta edellisten
vuosikymmenten kehityksestä, jolloin alueiden väliset erot Helsingissä ja pääkaupun-
kiseudulla kaventuivat erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla (Lankinen 1985, 1994). Alueiden
välisen erojen kaventuminen on liitetty hyvinvointivaltion kehittymiseen ja toisaalta
Helsingin kaupungin sosiaalista sekoittamista suosivaan asuntopolitiikkaan ja
kaupunkisuunnitteluun, joiden kautta on pyritty torjumaan segregaatiokehitystä (ks.
esim. Varady & Schulman 2007).

1990-luvun lamavuosien ja näitä seuranneen talouden nousukauden jälkeen asuin-
alueiden väliset sosioekonomiset erot ja hyvinvointierot ovat monen tutkimuksen mukaan
kasvaneet sekä Helsingissä että laajemminkin pääkaupunkiseudulla. Erityisesti
tietyt kerrostalovaltaiset lähiöalueet ovat tutkimusten mukaan jääneet suhteellisessa
tulo- ja työllisyyskehityksessä muista alueista jälkeen. Vaattovaara (1998) kiinnitti
ennen vuosituhannen taitetta huomiota siihen, että huono-osaisuus ja varsinkin korkea
työttömyys olivat lamavuosien seurauksena aiempaa selkeämmin keskittyneitä tietyille
alueille pääkaupunkiseudulla. 2000-luvun alkupuolella tunnistettiin ns. köyhyystas-
kuja, eli huono-osaisuuden aiempaa voimakkaampaa keskittymistä erityisesti tiettyihin
lähiöihin (Vaattovaara & Kortteinen 2003). Toisaalta osittain samoihin lähiöihin
huomattiin myös syntyneen ns. monikulttuurisuustasuja kasvaneen maahanmuuton
seurauksena (ks. Koskela 2002). Tutkimusten mukaan huono-osaisuuden keskittymi-
nen oli kuitenkin vuosituhannen taitteessa vielä pääosin mittakaavaltaan melko vähäistä
ja osittain eri puolille pääkaupunkiseutua hajanaisesti sijoittuvaa, vaikka erot
olivatkin selkeämmin tunnistettavia kuin ennen 1990-luvun lamavuosia (ks. Vaattovaara
1998).

Myöhemmät tutkimushavainnot viittaavat siihen, että lamavuosien aikana syntynyt
alueellinen rakenne on vakiintunut ja alueiden väliset suhteelliset erot ovat syventyneet
entisestään. Tunnusomaista Helsingin alueelliselle rakenteelle 2000-luvulla on ollut se,
että alueellinen eriytyminen on aiempaa selkeämpää ja monikerroksisempaa (ks. Vilka
ym. 2014). Alueiden väliset sosioekonomiset ja demografiset erot ovat yhteydessä
asuntokannan alueellisiin eroihin, ja koska asuntokannassa tapahtuvat muutokset
tyypillisesti ovat hitaita, ovat myös väestörakenteen muutokset pääosin melko vähäisiä
lyhyellä aikavälillä. Vaikka muutokset eivät ole olleet yhtä äkillisiä ja merkittäviä
kuin 1990-luvulla, on alueellinen eriytyminen kuitenkin lisääntynyt myös esimerkiksi
vuosien 2000–2010 aikana, jolloin työttömyysaste laski koko seudulla (ks. Kortteinen
& Vaattovaara 2015). Yleinen työllisyystilanne heikkeni jälleen 2010-luvulla, ja
esimerkiksi vuosien 2011 ja 2014 välillä työttömyysaste näytti kasvaneen kaikkein
eniten Helsingissä tietyillä kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla, jotka jo ennestään ovat
olleet korkean työttömyyden alueita (Stjernberg 2016).

2000-luvun edetessä alueelliset huono-osaisuuden ja toisaalta myös hyväosaisuuden
keskittymät ovat muodostuneet aiempaa selkeämmin tunnistettaviksi, ja alueellinen
eriytyminen on aiempaa monikerroksisempaa; ja esimerkiksi korkea työttömyys

sekä matala tulotaso ja koulutustaso paikantuvat Helsingissä usein samoille alueille. Alueiden väliset sosioekonomiset erot ovat myös yhteydessä alueellisiin terveyseroihin, ja esimerkiksi korkean työttömyyden ja matalan tulo- ja koulutustason alueilla on pääasiassa korkeampi sairastavuus (Helsingin tila ja kehitys 2016). Sosioekonomisten erojen lisäksi myös etninen eriytyminen on parin viime vuosikymmenen aikana tullut aiempaa korostuneemmaksi pääkaupunkiseudulla, ja matalan sosioekonomisen statuksen alueilla on myös joissain tapauksissa verrattain korkea vieraskielisen väestön osuus (ks. Vilkama 2011; Dhalmann 2011; Vilkama ym. 2014). Tällaiset alueet ovat tyypillisesti kerrostalovaltaisia lähiöalueita, joissa ARA-vuokra-asuntojen osuus on korkea.

Havainnot pääkaupunkiseudulta vastaavat pitkälti muiden Pohjoismaiden sekä yleisemmin eurooppalaisten kaupunkien kehitystä, jossa lisääntynyt sosioekonominen ja etninen eriytyminen ovat yleisesti havaittavia kehityssuuntia (ks. esim. Tammaru ym. 2015; Musterd ym. 2016; Maloutas & Fujita 2012; Tunström ym. 2016). Vaikka eurooppalaiset kaupungit edelleen ovat vähemmän jakautuneita kuin esimerkiksi yhdysvaltalaiset kaupungit, ovat alueiden väliset erot kaupungeissa aiempaa suurempia. Lisääntynyt sosioekonominen eriytyminen näkyy muun muassa aiempaa suuremmassa asuinalueiden välisissä tulo- ja koulutustason sekä työttömyysasteen eroissa. Monissa Euroopan kaupungeissa sosioekonominen eriytyminen on myös yhä enemmän yhteydessä etniseen eriytymiseen, sillä maahanmuuttajataustainen väestö asuu usein matalan sosioekonomisen statuksen alueilla, jotka usein ovat toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä rakennettuja lähiöitä (Murie ym. 2003).

Eurooppalaisissa kaupungeissa yleisesti havaittava alueellisen eriytymisen lisääntyminen on tutkimuskirjallisuudessa liitetty monenlaisiin syihin ja kehityskulkuihin. Tammaru ym. (2015) näkevät kasvaneiden kaupunkien sisäisten sosioekonomisten erojen olevan yhteydessä muun muassa globaalin talouden sekä työmarkkinoiden rakenteellisiin muutoksiin, poliittisiin muutoksiin, kuten hyvinvointivaltioiden heikkenemiseen, ja joissain kaupungeissa myös sosiaalisen vuokra-asumisen investointien vähenemiseen (ks. myös luku 3). Kaupunkien aiempaa suuremman jakautuneisuuden on nähty olevan yhteydessä yleisemmin sosiaalisen eriarvoisuuden lisääntymiseen ja tuloerojen kasvuun niin Euroopassa (Tammaru ym. 2015; Musterd ym. 2016) kuin Suomessakin (ks. esim. Rasinkangas 2013). Suomessa, kuten myös muissa Pohjoismaissa, oli aina 1990-luvulle asti verrattain vähäiset sosiaaliset erot eri väestöryhmien välillä, mikä näkyi muun muassa melko pieninä sosioekonomisina eroina sekä vähäisessä tuloköyhyydessä (Fritzell ym. 2012, 165). Vaikka eriarvoisuus on kansainvälisesti katsottuna vielä suhteellisen pientä, Suomessa on kuitenkin 1990-luvulta lähtien ollut havaittavissa, että tuloerot ovat kasvaneet, tuloköyhyys on lisääntynyt, työttömyysaste on vakiintunut aiempaa korkeammalle tasolle ja muun muassa sosiaaliset terveyserot ovat lisääntyneet (Rasinkangas 2013, 18–19). Yleisesti Euroopassa havaittava tuloerojen ja muiden sosiaalisten erojen lisääntyminen näkyy monissa kaupungeissa alueellisesti aiempaa syvämmässä kuilussa korkean ja matalan sosioekonomisen statuksen alueiden välillä (Musterd ym. 2016).

Myös lähiöiden historiassa ja niiden myöhemmässä kehityksessä on monia yhteisiä piirteitä, kun verrataan suomalaisia lähiöitä samankaltaisiin ja saman aikakauden alueisiin muualla Länsi-Euroopassa. Yhteistä pidemmän aikavälin historiallisessa ke-

hityksessä on ensinnäkin se, että lähiörakentamista ohjasi myös muissa maissa tiettyiltä osin samankaltaiset yhteiskunnalliset olot toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten aikana kuin Suomessa. Erityisesti korkean syntyvyyden ja voimakkaan kaupunkieihin suuntautuneen muuttoliikkeen takia oli tarve kasvattaa asuntotuotantoa merkittävästi (Musterd & Van Kempen 2005: 15). Etenkin läntisessä Euroopassa ja Pohjoismaissa yleisesti lähiörakentaminen liittyi Suomen tapaan hyvinvointivaltion rakentamiseen ja erityisesti asuntopoliittisiin tavoitteisiin, jotka tähtäsivät asumisen tason parantamiseen (Wassenberg 2013: 47). Lähiörakentamista ohjasi eri Euroopan maissa pitkälti samankaltaiset suunnitteluhanteet, ja lähiörakentaminen perustui yleisesti teolliseen asuntotuotantoon, jossa tyypillisesti rakennettiin uusia elementtikerrostaloista koostuvia asuinalueita keskustojen ulkopuolelle yhtenäisen suunnitelman mukaan (Wassenberg ym. 2004: 8–9). Toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten aikana rakennettujen lähiöiden välillä on näin ollen havaittavissa tietynlaista samankaltaisuutta niiden rakennetussa ympäristössä maasta riippumatta.

Lähiöiden myöhemmässä kehityksessä on niin ikään tiettyjä samankaltaisuuksia. Kuten Suomessa myös muualla lähiöt joutuivat pian niiden rakentamisen jälkeen kritiikin kohteeksi ja kerrostalolähiöt nähdään yleisesti läntisessä Euroopassa kärsivän samankaltaisista ongelmista (ks. Hall 1997; Power 1997; Turkington ym. 2004; Musterd & Van Kempen 2005; Wassenberg 2013). Musterdin & Van Kempenin (2005: 11) mukaan toisen maailmansodan jälkeen rakennetut lähiöt nähdäänkin Euroopassa yhä enemmän taloudellisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti taantuvina alueina. Vastaavalla tavalla myös Suomessa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla lähiökysymykset ovat yhä selkeämmin yhteydessä alueelliseen eriytymiseen.

3

NÄKÖKULMIA LÄHIÖIDEN KEHITYKSEEN

3 NÄKÖKULMIA LÄHIÖIDEN KEHITYKSEEN

Monissa eurooppalaisissa lähiötutkimuksissa on korostettu, että lähiöiden kehityksen kannalta on olennaista huomioida paitsi itse lähiöihin liittyviä aluekohtaisia tekijöitä myös yleisempiä lähiöiden ulkopuolisia kehityskulkuja (ks. esim. Murie ym. 2003; Wassenberg ym. 2004; Dekker ym. 2005; Van Beckhoven ym. 2009). Se, miten lähiöt ja asuinalueet ylipäättään kehittyvät, on tutkimuksissa usein liitetty alueelliseen eriytymiseen. Grigsbyn ym. (1987) näkemyksen mukaan asuinalueiden kehitys kaupungissa on läheisesti yhteydessä alueelliseen eriytymiseen, sillä ne sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset tekijät, jotka vaikuttavat alueelliseen eriytymiseen, vaikuttavat myös siihen, että huono-osaisuus kasautuu tietyille alueille ja erityyppiset alueet kehittyvät eri tavoin. Tässä luvussa käsitellään Helsingin seudun lähiöiden kehityksen kannalta keskeisiä teoreettisia näkökulmia niin lähiötutkimuksista kuin alueellisen eriytymisen tutkimuksista.

Murien ym. (2003) sekä Wassenbergin ym. (2004) mukaan lähiöiden kehitykseen vaikuttavat ulkopuoliset tekijät voidaan jakaa laajempaan taloudellisiin, poliittisiin, demografisiin ja sosiokulttuurisiin kehityskulkuihin tai megatrendeihin. Näitä kehitystrendejä pidetään erityisen tärkeinä, sillä ne vaikuttavat paitsi lähiöiden ja muiden asuinalueiden kehitykseen myös yleisemmin alueelliseen kehitykseen muun muassa kaupunki- ja seututasolla, kansallisella tasolla ja osittain myös globaalilla tasolla.

Lähiöiden sosioekonomisen kehityksen kannalta on ensinnäkin keskeistä huomioida laajemmat globaalissa taloudessa tapahtuvat muutokset (Murie ym. 2003; Wassenberg ym. 2004). Globaalin talouden ja työmarkkinoiden rakenteellisten muutosten on nähty olevan yhteydessä aiempaa suurempiin sosiaalisiin eroihin länsimaissa (esim. Sassen 1991; Mollenkopf & Castels 1991; Wilson 1987; Hamnett 1994, 2001; Tammaru et al. 2015). Sassenin (1991: 9) mukaan talouden rakenteelliset muutokset ovat johtaneet länsimaissa siihen, että perinteisten teollisuustyöpaikkojen vähentyessä, suuri osa uusista työpaikoista on syntynyt korkeaa osaamista ja koulutusta vaativille korkeapalkkaisille aloille ja toisaalta matalapalkkaisille palvelutyöaloille. Wilsonin (1987) mukaan talouden rakennemuutos on johtanut tietynlaiseen yhteensopimattomuusongelmaan, jossa erityisesti matalammin koulutetulle väestölle soveltuvia työpaikkoja on aiempaa vähemmän. Hamnett (1994) näkee talouden rakennemuutoksen ja siihen liittyvien työmarkkinamuutosten lisänneen sosiaalista eriarvoisuutta erityisesti siten, että työssäkäyvien ja työvoiman ulkopuolelle jääneiden välille on syntynyt syvämpi kuilu. Suomessa tämänkaltaisten muutosten on nähty lisänneen rakenteellista työttömyyttä ja toisaalta myös työsuhteiden epävakaisuutta (Mitrunen 2013). Wassenbergin ym. (2004) mielestä edellä kuvatut talouden rakennemuutoksen seuraukset ovat vaikuttaneet lähiöihin erityisesti siksi, että monin puolin Eurooppaa lähiöissä on tyypillisesti asunut ihmisiä, jotka ovat työskennelleet aloilla, joihin rakennemuutoksen vaikutus on ollut erityisen voimakas. Tämä on johtanut aiempaa korkeampaan työttömyyteen monissa Euroopan lähiöissä. Dekkerin ym. (2005) mukaan talouden rakennemuutoksen ja työmarkkinamuutosten seurauksena erot siinä, miten eri työmarkkina-asemassa olevat ihmiset pystyvät valitsemaan asuinpaikkansa ovat

aiempaa suuremmat. Vahvassa työmarkkina-asemassa olevilla on aiempaa enemmän valinnanvaraa asunnon hankinnassa, kun taas heikossa asemassa olevilla ja erityisesti työttömillä on aiempaa niukemmat valintamahdollisuudet. Tämä on Dekkerin ym. mukaan vaikuttanut kielteisesti etenkin vähiten haluttujen lähiöiden asemaan.

Poliittisten kehityssuuntien huomioiminen on tutkijoiden mielestä myös tärkeää niin lähiöiden kehityksen kuin yleisemminkin alueellisen eriytymisen kannalta. Erityisesti hyvinvointivaltioissa tapahtuneet muutokset on Euroopassa liitetty yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja segregaaation kasvuun (ks. Tammaru ym. 2015; Musterd ym. 2016). Ne ovat heikentäneet erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten asemaa, mikä monissa tapauksissa on vaikuttanut etenkin lähiöissä asuvien elämään (ks. Murie ym. 2003: 48). Nightingalen (2012: 390) mukaan hyvinvointivaltion rooli on läntisessä Euroopassa vaikuttanut keskeisesti siihen, että sosiaaliset erot eri väestöryhmien välillä ja toisaalta myös alueelliset sosioekonomiset erot ovat olleet matalammat kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Myös Suomessa hyvinvointivaltion roolin on nähty vaikuttaneen keskeisesti siihen, että eriarvoisuus ja alueiden väliset sosioekonomiset erot pienenevät toisen maailmansodan jälkeisten vuosikymmenten aikana ja pysyvät verrattain alhaisina 1990-luvun lamavuosiin saakka (Fritzell ym. 2012). Van Kempenin (2007: 19) mukaan hyvinvointivaltiot ovat yleisesti heikentyneet Euroopassa ja monet maat ovat kehittyneet uusliberalistisempaan suuntaan sitten 1980-luvun puolenvälin. Hänen mukaansa politiikan muutokset ovat vaikuttaneet sosiaalisten erojen kasvuun, ja sosiaalipoliittiset leikkaukset ovat vaikuttaneet kaikkein eniten heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin. Kankaan (2009) mielestä Suomessa sosiaalipoliittisilla leikkauksilla on ollut suurempi vaikutus kuin muissa Pohjoismaissa. Tutkijoiden mukaan hyvinvointivaltion heikkeneminen yhdistettynä talouden rakennemuutoksen vaikutuksiin on johtanut aiempaa suurempaan eriarvoisuuteen, mikä vuorostaan näkyy kaupunkien sosioekonomisessa rakenteessa suurempien alueellisten erojen muodossa (esim. Tammaru ym. 2015).

Poliittiset kehityssuunnat ovat tutkimusten mukaan vaikuttaneet myös sosiaalisesti tuetun vuokra-asumisen asemaan monissa läntisen ja pohjoisen Euroopan maissa. Monissa maissa sosiaalisesti tuettujen vuokra-asuntojen lukumäärä on vähentynyt viime vuosikymmenten aikana ja sosiaalisen vuokra-asumisen status on alentunut (ks. Malpass 2008; Van Beckhoven ym. 2009; Van Gent 2009). Tämän seurauksena julkisesti tuetuissa vuokra-asunoissa asuu tyypillisesti aiempaa vähemmän keskituloisia ja toisaalta enemmän pienituloisia kotitalouksia, ja etenkin monet vuokratalovaltaiset lähiöt ovat yhä selvemmin matalan tulotason asuinalueita niin yleisesti läntisessä Euroopassa (Van Beckhoven ym. 2009: 41) kuin myös esimerkiksi Suomessa pääkaupunkiseudulla (ks. esim. Vilkkama ym. 2014). Suomessa on vuoden 2017 alusta asetettu tuloajat valtion tukemiin vuokra- ja osaomistusasuntoihin pääkaupunkiseudulla, mikä osaltaan saattaa vaikuttaa aiempaa voimakkaampaan matalatuloisten asukkaiden keskittymiseen tietyille lähiöalueille tulevaisuudessa (Ara 2016).

Murie ym. (2003) sekä Wassenberg ym. (2004) korostavat myös demografisten megatrendien merkitystä, joista erityisesti väestön ikääntymisen ja toisaalta lisääntyneen maahanmuuton vaikutukset näkyvät lähiöiden kehityksessä Euroopassa. Lähiöihin muutti tyypillisesti alun perin paljon lapsiperheitä, mutta myöhemmin väestörakenteen ikääntyminen on ollut voimakasta monissa eurooppalaisissa lähiöissä. Tämä ke-

hitys vastaa Lankisen (1985, 1994, 1998) havaintoja väestön ikääntymisestä pääkaupunkiseudun lähiöissä 1960-luvulta 1990-luvulle. Toinen demografinen muutos, joka on yleisesti havaittavissa Euroopassa, on maahanmuuttajataustaisen väestön osuuden lisääntyminen lähiöissä (Murie ym. 2003; Wassenberg ym. 2004). Koska maahanmuuttajataustaisella väestöllä on usein rajatummat mahdollisuudet valita asuinpaikkansa, he asuvat Wassenbergin ym. mukaan todennäköisemmin siellä, missä asuminen on halpaa eli monessa tapauksessa toisen maailmansodan jälkeen rakennetuissa kerrostalolähiöissä. Myös pääkaupunkiseudulla vieraskielisen väestön osuudet ovat yleensä korkeimpia kerrostalovaltaisilla lähiöalueilla, joissa ARA-vuokra-asuntojen osuus on verrattain korkea (Vilkama ym. 2014).

Demografiset muutokset liittyvät myös läheisesti laajempiin sosiokulttuurisiin muutoksiin yhteiskunnassa. Wassenberg ym. (2004) pitävät etenkin elämäntyylien erilaistumista tärkeänä asuntojen kysyntään vaikuttavana tekijänä, joka myös tulisi huomioida lähiöiden kehitystä ajatellen. Heidän mukaansa lisääntynyt yksilökeskeisyys osaltaan on yhteydessä yhden hengen kotitalouksien määrän kasvuun. Kotitalousrakenteiden moninaistuminen on ylipäätään heistä vaikuttanut siihen, että asuntomarkkinakysyntä on aiempaa eriytyneempi. Erityisesti tilanteessa, jossa myös sosioekonomiset erot ovat aiempaa korostuneemmat, eri väestöryhmillä on paitsi erityyppiset asumistoiveet myös hyvin erilaiset edellytykset toteuttaa toiveitaan. Tämän seurauksena vähiten haluttujen asuntojen ja asuinalueiden asema saattaa heiketä entisestään.

Asuntomarkkinoiden kysyntä- ja tarjontatekijöiden merkitystä on pidetty keskeisenä lähiöiden kehityksen kannalta, ja erityisesti määrällinen ja laadullinen asuntotarjonta seudullisilla asuntomarkkinoilla voi merkittävästi vaikuttaa lähiöiden asemaan (ks. esim. Wassenberg ym. 2004: 15). Lähiöiden kannalta on näin ollen tärkeä huomioida, minkä tyyppisellä paikkakunnalla lähiö sijaitsee. Jos lähiö sijaitsee esimerkiksi sellaisella paikkakunnalla, jossa on enemmän asuntoja tarjolla kuin on kysyntää, on Dekkerin ym. (2005) mukaan todennäköisempää, että vähiten kysytyillä asuinalueilla on tyhjillään olevia asuntoja. Se, minkä tyyppisellä paikkakunnalla lähiö sijaitsee, näyttäisi vaikuttavan myös alueen sosioekonomiseen asemaan, sillä Suomessa väestöltään taantuvilla seuduilla sijaitsevat lähiöt ovat keskimäärin heikommassa asemassa sekä työttömyysasteella että tulo- ja koulutustasolla tarkasteltuna, kun niitä verrataan Helsingin seudun kaltaisten kasvavien seutujen lähiöihin (ks. Stjernberg 2015). Seudulliset asuntomarkkinat ovat toisaalta myös alttiita muutoksille, ja esimerkiksi muuttoliike tietylle paikkakunnalle tai seudulle tai toisaalta pois tietyltä asuntomarkkina-alueelta vaikuttaa keskeisesti asuntojen kysyntään ja näin ollen myös lähiöiden asemaan. Myös asuntotarjonta on muuttuvaa ja esimerkiksi uusi rakentaminen saattaa heikentää vanhemman ja vähemmän kysytyin asuntokannan houkuttelevuutta (ks. esim. Van Gent 2009). Tämä saattaa vaikuttaa erityisesti vähiten vetovoimaisten lähiöalueiden asemaan.

Ulkoisten tekijöiden lisäksi myös erilaisilla lähiöiden sisäisillä tekijöillä on tutkimusten mukaan ilmeinen vaikutus lähiöalueiden asemaan ja kehitykseen. Ensinnäkin lähiöiden fyysiseen ympäristöön ja asuntokantaan liittyvien tekijöiden merkitystä on korostettu. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi rakennetun ympäristön laatu, asuntokannan hallintasuhteet sekä alueen sijainti (Murie ym. 2003: 49). Suomessa lähiöt on jo pitkään yhdistetty monenlaisiin ongelmiin, jotka liittyvät muun muassa alueiden

fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön sekä niiden syrjäiseen sijaintiin, ja monet lähiöt ovat kärsineet huonosta maineesta melkein lähiörakentamisen aikakaudelta lähtien (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985). Lähiön maineella ja sillä, mielletäänkö tietty alue turvattomaksi tai muuten ongelmalliseksi, voi olla vaikutusta lähiön matlaan arvostukseen. Tällä voi olla merkitystä lähiön kehityksen kannalta erityisesti siksi, että lähiön voi olla vaikea päästä eroon alueellisesta stigmasta, jos sellainen on syntynyt (ks. esim. Power 1997; Dean & Hastings 2000). Vilkan ym. (2014: 90) havainnot pääkaupunkiseudulta osoittavat, että asuinalueen maine ja alueisiin liitetyt mielikuvat vaikuttavat erityisesti uuden asuinalueen valinnassa.

Wassenbergin (2013: 14) mukaan monien taantuvien lähiöiden kehitys on johdettavissa jo niiden varhaiseen historiaan. Epäsuositujen lähiöiden taantumisen taustalla ei kuitenkaan yleensä ole mikään yksiselitteinen syy, vaan yhdistelmä erilaisia tekijöitä, jotka voivat liittyä alueen fyysiseen ympäristöön ja asuntokantaan, sijaintiin, väestörakenteeseen ja toisaalta osittain myös mielikuviin alueesta. Lähiöiden taantumista saattaa lisäksi vauhdittaa se, jos jokin ulkoinen tekijä, kuten esimerkiksi rakenteellinen muutos työmarkkinoilla, voimistaa lähiön sisäisiä ongelmia.

Asuinalueiden kehitystä ja erityisesti lähiöiden taantumista selittävässä teorioissa on siis usein korostettu monenlaisten niin alueiden sisäisten kuin ulkoistenkin tekijöiden yhteisvaikutusta. Prak & Priemus (1986) näkevät toisen maailmansodan jälkeen rakennettujen eurooppalaisten lähiöiden taantumisen olevan yhteydessä asteittain etenevään sosiaaliseen, tekniseen ja taloudelliseen taantumiseen. Sosiaalinen taantuminen liittyy heidän mukaansa alueen väestöpohjan muutokseen ja erityisesti siihen, että parempituloiset asukkaat saattavat muuttaa pois alueen statuksen heiketessä, minkä seurauksena pienituloisen väestön osuus lisääntyy. Muuttoliike saattaa näin kiihdyttää lähiön sosioekonomista muutosta, mikä vuorostaan voi johtaa rakennetun ympäristön ja asuntokannan tekniseen taantumiseen, mikä osaltaan saattaa kasvattaa poismuuttoa alueelta entisestään. Tämänkaltaiset kehitykset saattavat lisäksi kasvattaa tyhjien asuntojen määrää, mikä taas voi kiihdyttää lähiön taloudellista taantumista vuokratulojen pienentyessä ja käyttökustannusten lisääntyessä. Prakin & Priemuksen mallin mukaan sosiaalinen, tekninen ja taloudellinen taantuminen ovat toisiinsa läheisesti liittyviä ja osittain toisiaan voimistavia kehityskulkuja. Heidän näkemyksensä mukaan ulkoiset tekijät, kuten esimerkiksi laajemmat sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset kehityssuunnat, on yhtä lailla tärkeä huomioida, sillä nämä saattavat voimistaa lähiön taantumisen kierrettä. Myös esimerkiksi Grigsbyn ym. (1987) sekä Powerin (1997) näkemysten mukaan lähiöiden epäsuotuisa kehitys on tyypillisesti johdettavissa lähiön sisäisiin fyysisiin ja sosiaalisiin tekijöihin, minkä lisäksi yleisemmät lähiöiden ulkoiset kehityskulut saattavat voimistaa lähiön epäsuotuisaa kehitystä entisestään. Lähiön taantuminen johtaa tyypillisesti siihen, että alueen asema seudullisilla asuntomarkkinoilla heikkenee.

Myös Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla huono-osaisuuden syveneminen ja voimakkaampi keskittyminen tietyille alueille saattaa tutkijoiden mukaan johtaa itseään ruokkivaan kierteeseen, jossa alueiden sosioekonominen asema heikkenee entisestään (ks. esim. Vilka ym. 2013; Bernelius & Vaattovaara 2016; Vilka ym. 2016). Sosioekonomisesti heikoilla alueilla, ja toisaalta myös alueilla, joissa maahanmuuttajataustaisen väestön osuus on korkea, valikoiva muuttoliike saattaa entisestään vai-

kuttaa alueiden sosioekonomiseen heikentymiseen (Vilkama 2011; Vilkama ym. 2013). Helsingissä on myös tutkittu koulujen roolia alueellisen eriytymisen kannalta. Berneliuksen (2013) tutkimus havaitsi koulujen maineen ja suosion olevan yhteydessä alueen sosioekonomiseen rakenteeseen, mikä vuorostaan ohjaa lapsiperheiden kouluvalintoja ja muutoksia ja vaikuttaa seudullisiin muuttoliikkeisiin ja kaupunginosien kehitykseen. Kun tiettyihin kaupunginosiin liittyvät mielikuvat näyttävät vaikuttavan ihmisten muuttopäätöksiin, on alueellisen eriytymisen etenemisen näin ollen nähty osittain itseään ruokkivana kehityksenä (Bernelius 2013; Vilkama ym. 2013). Muuttoliikkeen vaikutus alueiden kehitykseen saattaa ilmetä myös siten, että ihmiset välttävät muuttamista tietyille alueilla kielteisten mielikuvien takia (ks. Vilkama ym. 2016; Bernelius & Vaattovaara 2016).

Lähiöiden kehityksen kannalta tuntuu keskeiseltä huomioida laajempia yhteiskunnallisia kehityskulkuja, jotka vaikuttavat kaupunkien sosioekonomiseen rakenteeseen sekä lähiöiden ja muunlaisten asuinalueiden kehitykseen ja asemaan. Toisaalta saman aikakauden lähiöt eivät ole yhtenäinen ryhmä samankaltaisesti kehittyviä alueita, jolloin on keskeistä huomioida myös aluekohtaisia tekijöitä ja eri lähiöiden erityispiirteitä.

4

LÄHIÖIDEN PAIKANTAMINEN, RAJAAMINEN JA VALINTA

4 LÄHIÖIDEN PAIKANTAMINEN, RAJAAMINEN JA VALINTA

Suomessa ei ole olemassa yhtä tutkimusaineistoa, joka sellaisenaan soveltuisi lähiöiden tarkasteluun. Vaikka esimerkiksi pääkaupunkiseudun kunnilla on käytössä erilaisia hallinnollisia aluejakoja, jotka jakavat Helsingin, Espoon ja Vantaan pienempiin, nimettyihin osiin, eivät nämä aluejaot ole ongelmattomia lähiöiden rajaamisen näkökulmasta. Hallinnolliset aluejaot saattavat olla melko laajoja, eivätkä ne välttämättä muodosta kovin yhteneviä ja keskenään vertailukelpoisia alueita. Erilaisten koko maan kattavien koordinaattipohjaisten aineistojen yhdistely mahdollistaa kuitenkin sen, että tietyntyyppisiä alueita voidaan tunnistaa määrättyjen kriteerien mukaan hallinnollisista aluerajoista riippumatta sekä tarkastella näiden alueiden ajallista kehitystä. Aiemmissa pääosin 1980- ja 1990-luvuilla tehdyissä valtakuntatason lähiötutkimuksissa ja -selvityksissä tutkimusalueiden paikannus on perustunut tutkijoiden ja asiantuntijaryhmien harkinnanvaraiseen valintaan (esim. Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985; Seppälä et al. 1990; Lankinen 1994; Lankinen 1998; Lankinen 1999). Tämän tutkimuksen paikatietoaineistoihin pohjautuva lähestymistapa lähiöiden paikantamiseksi, rajaamiseksi ja analysoimiseksi poikkeaa näin ollen aiemmista lähiötutkimuksista. Tutkimuksessa paikannetaan lähiöt samalla kriteeristöllä koko Suomesta ensimmäistä kertaa, kun aiemmissa lähiötutkimuksissa lähiöiden valinta on perustunut tulkintaan ja subjektiivisiin määritelmiin. Lähiöiden paikantaminen on tehty osana vielä julkaisematonta väitöskirjatutkimusta, jossa tarkastellaan koko Suomen alueella sijaitsevia 1960- ja 1970-luvun lähiöitä (Stjernberg 2017).

Tutkimusta varten oli ensin tarve paikantaa alueet, joita voisi luonnehtia 1960- ja 1970-luvun lähiöiksi. Nämä kaksi vuosikymmentä olivat Suomessa lähiörakentamisen huippuaikaa, jolloin suurin osa kerrostalolähiöistä rakennettiin (ks. 2.2). Lähiöt on tässä tutkimuksessa määritelty keskusta-alueiden ulkopuolella sijaitseviksi asuinalueiksi, joissa enemmistö asukkaista asuu 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa kerrostaloissa. Tutkittavat lähiöt on paikannettu ja rajattu kolmen eri paikatietoaineiston eli 1) rakennus- ja huoneistorekisteristä tehdyn aineistopoiminnan, 2) 250 m × 250 m -tilastoruutujen ja 3) keskustaluokitusaineiston avulla.

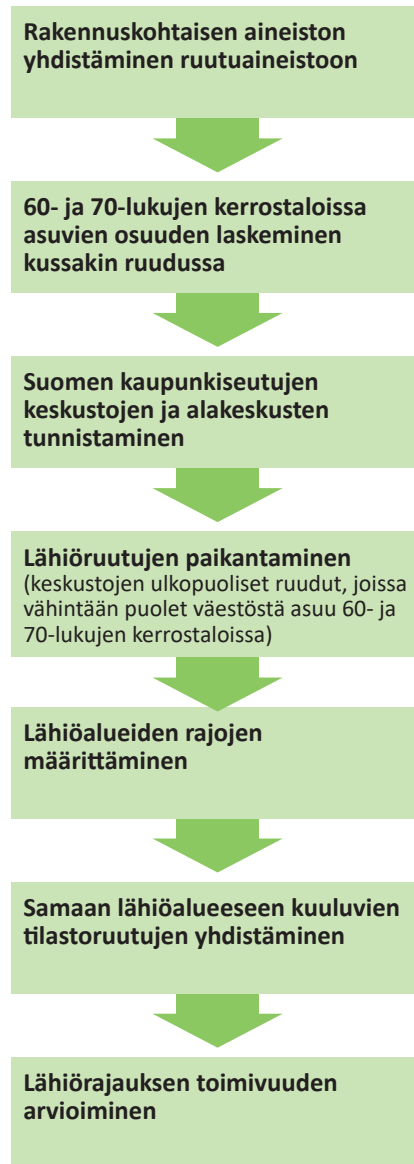
Väestörekisterikeskuksen rakennus- ja huoneistorekisteristä (RHR 2015) tehty aineistopoiminta sisältää rakennuskohtaista tietoa kaikista vuosien 1960 ja 1979 välillä rakennetuista kerrostaloista ja niiden sijainnista. Tämän aikakauden asuinkerrostaloja on kaiken kaikkiaan 21 391 koko Suomessa, joista 5 624 sijaitsee Helsingin seudulla ja 2 779 Helsingissä. Tämän aineiston avulla on paikannettu jokainen näillä kahdella vuosikymmenellä rakennettu kerrostalo koordinaattitietojen perusteella. Kyseinen aineisto sisältää kuitenkin lähinnä rakennuksien fyysisiin ominaisuuksiin liittyvää tietoa, minkä vuoksi se ei sellaisenaan sovellu analyysiin, joiden pääkiinnostuksen kohteena on tarkastella lähiöiden väestörakennetta ja siinä tapahtuneita sosioekonomisia ja demografisia muutoksia. Lähiöalueiden analysoimiseksi käytetään siksi Ruututietokannan (2015) ja Yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR 2013)

250 m × 250 m -tilastoruutuja. Nämä aineistot sisältävät monenlaista koordinaatti-pohjaista tilastotietoa muun muassa työllisyydestä, väestön tulo- ja koulutustasosta, väestön ikärakenteesta ja äidinkielestä, kotitalouksien koosta sekä rakennus- ja asuntokannasta. Analyysissä käytetään vastaavia ruutuaineistoja eri vuosilta, mikä mahdollistaa vuosien 1990 ja 2014 välillä tapahtuneiden sosioekonomisten ja demografisten muutosten ajallisen tarkastelun. Kolmas lähiöiden paikantamisessa hyödynnetty aineisto on Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) tekemä YKR-ruutuihin pohjautuva keskustaluokitusaineisto, jota käytetään keskustojen ulkopuolella sijaitsevien kerrostalokeskittymien tunnistamiseksi.

1960- ja 1970-luvun lähiöiden paikantaminen paikkatietoaineistojen pohjalta koostui useasta työvaiheesta, jotka pääosin tehtiin MapInfo-ohjelmistoa hyödyntäen. Nämä työvaiheet on esitetty kuviossa 1. Ensimmäisessä työvaiheessa yhdistettiin rakennuskohtaisen aineiston tiedot ruututason aineistoihin, minkä jälkeen laskettiin ruutukohtaisia prosenttiosuuksia siitä, miten suuri osa kunkin 250 m × 250 m -tilastoruudun kokonaisväestöstä asuu 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa kerrostaloissa. Näiden työvaiheiden kautta oli tarkoituksena tunnistaa koko Suomesta sellaiset alueet, joissa merkittävä osuus väestöstä asuu tämän tyyppisessä asuntokannassa. Rajauskriteerien määrittämisessä päädyttiin siihen, että vähintään puolet kokonaisväestöstä asuisi tämän aikakauden kerrostaloissa.

Koska tutkimus tarkastelee keskustojen ulkopuolella sijaitsevia lähiöalueita, seuraavassa työvaiheessa tunnistettiin suomalaisten seutujen keskusta-alueet, jotta niiden ulkopuolella sijaitsevat lähiöt voitiin paikantaa käänteisesti. Tässä työvaiheessa hyödynnettiin SYKE:n keskustaluokitusta kaupunkiseutujen keskusta-alueiden ja tärkeimpien alakeskusten tunnistamiseksi. Tätä kautta paikannettiin sellaiset keskustojen ulkopuoliset ruudut, joissa vähintään puolet kokonaisväestöstä asuu 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa. Lähiöalueiden tarkempaa rajaamista varten tunnistettiin seuraavaksi sellaiset alueet, joissa usea tämän aikakauden kerrostalo sijaitsee lähekkäin. Rajauskriteerien asettamisessa päädyttiin siihen, että tällaisilla kerrostalokeskittymillä tulisi olla vähintään viisi 1960- ja 1970-luvun kerrostaloa, jotka sijaitsevat korkeintaan 250 metrin päästä toisistaan. Kaikki samaan 1960- ja 1970-luvun kerrostalokeskittymään kuuluvat 250 m × 250 m -tilastoruudut laskettiin samaan lähiöalueeseen kuuluviksi. Näiden työvaiheiden jälkeen yhdistettiin vielä kaikki samaan lähiöalueeseen kuuluvat tilastoruudut ja näiden tiedot analyysjä varten.

Kuvio 1. Työvaiheet 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden paikantamiseksi

Edellä kuvattujen työvaiheiden kautta tunnistettiin yhteensä 603 aluetta koko Suomesta ja 131 aluetta Helsingin seudulta, jotka tutkimuksessa on määritelty 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiksi. Kaikki nämä alueet täyttävät siis seuraavat kriteerit:

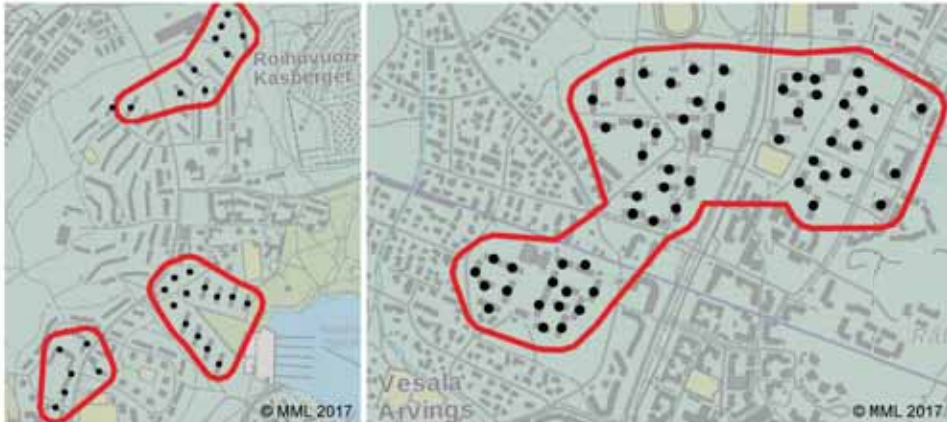
- Alueella on vähintään viisi vuosina 1960–1979 rakennettua asuinkerrostaloa, jotka sijaitsevat enintään 250 metrin etäisyydellä toisistaan.
- Vähintään puolet alueen väkimäärästä asuu 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa.
- Alue sijaitsee SYKE:n keskustaluokituksen mukaan keskustan ja tärkeimpien alakeskusten ulkopuolella.

Tällä paikkatietopohjaisella lähestymistavalla pyrittiin tunnistamaan sellaiset alueet, joita perustellusti voisi nimittää keskustojen ulkopuolella sijaitseviksi 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöiksi. Yhtenä haasteena väitöskirjatutkimuksessa oli laaja, koko maan kattava tutkimusalue. Haastavaa oli määrittellä sellaiset paikannuskriteerit, joiden avulla oli mahdollista tunnistaa hyvin erityyppisillä paikkakunnilla sijaitsevia alueita, joita voisi luonnehtia lähiöiksi. Vertailukelpoisuuden takaamiseksi paikantamisessa sovellettiin samoja kriteerejä koko Suomen alueella.

Lähiöiden paikantamiseen ja rajaamiseen liittyvien työvaiheiden yhteydessä keskeistä oli arvioida paikkatietopohjaisen lähestymistavan toimivuutta. Oli etenkin tärkeä pohtia, miten hyvin tutkimuksen lähiömäärittelmä ja paikkatietomenetelmällä tunnistetut alueet vastaavat yleisiä käsityksiä lähiöistä. Paikallistuntemuksesta, satelliitti- ja ilmakuvista sekä muun muassa Google Mapsin Street View -toiminnosta oli apua lähiörajausten toimivuuden arvioinnissa. Lisäksi alueita verrattiin aiempien lähiötutkimusten aluelistauksiin (Lähiöiden kehittämisen ongelmia 1985; Seppälä ym. 1990; Lankinen 1998; Lankinen 1999). Tämän kautta pyrittiin arvioimaan, miten tämän tutkimuksen paikkatietopohjaisella lähestymistavalla tunnistetut alueet vastaavat aiempien tutkimusten lähiöalueita. Vertailu osoitti, että paikkatietomenetelmällä tunnistettiin suurin osa aiempien lähiötutkimusten tutkimusalueista, vaikka lähiöiden paikannus näissä aiemmissä tutkimuksissa perustui täysin toisenlaiseen lähestymistapaan, jossa tutkimusalueet valittiin harkinnanvaraisesti. Koska lähiöt määriteltiin edellä mainituissa tutkimuksissa hieman eri tavoin kuin tässä tutkimuksessa, lähiörajauksessa on myös jonkin verran eroja verrattuna aiempiin tutkimuksiin. Esimerkiksi edellä mainituissa lähiötutkimuksissa tarkasteltiin myös 1950-luvulla sekä 1980-luvulla rakennettuja lähiöitä, jotka eivät sisälly tässä tutkimusraportissa käytettyyn lähiörajaukseen.

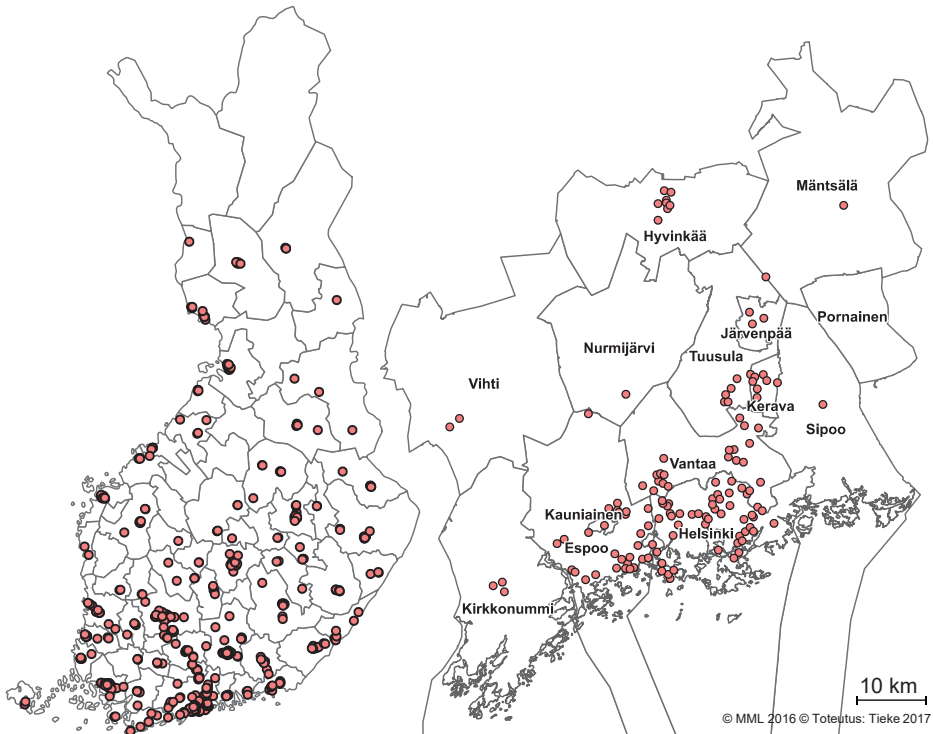
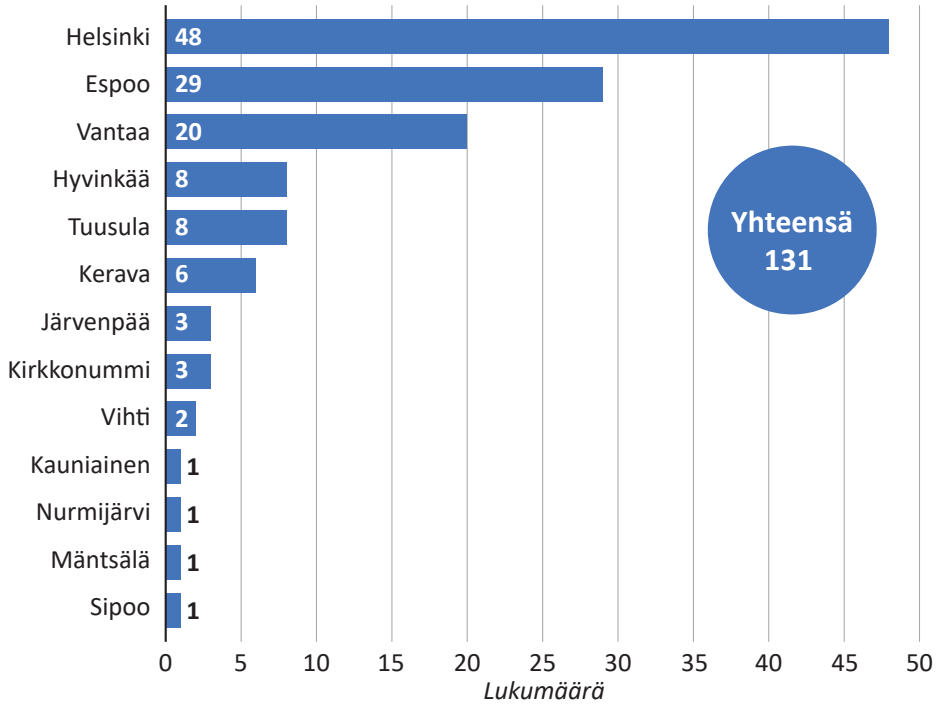
Kyseisellä paikkatietopohjaisella lähestymistavalla tunnistetut alueet eivät kuitenkaan aina vastaa yksittäisten lähiöiden miellettyjä tai hallinnollisia rajoja. Yhdeksi ja samaksi lähiöksi mielletty alue jakautuu muutamassa tapauksessa kahteen tai useampaan erilliseen osaan. Esimerkiksi Roihuvuori jakautuu tutkimusaineistossa kolmeksi erilliseksi 1960- ja 1970-luvun kerrostalokeskittymäksi, kun taas näiden ulkopuolella sijaitsevat muun aikakauden asuintalot rajautuvat pois tutkimusaineistosta (ks. kuvio 2). Toisaalta esimerkiksi Vesalan ja Länsimäen tapauksessa kaksi vierekkäin sijaitsevaa mutta erillistä lähiötä, joista toinen sijaitsee Helsingin ja toinen Vantaan puolella, rajautuvat tutkimusaineistossa osaksi samaa aluetta (ks. kuvio 2). Lisäksi on myös joitain tapauksia, joissa lähiöiden paikantamisessa hyödynnetty SYKE:n keskustaluokitus osittain vaikuttaa lähiörajaukseen. Tässä keskustaluokituksessa esimerkiksi Malmi, Myyrmäki ja Tapiola on osittain luokiteltu seudullisiksi alakeskuksiksi. Näillä alakeskusta-alueilla sijaitsevat 1960- ja 1970-luvun kerrostalot rajautuvat tutkimusaineiston ulkopuolelle siksi, että lähiörajaukseen on ainoastaan sisällytetty suomalaisen kaupunkiseutujen keskusta-alueiden sekä tärkeimpien alakeskusten ulkopuolella sijaitsevat alueet. Näissä tapauksissa, kuten esimerkiksi Malmilla, tietyksi lähiöksi mielletty alue on näin ollen vain osittain mukana lähiörajauksessa.

Kuvio 2. Roihuvuoresta tunnistettiin kolme erillistä 1960- ja 1970-luvun kerrostalokeskittymää (vasen puoli) kun taas Vesala ja Länsimäki rajautuivat osaksi samaa lähiöaluetta (oikea puoli)

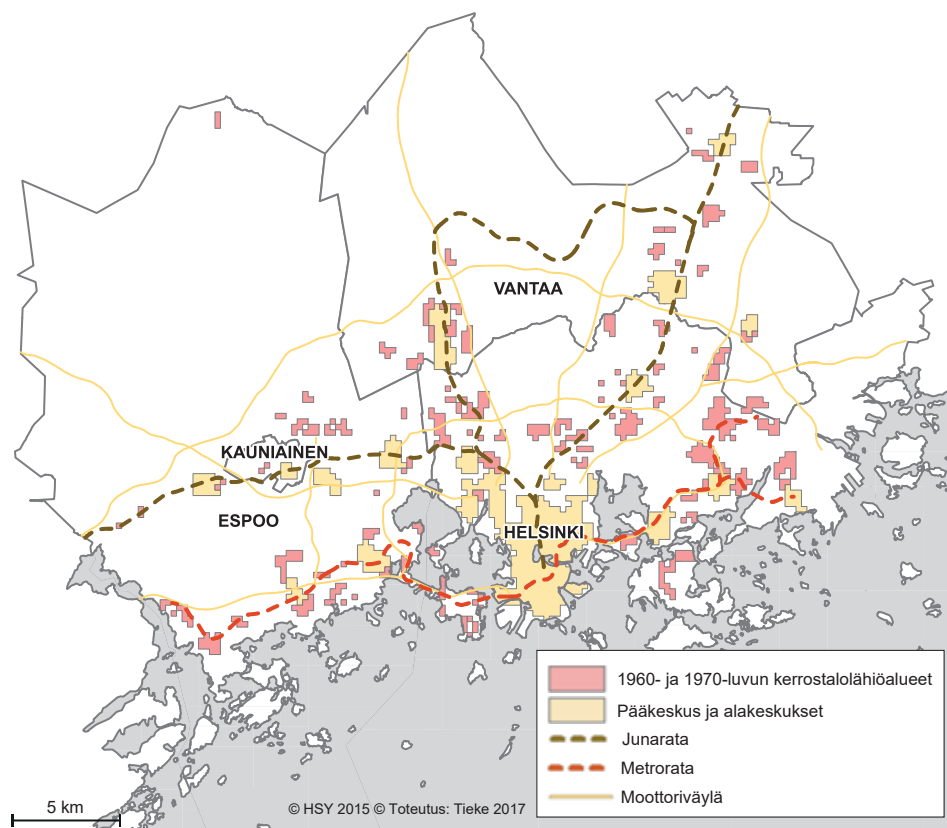
Väitöskirjatutkimusta varten tunnistettiin koko Suomesta yhteensä 603 keskustojen ulkopuolella sijaitsevaa pääosin, 1960- ja 1970-luvun kerrostaloista koostuvaa lähiöaluetta. Tässä tutkimusraportissa keskitytään yksinomaan Helsingin seudun lähiöihin, jotka on irrotettu koko Suomen aineistosta. Helsingin seudulla on yhteensä 131 keskustojen ulkopuolella sijaitsevaa 1960- ja 1970-luvun lähiöaluetta. Eniten rajauserittelyllä tunnistettuja lähiöalueita on Helsingissä, missä on yhteensä 48 lähiöaluetta (ks. kuvio 3). Muualta pääkaupunkiseudulta tunnistettiin 29 lähiöaluetta Espoosta, 20 Vantaalta ja yksi Kauniaisista. Helsingin seudun kehyskunnissa lähiöalueiden lukumäärä on kahdeksan Hyvinkäällä ja Tuusulassa, kuusi Keravalla, kolme Järvenpäässä ja Kirkkonummella, kaksi Vihdissä ja yksi sekä Mäntsälässä, Nurmijärvellä että Sipoossa. Kyseisen aikakauden kerrostalolähiöitä on yleisesti enemmän tiiviimmin rakennetuissa ja kaupunkimaisemissa seutukunnissa kuin maaseutumaisissa seutukunnissa.

Kuvio 3. Paikkatietomenetelmällä tunnistettiin yhteensä 603 tutkimuksen lähimäärittelmää vastaavaa aluetta koko Suomessa. Näistä 131 sijaitsee Helsingin seudulla

Kuvio 4 esittää, missä keskusta-alueiden ulkopuoliset, pääosin 1960- ja 1970-luvuilla rakennetut kerrostalovaltaiset lähiöalueet sijaitsevat Helsingissä, Espoossa, Vantaalla ja Kauniaisissa. Kartassa näkyvät 98 lähiöaluetta on muodostettu 250 × 250 metrin tilastoruuduista aiemmin esitettyjen rajauskriteerien mukaisesti. Kaikilla näillä alueilla on vähintään viisi vuosien 1960–1979 välillä rakennettua asuinkerrostaloa, jotka sijaitsevat enintään 250 metrin etäisyydellä toisistaan, vähintään puolet väkimäärästä asuu 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa ja alueet sijaitsevat SYKE:n keskustaluokituksen mukaan keskustan ja tärkeimpien seudullisten alakeskusten ulkopuolella. Kartasta voi nähdä, että pääkaupunkiseudun kunnissa tämänkaltaiset lähiöalueet sijaitsevat erityisesti radanvarsien, metrolinjan sekä moottoriväylien läheisyydessä. Helsingissä suuri osa tämän aikakauden lähiöalueista sijaitsee kaupungin itäisissä osissa metrolinjan tuntumassa sekä koillisen ja läntisen kaupungin radanvarsien läheisyydessä. Vantaalla tämän aikakauden kerrostalolähiöt sijaitsevat niin ikään tyypillisesti radanvarsien läheisyydessä kaupungin itäisissä ja läntisissä osissa. Myös Espoossa suuri osa lähiöalueista sijaitsee radanvarren tuntumassa mutta toisaalta myös kaupungin eteläisissä osissa länsiväylän ja läntisen metrolinjan läheisyydessä. Kehyskunnissa 1960- ja 1970-luvun kerrostalovaltaiset lähiöt sijaitsevat pääosin melko lähellä kunnan paikallista keskusta-alueetta.

Kuvio 4. Pääkaupunkiseudun kunnissa sijaitsee 98 tutkimuksen lähiömääritelmää vastaavaa aluetta

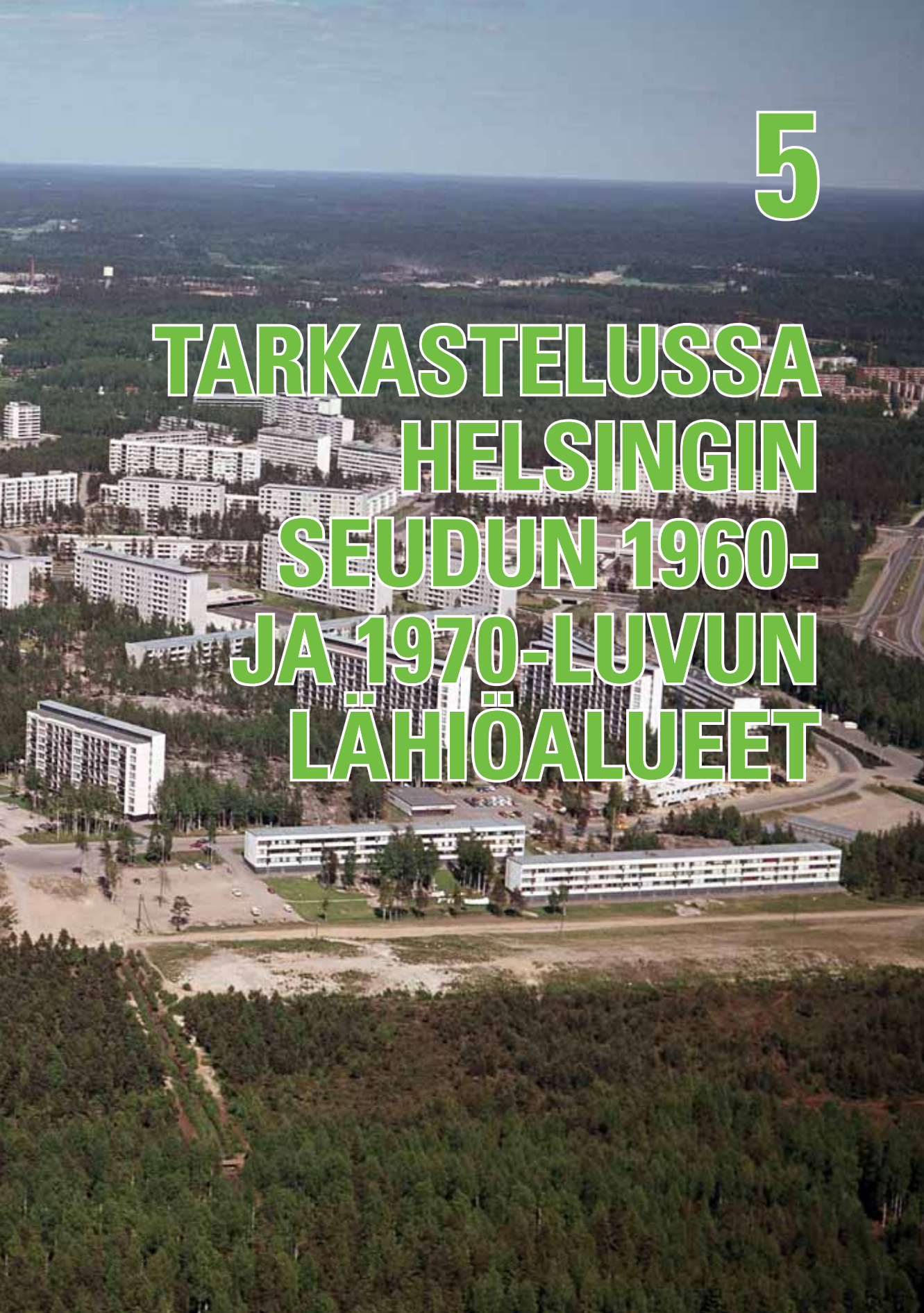

Paikkatietoaineistojen avulla tutkimuksessa on ollut mahdollista paikantaa ja rajata tutkimuksen lähiömääritelmää vastaavat alueet sekä analysoida näitä alueita ja niiden ajallista kehitystä. Seuraavan luvun analyseissä käytetyt lähiötason tilastot perustuvat 250×250 metrin ruututason aineistoihin (Ruututietokanta ja YKR-ruudut). Ruututason aineistot ovat tarkemmat kuin muut saatavilla olevat koordinaattipohjaiset tilastoaineistot, ja mahdollistavat tarkemmat aluetason tarkastelut kuin kuntien hallinnollisiin aluejakoihin sidotut tilastoaineistot. Pääkaupunkiseudun asuinalueet saattavat olla sisäisesti melko heterogeenisiä, jolloin hallinnollisia aluerajoja mukailevat tilastot saattavat peittää pienimittakaavaisemmin ilmeneviä alueiden sisäisiä eroja (ks. esim. Kortteinen & Vaattovaara 2015: 563). Ruututason aineistojen etuna on näin ollen se, että niiden kautta on mahdollista tarkastella tutkittavaa ilmiötä suuremmalla alueellisella tarkkuudella hallinnollisista aluejaoista riippumatta. Ruutuaineistojen etuna on myös se, että ne ovat saatavilla usealta eri vuodelta, mikä mahdollistaa valittujen muuttujien ajallisen tarkastelun. Seuraavissa tarkasteluissa hyödynnetään ruutuaineistoja vuosilta 1990, 2000, 2010, 2012 ja 2015, joiden avulla tarkastellaan paikkatietopohjaisella menetelmällä tunnistettujen alueiden kehitystä näiden vuosien aikana.

5

**TARKASTELUSSA
HELSINGIN
SEUDUN 1960-
JA 1970-LUVUN
LÄHIÖALUEET**

5 TARKASTELUSSA HELSINGIN SEUDUN 1960- JA 1970-LUVUN LÄHIÖALUEET

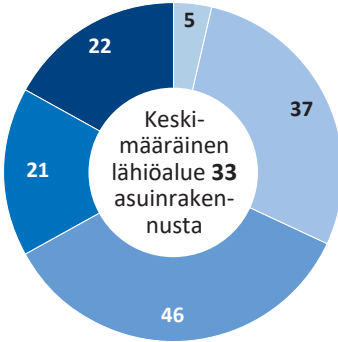
Tässä luvussa tarkastellaan Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöitä ja niiden ajallista kehitystä. Luvun ensimmäisessä osassa tarkastellaan, millaisia tämän aikakauden kerrostalolähiöt ovat asuntokannaltaan sekä millaisia muutoksia on havaittavissa niiden asuntokannassa vuoden 1990 jälkeen. Luvun toisessa osassa keskitytään lähiöiden väestörakenteeseen, ja kolmannessa osassa tarkastellaan, millaisia sosioekonomisia ja demografisia muutoksia lähiöissä on tapahtunut 1990-luvulta 2010-luvulle. Tässä osassa pureudutaan erityisesti lähiöiden välisiin eroihin ja siihen, miten seudun eri kuntien lähiöt eroavat toisistaan. Lisäksi lähiöiden sosioekonomista ja demografista kehitystä verrataan suhteessa oman kunnan ja seudun kehitykseen vuoden 1990 jälkeen. Neljännessä ja viimeisessä osassa lähiöt luokitellaan niiden sosioekonomisen aseman mukaan ja verrataan eri luokkia keskenään.

5.1 Lähiöalueiden asuntokanta

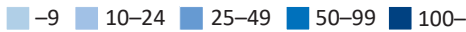
Helsingin seudun lähiöalueiden asuntokannan keskeisiä ominaispiirteitä esitetään kuviossa 5, josta ilmenee, millä tavoin Helsingin seudun 131 lähiöaluetta eroavat toisistaan asuntokannaltaan. Kuviossa esitetään asuinrakennusten lukumäärä, asuntojen lukumäärä, kerrostaloasuntojen osuus, 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus, sekä omistus- ja vuokra-asuntojen osuudet Helsingin seudun lähiöissä. Kuvion diagrammeista käy ilmi, kuinka monta lähiöaluetta kuuluu mihinkin luokkaan sekä millainen tutkimusaineiston keskimääräinen lähiöalue on kunkin muuttujan mediaaniarvolla tarkasteluna. Tarkempia muuttujakohtaisia eroja esitetään kuvioissa 6–8. Näissä kuvioissa esitetään paitsi koko Helsingin seudun 131 lähiöaluetta myös lähiöiden asuntokannan kuntakohtaiset erot.

Kuvio 5. Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokanta (*ympyröiden sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

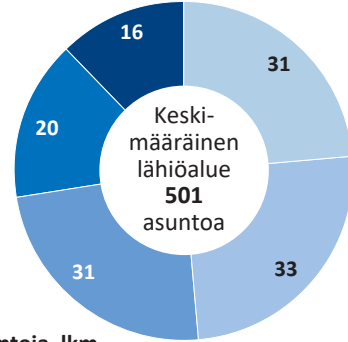
Asuinrakennusten lukumäärä Helsingin seudun lähiöissä (2014)

Asuinrakennuksia, lkm

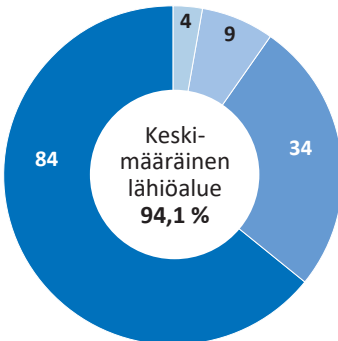
Asuntojen lukumäärä Helsingin seudun lähiöissä (2014)

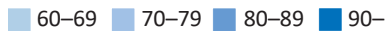
Asuntoja, lkm

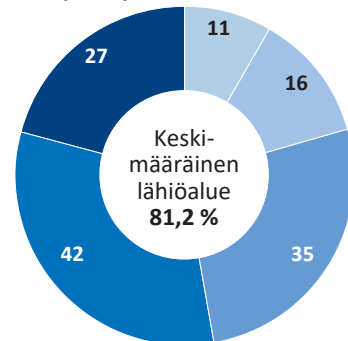
Kerrostaloasuntojen osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

Kerrostaloja, %

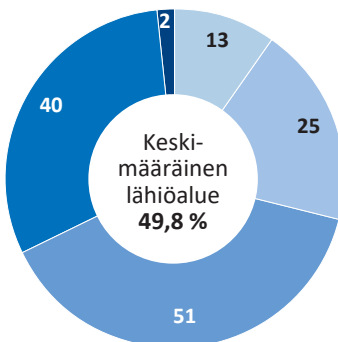
1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvat, %

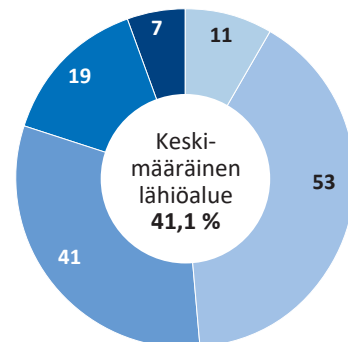
Omistusasuntojen osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

Omistusasuntoja, %

Vuokra-asuntojen osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

Vuokra-asuntoja, %

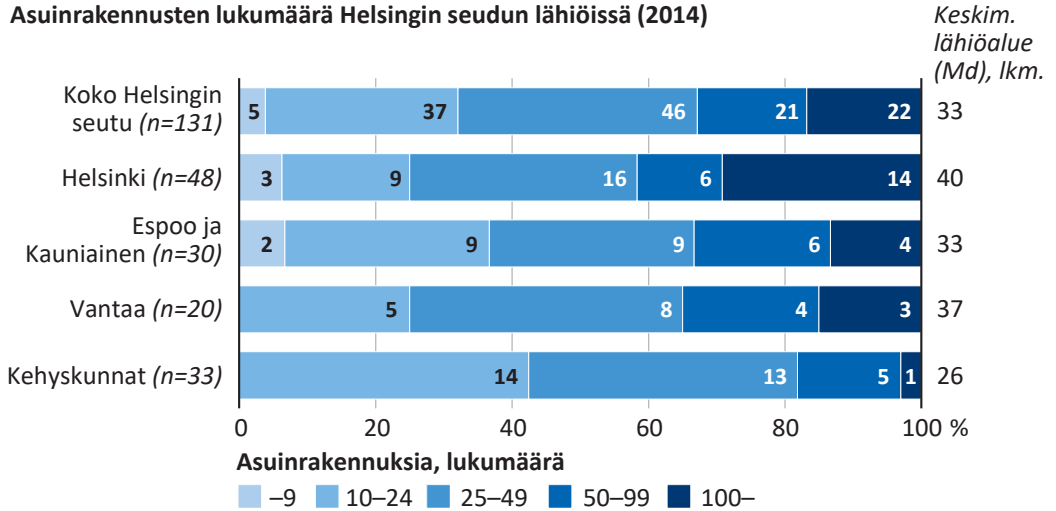

Kun tarkastellaan asuinrakennusten lukumäärää Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueilla, voi havaita, että lähiöiden väliset erot ovat varsin merkittävät. Koko Helsingin seudulla keskimääräisellä lähiöalueella oli vuonna 2014 yhteensä 33 asuinrakennusta, mutta samaan aikaan 22 lähiöalueella oli vähintään 100 asuinrakennusta ja toisaalta 42 lähiöalueella oli alle 25 (ks. kuvio 6). Pääkaupunkiseudun kaupunkien lähiöt olivat tyypillisesti asuntokannaltaan suurempia kuin kehyskuntien lähiöt, sillä Helsingissä keskimääräisellä lähiöalueella oli 40, Vantaalla 37, Espoossa ja Kauniaisissa 33 ja kehyskunnissa 26 asuinrakennusta. Erityisesti Helsingissä ja Espoossa on isoja yli 100 asuinrakennuksen lähiöalueita mutta myös pieniä 5–9 asuinrakennuksen lähiöalueita. Kehyskunnissa tutkimusaineiston lähiöalueilla on suurimmaksi osaksi joko 10–24 tai 25–49 asuinrakennuksen alueita ja suuria lähiöitä on selvästi vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla.

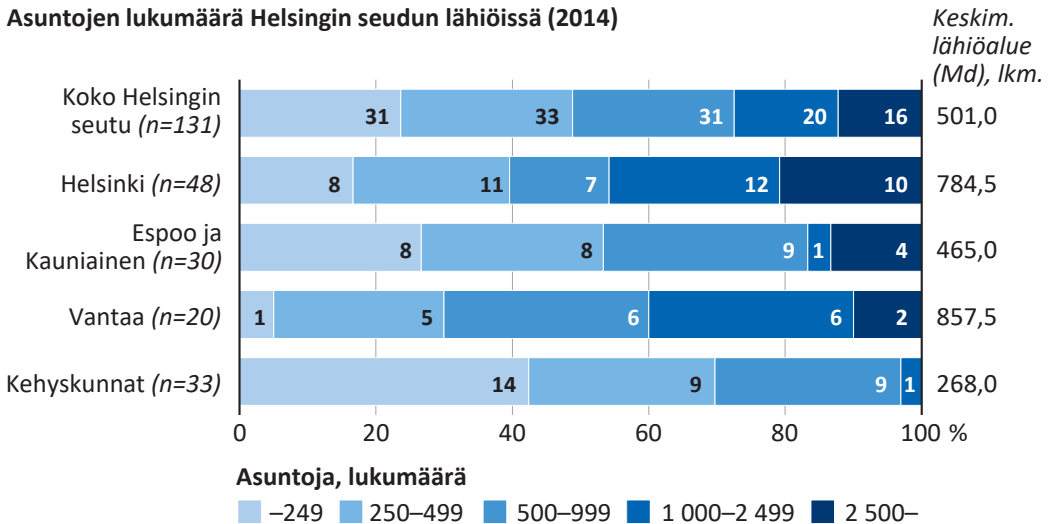
Asuntojen lukumäärä vaihtelee myös suuresti lähiöittäin. Keskimääräisellä lähiöalueella Helsingin seudulla oli vuonna 2014 yhteensä 501 asuntoa, mutta 16 lähiöalueella asuntojen lukumäärä oli vähintään 2 500 ja 31 lähiöalueella alle 250. Asuntojen keskimääräinen lukumäärä on suurempi pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Helsingissä (785 asuntoa) ja Vantaalla (858 asuntoa) kuin kehyskunnissa (268 asuntoa). Asuntokannaltaan isoista yli 2 500 asunnon lähiöistä yksikään ei sijaitse kehyskunnissa, vaan kaikki sijaitsevat joko Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla. Erityisesti Helsingissä mutta myös Vantaalla on verrattain paljon yli 1 000 asunnon lähiöitä. Toisaalta Helsingissä kuten muissakin kunnissa on myös asuntokannaltaan pieniä alle 250 asunnon lähiöalueita. Lähiöiden väliset erot ovat siis varsin suuret, kun verrataan asuntokannan kokoa sekä asuinrakennusten että asuntojen lukumäärällä.

Kuvio 6. Asuinrakennusten ja asuntojen lukumäärä Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2014 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Asuinrakennusten lukumäärä Helsingin seudun lähiöissä (2014)

Asuntojen lukumäärä Helsingin seudun lähiöissä (2014)

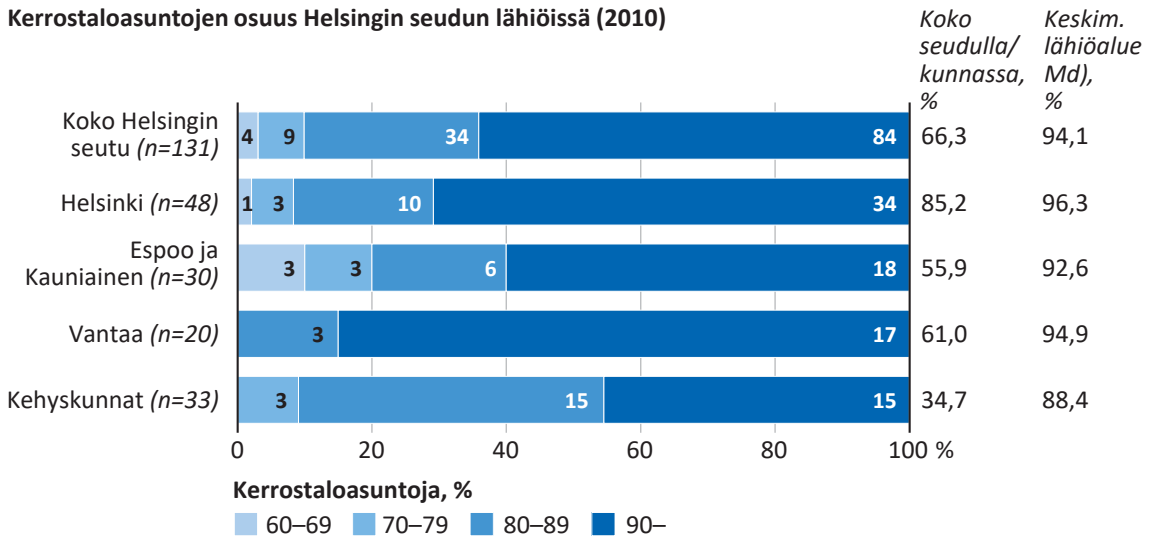
Kokonaisuudessaan asuntokanta on selvästi kerrostaloasuntovaltaisempi Helsingissä kuin seudun muissa kunnissa. Tämä näkyy siinä, että noin 85 prosenttia koko Helsingin asuntokannasta koostui kerrostaloissa vuonna 2010, kun taas kerrostaloasuntojen osuudet olivat Espoossa ja Kauniiaisissa noin 56 prosenttia, Vantaalla 61 prosenttia ja kehyskunnissa noin 35 prosenttia. Koko Helsingin seudulla kerrostaloasuntojen osuus on tutkimusaineiston keskimääräisellä lähiöalueella 94,1 prosenttia koko asuntokannasta ja valtaosassa lähiöalueista vähintään 80 prosenttia (ks. kuvio 7). Tutkimusaineiston keskimääräisellä lähiöalueella kerrostalojen osuus on Helsingissä 96,3 prosenttia, Vantaalla 94,9 prosenttia, Espoossa ja Kauniiaisissa 92,6 prosenttia ja kehyskunnissa 88,4 prosenttia. Tutkimuksessa tarkasteltavien kerrostalovaltaisten

lähiöalueiden asutuskanta poikkeaa näin ollen yleisemmin kunnan asutuskannasta erityisesti kehyskunnissa, kun taas esimerkiksi Helsingissä lähiöiden kerrostalovaltaisuus ei eroa koko kaupungin asutuskannasta yhtä merkittävästi.

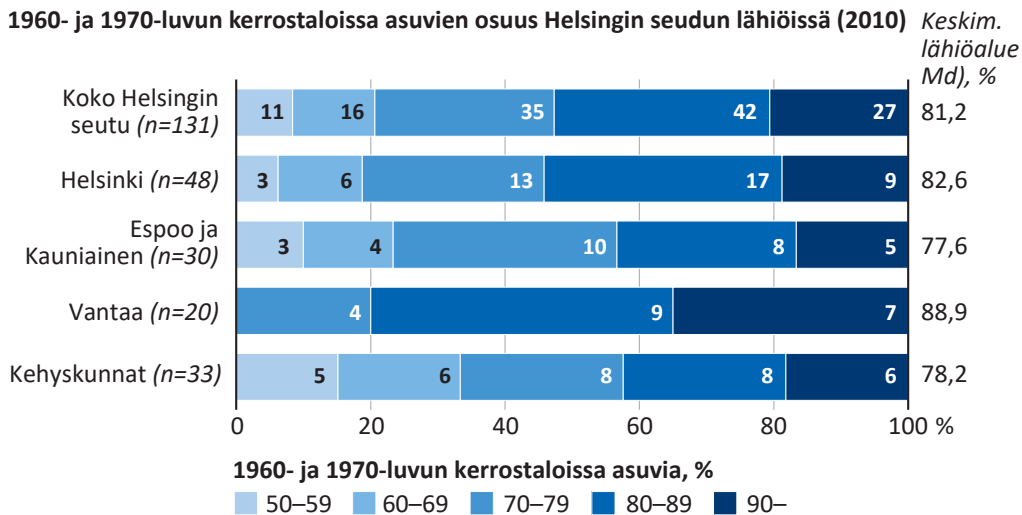
Yhtenä kriteerinä lähiöalueiden paikantamisessa oli, että vähintään puolet alueen kokonaisväkimäärästä asuu vuosina 1960–1979 rakennetuissa asuinkerrostaloissa (ks. luku 4). Tämän aikakauden kerrostalojen osuus on kuitenkin tutkimusaineiston lähiöalueilla tyypillisesti huomattavasti korkeampi. 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus oli Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella 81,2 prosenttia ja alle 70 prosenttia vain noin viidenneksessä koko seudun lähiöalueista. Kyseisen aikakauden kerrostaloissa asuvien osuus on selvästi korkein Vantaan lähiöissä, missä osuus oli 88,9 prosenttia keskimääräisessä lähiössä. Vastaavat osuudet olivat Helsingin lähiöalueilla 82,6 prosenttia, Espoon ja Kauniaisten lähiöalueilla 77,6 prosenttia ja kehyskuntien lähiöalueilla 78,2 prosenttia. On myös huomionarvoista, että Vantaalta ei löydy yhtään lähiöaluetta, jossa 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus olisi alle 70 prosenttia, kun taas Helsingissä, Espoossa ja Kauniaisissa sekä kehyskunnissa on useita lähiöitä, joissa tämä osuus on matalampi. Vantaan lähiöalueet ovat siten vähemmän sekoittuneita, kun tarkastellaan asutuskannan rakennusvuosikymmentä.

Kuvio 7. Kerrostaloasuntojen osuus ja 1960- ja 1970-lukujen kerrostaloissa asuvien osuus Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2010 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Kerrostaloasuntojen osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus Helsingin seudun lähiöissä (2010)

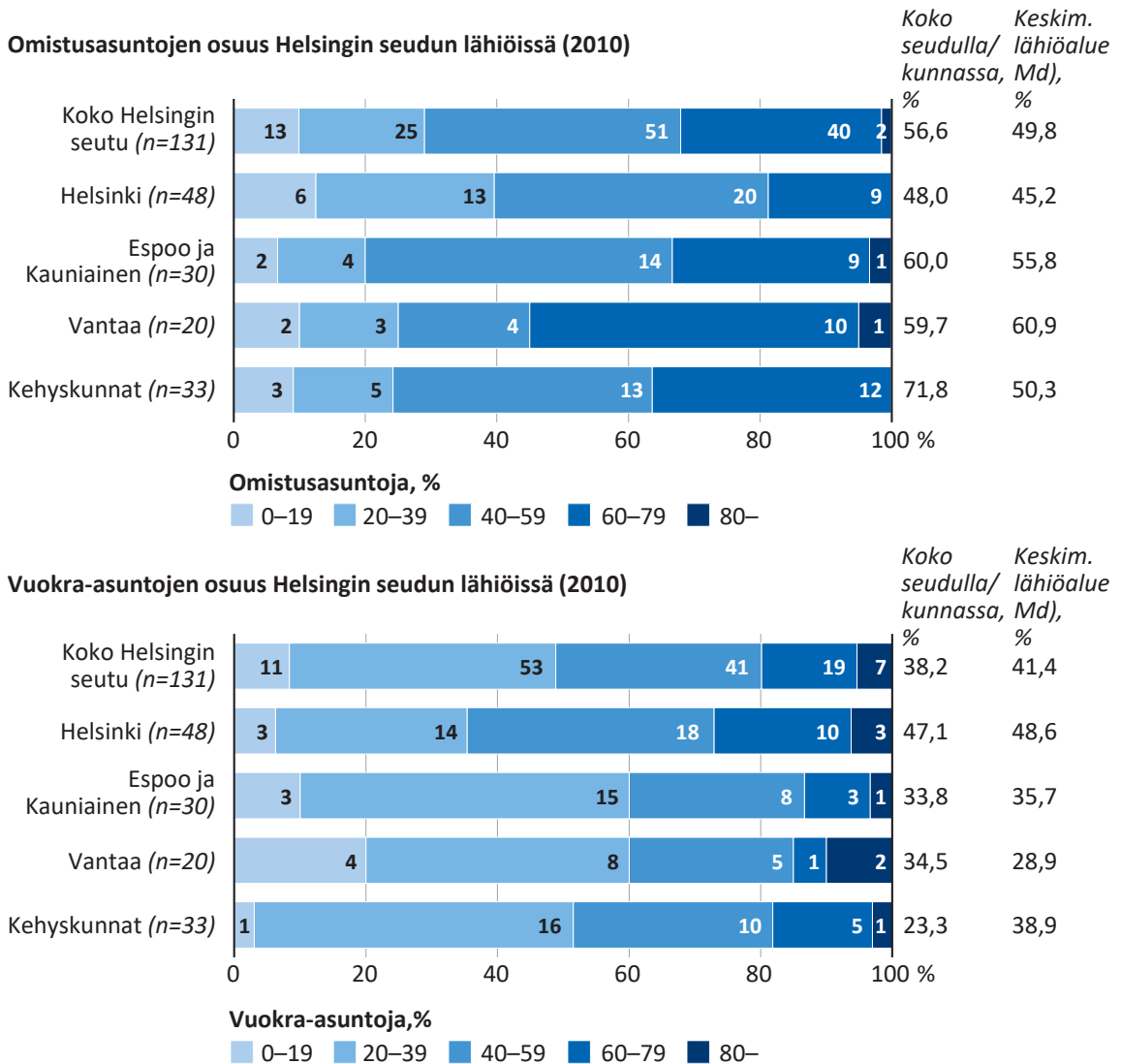
Vaikka tutkimuksessa tarkasteltavat alueet ovat varsin kerrostalovaltaisia ja pääosin 1960- ja 1970-luvun kerrostaloista koostuvia, monilla tutkimusaineiston lähiöalueilla on myös muun tyyppistä ja muulloin rakennettua asuntokantaa. Tutkittavilla alueilla on jonkin verran, joskin yleisesti melko pieni määrä, pientaloja sekä rivi- ja ketjutaloja (keskimääräiset osuudet lähiöalueilla koko Helsingin seudulla 1,7 ja 2,4 %). Rivitaloasuntojen osuus on korkeampi Espoon ja Kauniaisten (keskimääräinen osuus 4,9 %) kuin Helsingin (1,4 %), Vantaan (1,8 %) ja kehyskuntien (3,5 %) lähiöissä. Pientaloasuntojen osuus vuorostaan on korkeampi kehyskuntien lähiöissä (keskimääräinen osuus 4,6 %) kuin Helsingin (1,1 %), Espoon ja Kauniaisten (1,2 %) sekä Vantaan

(1,6 %) lähiöissä. Yleisin asuntojen huoneiden lukumäärä tutkittavilla Helsingin seudun lähiöalueilla on kaksi huonetta (keskimääräinen osuus 38,4 %) ja toiseksi yleisin kolme huonetta (keskimääräinen osuus 26,9 %) (ks. liitetaulukot 1–4).

Liitetaulukosta 5 ilmenee, että Helsingin seudun lähiöalueilla on jonkin verran etenkin 1980-luvulla rakennettuja asuinrakennuksia (keskimääräinen osuus koko Helsingin seudulla 12,1 %), mutta myös uudempaa, 1990- ja 2000-luvulla sekä osittain myös vanhempaa ennen vuotta 1960 rakennettua asuntokantaa. Helsingissä ja Espoossa sijaitsevat lähiöalueet koostuvat pääosin 1960-luvulla rakennetuista asuinrakennuksista, kun taas Vantaan ja kehyskuntien lähiöiden asuntokanta on suurimaksi osaksi rakennettu 1970-luvulla. 1960-luvulla rakennettujen asuinrakennusten osuus oli selvästi korkein Helsingin lähiöissä (42,4 %), toiseksi korkein Espoon ja Kauniaisten lähiöissä (35,3 %) ja selvästi matalampi Vantaan (16,4 %) ja kehyskuntien (21,4 %) lähiöissä. 1970-luvulla rakennettuja asuinrakennuksia on sen sijaan eniten Vantaan lähiöissä (keskimääräinen osuus 53,0 %) verrattuna kehyskuntien lähiöihin (46,2 %), Espoon ja Kauniaisten lähiöihin (32,1 prosenttia) ja erityisesti Helsingin lähiöihin (20,3 %).

Vaikka lähiöt mielletään usein julkisessa keskustelussa vuokra-asuntovaltaisiksi alueiksi, on Helsingin seudun lähiöalueiden hallintasuhderakenteissa kuitenkin huomattavat erot (ks. kuvio 8). Esimerkiksi Helsingin seudulla kahden lähiöalueen asuntokanta koostui yli 80-prosenttisesti omistusasunnoista, kun taas 13 lähiöalueella omistusasuntojen osuus oli alle 20 prosenttia. Omistusasuntojen osuuksissa on melko selkeitä eroja myös eri kuntien lähiöalueiden välillä. Omistusasuntojen osuus oli matalin Helsingin lähiöissä (keskimäärin 45,2 %) ja selvästi korkein Vantaan lähiöissä (60,9 %). Lähiöiden väliset erot ovat myös suuret, kun verrataan vuokra-asuntojen osuuksia. Vuokra-asuntojen osuus oli Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella 41,1 prosenttia. Toisaalta vuokra-asuntojen osuus oli yli 80 prosenttia seitsemällä lähiöalueella ja alle 20 prosenttia 11 lähiöalueella. On syytä huomioida, että luvut vuokra-asuntojen osuudesta sisältävät kaikki vuokra-asunnot mukaan lukien sekä ARA-rajoitteiset että vapaarahoitteiset vuokra-asunnot. Vuokra-asuntojen osuus on selvästi korkeampi Helsingin kuin muiden kuntien lähiöissä. Kun yleisemmin verrataan asuntojen hallintasuhdejakaumaa Helsingin seudun eri kunnissa muuallakin kuin lähiöissä, voidaan havaita, että omistusasuntojen osuus koko asuntokannasta on selvästi matalampi Helsingissä kuin Vantaalla, Espoossa ja Kauniaisissa ja erityisesti matalampi kuin kehyskunnissa. Päinvastoin kuin omistusasuntojen osuuksissa vuokra-asuntojen osuus on yleisesti selvästi korkeampi Helsingissä suhteessa muuhun pääkaupunkiseutuun ja erityisesti kehyskuntiin.

Kuvio 8. Omistusasuntojen ja vuokra-asuntojen osuudet Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2010 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

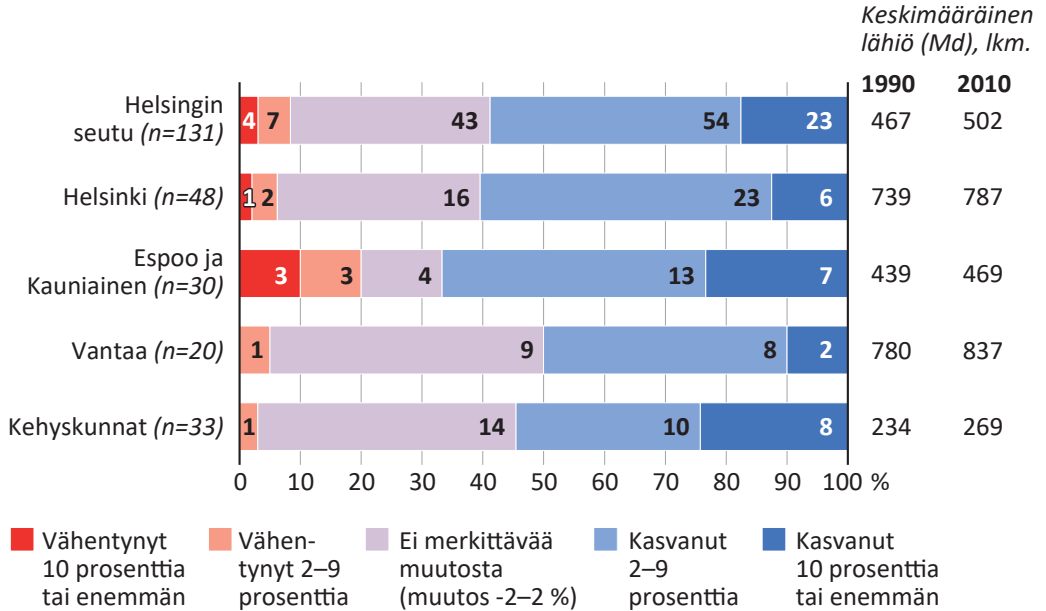
Seuraavaksi tarkastellaan, millaisia muutoksia Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöiden asutuskannassa on tapahtunut vuoden 1990 jälkeen. Taulukko 1 esittää koko seudun 131 lähiöalueen mediaaniarvot vuosina 1990, 2000 ja 2010 ja kuvaa, millaisia muutoksia on nähtävissä keskimääräisen Helsingin seudun lähiöalueen asutuskannassa näiden vuosien välillä. Liitetaulukot 1-4 esittävät vastaavalla tavalla eri kuntien lähiöiden asutokantamuutoksia samalla aikavälillä. Kuviot 9 ja 10 esittävät lisäksi, millaisia muutoksia on tapahtunut lähiöiden asutokannan kanssa sekä hallintasuhteissa koko Helsingin seudulla, Helsingissä, Espoossa ja Kauniiaisissa, Vantaalla sekä kehyskunnissa.

Taulukko 1. Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokantaa kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 131)		
	1990	2000	2010
Rakennusten lukumäärä			
Rakennukset yhteensä	34	36	36
Asuinrakennukset	29	31	32
Asuinkerrostalot	15	16	16
Erilliset pientalot	8	8	10
Rivi- ja ketjutilat	3	4	4
Asuntokannan koko			
Asuntojen lukumäärä	467	499	502
Asuntokanta talotyypeittäin			
Asuinkerrostaloissa	426	447	467
Pien-, rivi- ja ketjutiloissa	31	33	36
Asuntokannan hallintasuhteen mukaan			
Omistus, %	59,0	47,9	49,8
Vuokra, %	36,0	43,5	41,4
Muu, %	4,1	7,1	7,1
Vakinaisesti asutut asunnot			
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus, %	96,4	95,8	94,7

Asuntokannan koko on yleisesti hieman kasvanut Helsingin seudun lähiöalueilla vuosien 1990 ja 2010 välillä. Tämä muutos ilmenee sekä asuinrakennusten että asuntojen lukumäärän kasvuna. Asuinrakennusten lukumäärä on tällä aikavälillä kasvanut 29:stä 32:een keskimääräisellä lähiöalueella ja asuntojen lukumäärä vastaavasti 467:stä 502:een. Nämä muutokset viittaavat siihen, että tarkasteltavilla lähiöalueilla on rakennettu jonkin verran uusia asuntoja vuoden 1990 jälkeen. Erityisesti kerrostaloasuntojen lukumäärä on kasvanut, mikä kertoo siitä, että uusi asuntorakentaminen on pääosin koostunut kerrostaloasunnoista. Kuvio 9 esittää, missä määrin asuntojen lukumäärä on muuttunut lähiöissä koko Helsingin seudulla, Helsingissä, Espoossa ja Kauniaisissa, Vantaalla sekä kehyskunnissa.

Kuvio 9. Asuntojen lukumäärän suhteellinen muutos Helsingin seudun lähiöalueilla 1990–2010 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värin ilmaisemaan luokkaan)

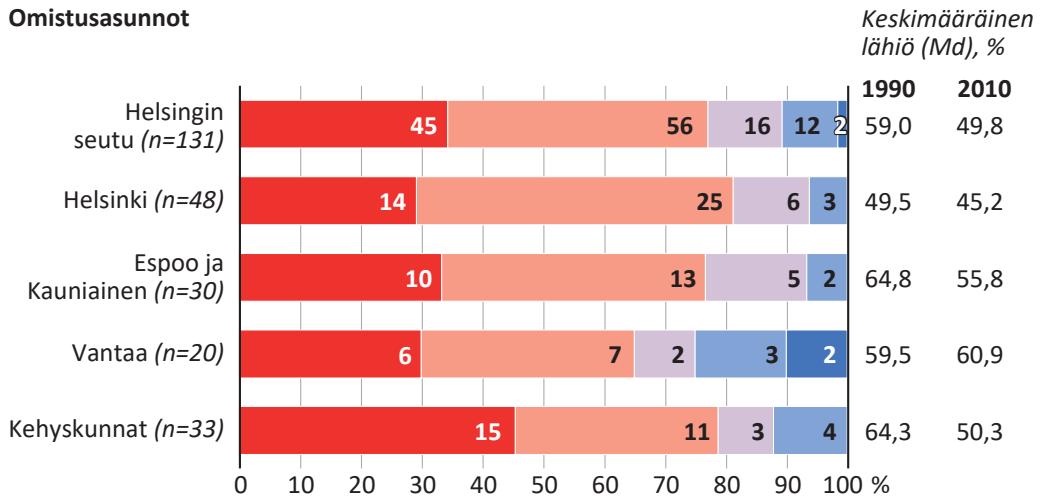

Asuntojen lukumäärä näyttää kasvaneen suurimmassa osassa lähiöistä vuosien 1990 ja 2010 välillä. Kaikista Helsingin seudun 131 lähiöalueesta yhteensä 54 lähiöalueella asuntojen lukumäärä on kasvanut lievästi (2–9 %), kun taas 23 lähiöalueella asutokannan koko on kasvanut tätä enemmän (yli 10 %). Asuntojen lukumäärän lisääntyminen saattaa kyseisillä lähiöalueilla liittyä täydennysrakentamiseen, joka kuitenkin suurimmassa osassa tapauksista on ollut melko pienimittakaavasta ja yleensä koostunut muutamista yksittäisistä asuinrakennuksista. Kaikissa kunnissa kehitys on ollut melko samankaltaista ja asuntorakentaminen on koostunut pitkälti kerrostalorakentamisesta (ks. liitetaulukot 1–4). Toisaalta Helsingin seudulla on myös 43 lähiöaluetta, joissa asutokannan koossa ei ole tapahtunut kovin merkittävää muutosta vuosien 1990 ja 2010 välillä. Lisäksi pienellä osalla alueista (11 lähiöaluetta) asuntojen lukumäärä on vähentynyt yli kaksi prosenttia vuosina 1990–2010. On mahdollista, että asutokannan pieneneminen johtuu asuinrakennusten purkamisesta tai toisaalta tilastointitapaan liittyvistä mahdollisista muutoksista. Tutkimusaineiston perusteella ei ole kuitenkaan mahdollista arvioida, missä määrin tarkasteltavilla lähiöalueilla on purettu rakennuksia. Helsingissä on vuosina 2000–2012 purettu yli 2 100 rakennusta, Espoossa yli 5 500 ja Vantaalla melkein 2 400 rakennusta (ks. YLE 2015; Huuhka & Lahdensivu 2014), joten osa puretuista taloista saattaa sijaita tarkastelun kohteena olevissa lähiöissä. Edellä kuvatut muutokset asutokannan koossa osoittavat kuitenkin, että valtaosassa Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöstä asutokanta on joko kasvanut lievästi tai pysynyt melko muuttumattomana vuoden 1990 jälkeisenä aikana.

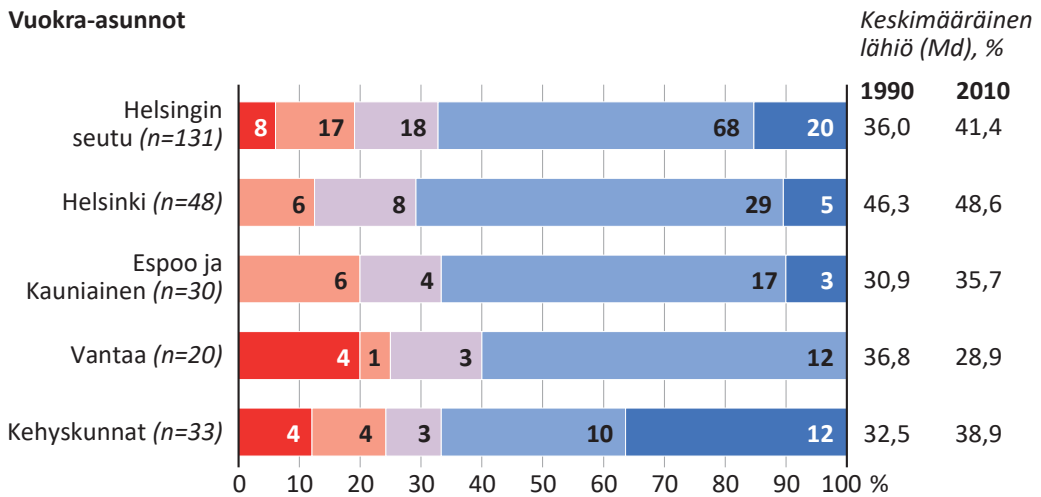
Toinen asutokantaa koskeva muutos Helsingin seudun lähiöissä näkyy asuntojen hallintasuhteissa (ks. kuvio 10). Omistusasumisen osuus on tyypillisesti laskenut 1960- ja 1970-luvun lähiöissä samaan aikaan kun vuokra-asuntojen osuus ja muun hallintasuhteen asuntojen osuus on kasvanut vuosien 1990 ja 2010 välillä (ks. taulukko 1).

Kuvio 10. Suhteellinen muutos omistus- ja vuokra-asuntojen osuuksissa Helsingin seudun lähiöalueilla 1990–2010 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värin ilmaisemaan luokkaan*)

Omistusasunnot

Vuokra-asunnot

■ Vähentynyt 10 prosenttia tai enemmän
 ■ Vähentynyt 2–9 prosenttia
 ■ Ei merkittävää muutosta (muutos -2–2 %)
 ■ Kasvanut 2–9 prosenttia
 ■ Kasvanut 10 prosenttia tai enemmän

Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella omistusasuntojen osuus on vähentynyt 59 prosentista vajaaseen 50 prosenttiin. Omistusasuntojen osuus on esimerkiksi vähentynyt yli 10 prosenttiyksikköä noin kolmasosassa Helsingin, Espoon ja Vantaan lähiöistä ja lähes puolessa kehyskuntien lähiöistä vuosina 1990–2010. Vantaan lähiöt poikkeavat kuitenkin muiden kuntien lähiöistä siinä suhteessa, että omistusasuntojen osuus ei ole vähentynyt Vantaan lähiöissä kuten muualla pääkaupunkiseudulla ja kehyskunnissa, vaan se on jossain määrin jopa lisääntynyt. Helsingin seudun lähiöalueilla vuokra-asuntojen osuus on samaan aikaan kehittynyt pitkälti päinvastaisella

tavalla kuin omistusasuntojen osuus. Tämä tarkoittaa, että vuokra-asuntojen osuus on tyypillisesti lisääntynyt. Vantaan lähiöiden kehitys poikkeaa myös tässä yhteydessä osittain muiden kuntien lähiöistä, sillä vuokra-asuntojen osuus on Vantaan lähiöissä keskimäärin vähentynyt. Lähiöissä on myös aiempaa enemmän asuntoja, joiden hallintasuhde on muu tai tuntematon. Näiden asuntojen osuus on kasvanut vuokra-asuntojen osuuden tapaan mutta suhteessa selvästi vähemmän.

Nämä edellä kuvatut asuntojen hallintasuhteita koskevat muutokset lähiöissä vastaavat yleisempää kehitystä pääkaupunkiseudulla, missä omistusasuntojen osuus on laskenut varsin merkittävästi samaan aikaan kun vuokra-asuntojen osuus on selvästi lisääntynyt vuoden 1990 jälkeen. Liitetaulukosta 10 ilmenee esimerkiksi, että omistusasuntojen osuus koko kunnan asuntokannasta aleni Helsingissä 54,7 prosentista 42,6 prosenttiin, Vantaalla 66,3 prosentista 55,3 prosenttiin ja Espoossa 71,2 prosentista 54,3 prosenttiin vuosien 1990 ja 2014 välillä. Vuokra-asuntojen osuus kasvoi samalla aikavälillä Helsingissä 31,7 prosentista 46,4 prosenttiin, Vantaalla 24,5 prosentista 36,4 prosenttiin ja Espoossa 21,8 prosentista 35,5 prosenttiin. Suurimmat muutokset hallintasuhteissa tapahtuivat 1990-luvulla, jolloin omistusasumisen osuus laski merkittävästi samalla kun vuokra-asumisen osuus kasvoi. Nämä muutokset ajoittuvat 1990-luvun lamavuosiin, jolloin omistusasuntojen rakentaminen väheni huomattavasti ja asuntotuotanto painottui erityisesti valtion tuella rakennettuihin vuokra-asuntoihin (ks. Vi-havainen ja Kuparinen 2013: 7–8). Toisaalta myös vuokrasääntelyn purku 1990-luvun puolivälissä vaikutti osaltaan siihen, että vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen tarjonta lisääntyi (Koev 1999). Tämän seurauksena vuokralla asuminen yleistyi 1990-luvun aikana ja omistusasumisen osuus laski. Toinen samoihin aikoihin ajoittunut muutos oli asumisoikeusjärjestelmän perustaminen Suomeen 1990-luvun alussa. Asumisoikeusasuntojen tuotanto ei kuitenkaan kasvanut kovin suureksi, ja asumisoikeusasuntojen osuus asuntokannasta oli vuonna 2002 alle kaksi prosenttia Helsingissä ja alle neljä prosenttia Espoossa ja Vantaalla. 2000-luvulla ei ole tapahtunut yhtä merkittäviä muutoksia asuntojen hallintasuhteissa kuin edeltävällä vuosikymmenellä, ja omistus- ja vuokra-asuntojen osuudet ovat pitkälti pysyneet samoina vuosien 2002 ja 2014 välillä. Vaikka asuntojen hallintasuhteijakaumassa onkin havaittavissa samansuuntaisia muutoksia lähiöissä kuin pääkaupunkiseudulla yleisesti, ovat nämä muutokset kuitenkin olleet pienemmät lähiöalueilla kuin yleensä Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla vuoden 1990 jälkeen.

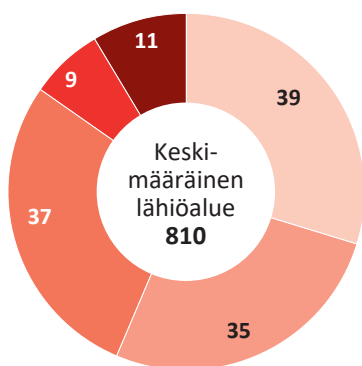
Edellä kuvatut kehitykset osoittavat, että asuntojen lukumäärä on suurimmassa osassa pääkaupunkiseudun lähiöalueista pysynyt joko melkein muuttumattomana tai kasvanut lievästi vuoden 1990 jälkeen. Samaan aikaan omistusasuntojen osuus on laskenut selvästi, ja vastaavasti vuokra-asuntojen ja muun hallintasuhteen asuntojen osuudet ovat kasvaneet. Nämä samanaikaiset kehitykset viittaavat siihen, että hallintasuhteiden muutokset ovat suurimmalta osin tapahtuneet olemassa olevassa asuntokannassa, jonka koossa ei yleisesti ole tapahtunut suurta muutosta. Tältä osin vuokra-asumisen osuuden kasvu näyttäisi selittyvän ennen kaikkea sillä, että aiempaa enemmän yksityisessä omistuksessa olevia asuntoja on pantu vuokralle.

5.2 Lähiöalueiden väestörakenne

Kuviosta 11 ilmenee, millä tavoin Helsingin seudun 131 lähiöaluetta eroavat toisistaan väkimäärältään, ikärakenteeltaan, vieraskielisen väestön osuudeltaan, työttömyysasteeltaan, tulotasoltaan ja koulutustasoltaan. Kuviossa esitetään, kuinka monta lähiöaluetta kuuluu mihinkin luokkaan. Lisäksi jokaisen muuttujan kohdalla esitetään mediaaniarvo keskimääräisen lähiöalueen kuvaamiseksi sekä kunkin muuttujan vastaava luku koko Helsingin seudulle. Kuviot 12–17 esittävät lisäksi tarkemmin kuntakohtaisesti, miten koko Helsingin seudun, Helsingin, Espoon ja Kauniaisten, Vantaan ja kehyskuntien lähiöt eroavat väestörakenteeltaan eri muuttujilla tarkasteltuna.

Kuvio 11. Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakenne (ympyröiden sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

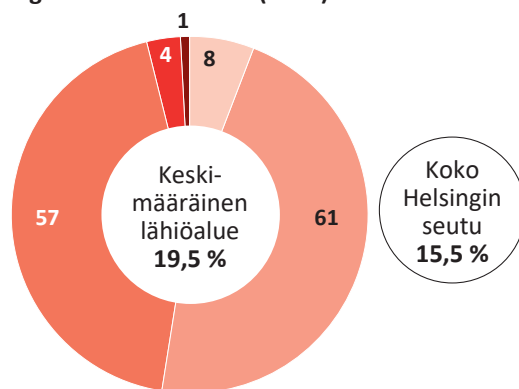
Väkimäärä Helsingin seudun lähiöissä (2014)

Asukkaita, lkm

- 0–499
- 500–999
- 1 000–2 499
- 2 500–4 999
- 5 000–

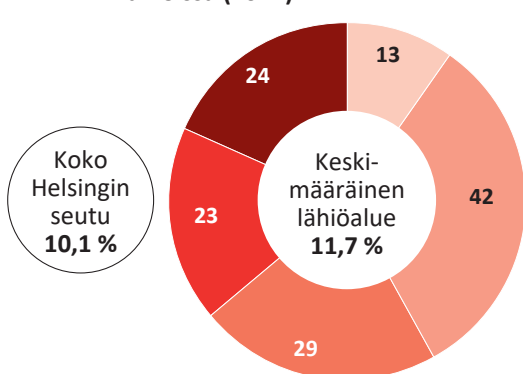
65-vuotiaiden ja vanhempien osuus Helsingin seudun lähiöissä (2014)

65+ -vuotiaita, %

- 9
- 10–19
- 20–29
- 30–39
- 40–

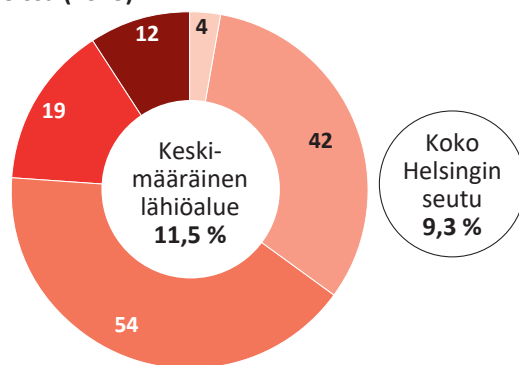
Vieraskielisten osuus Helsingin seudun lähiöissä (2012)

Vieraskielisiä, %

- 4
- 5–9
- 10–14
- 15–19
- 20–

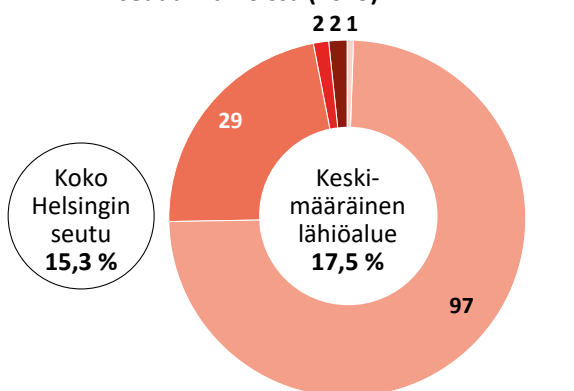
Työttömyysaste Helsingin seudun lähiöissä (2013)

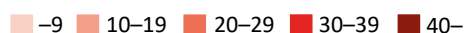
Työttömiä, %

- 4
- 5–9
- 10–14
- 15–19
- 20–

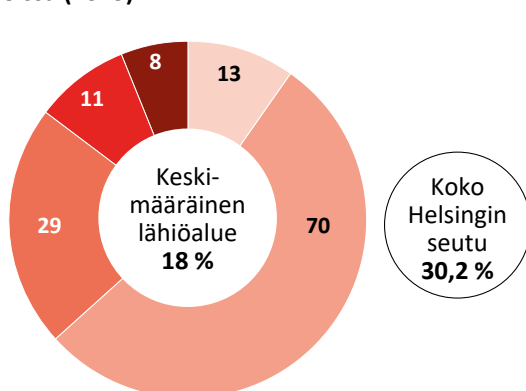
Pienituloisten osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

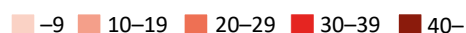
Pienituloisia, %

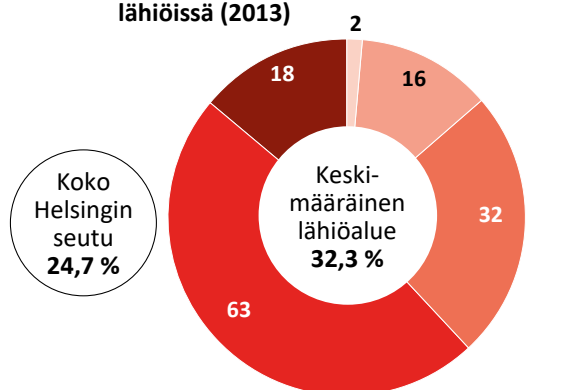
Suurituloisten osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

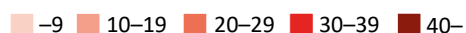
Suurituloisia, %

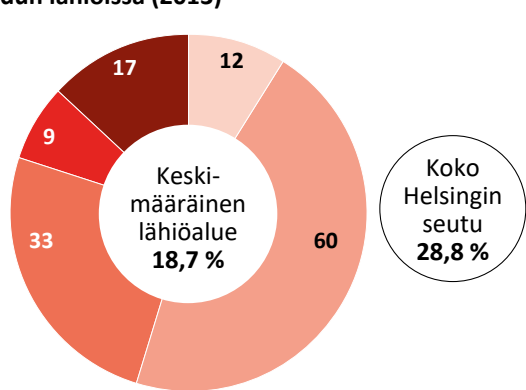
Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

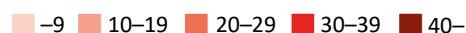
Korkeintaan perusasteen suorittaneita, %

Korkeakoulutettujen osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

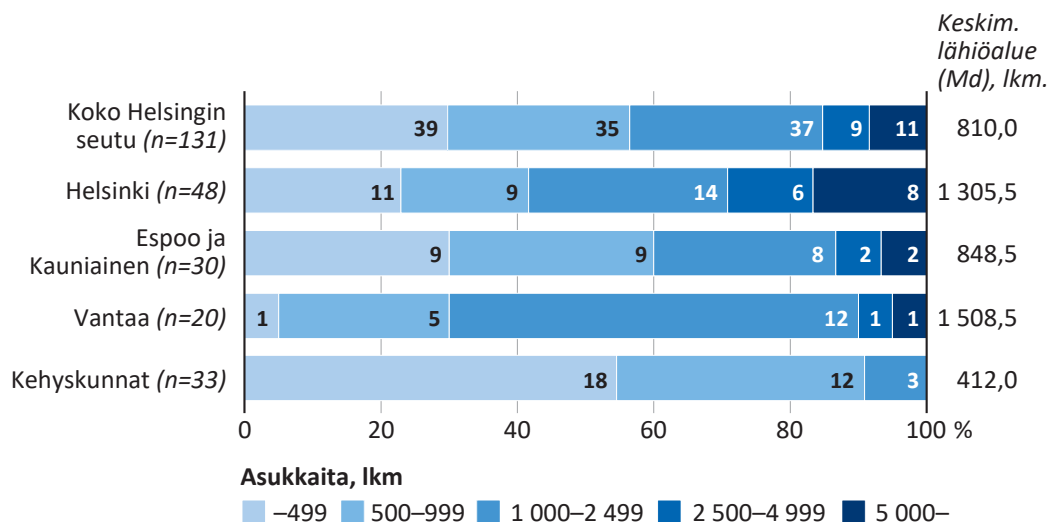
Korkeakoulutettuja, %

Tutkimuksessa tarkasteltavien 131 lähiöalueen väkimäärissä on varsin suuria eroja, kuten edellä esiteltyjen asutokannan kokoerojen perusteella voisi olettaakin. Kuviosta 12 voi havaita, että Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella oli yhteensä 810 asukasta vuonna 2014. Osassa tutkimusaineiston lähiöalueista väkimäärä oli kuitenkin huomattavasti tätä suurempi ja osassa taas pienempi. Esimerkiksi koko Helsingin seudulla 11 lähiöalueen väkimäärä oli yli 5 000 asukasta, kun taas 39 lähiöalueella asui alle 500 asukasta. Kuviosta ilmenee myös, miten väkimäärä vaihtelee lähiöittäin eri kunnissa. Pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Helsingissä ja Vantaalla sijaitsevat lähiöalueet ovat väkimäärältään tyypillisesti selvästi suurempia kuin kehyskuntien lähiöalueet. Helsingissä keskimääräisen lähiöalueen väkimäärä oli yhteensä 1 306 asu-

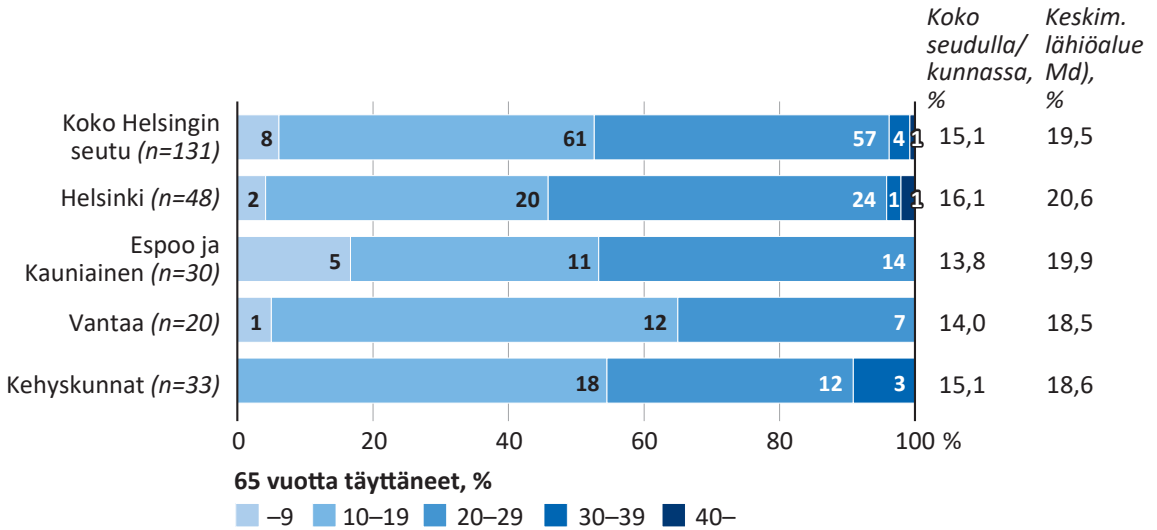
kasta ja Vantaalla 1 509 asukasta, kun taas Espoossa ja Kauniaisissa vastaava väkimäärä oli selvästi matalampi (849). Kehyskuntien lähiöissä asukkaita oli keskimäärin 412 eli huomattavasti vähemmän kuin pääkaupunkiseudulla. Helsingin seudun isoista yli 2 500 asukkaan sekä yli 5 000 asukkaan lähiöistä suurin osa sijaitsee Helsingissä. On kuitenkin huomionarvoista, että osa Helsingissä sijaitsevista lähiöalueista on verrattain pieniä alle 500 asukkaan alueita.

Kuvio 12. Väkimäärä Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2014 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

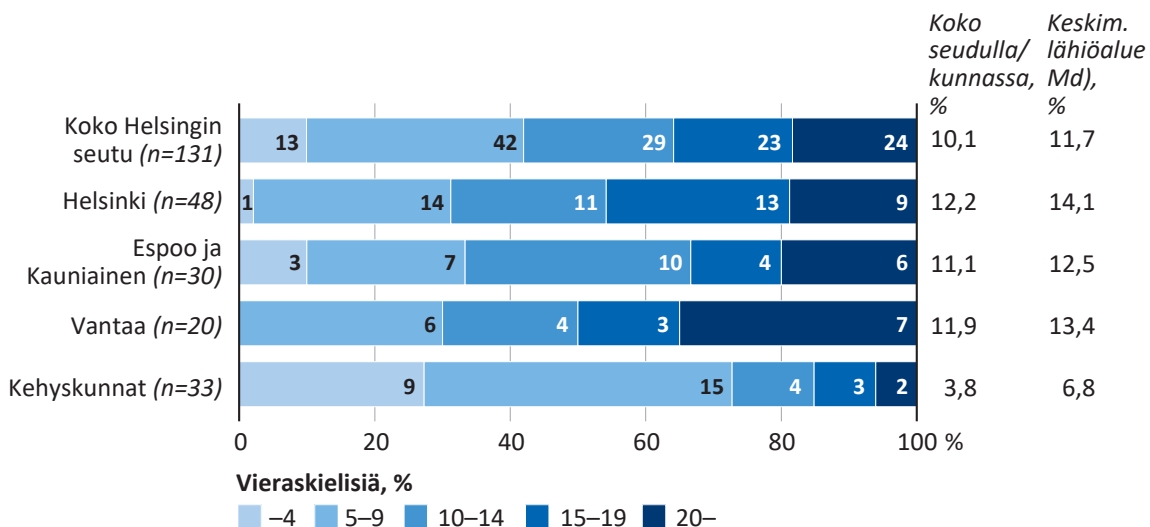
Lähiöiden demografista rakennetta kuvataan väestön ikärakenteen kautta. Väestön ikääntyminen on yksi keskeisimmistä väestönmuutoksen trendeissä niin Suomessa kuin yleisemmin Euroopassakin. Tämä muutos kuitenkin koskettaa kuntia ja niiden asuinalueita hieman eri tavoin. Kuvio 13 esittää, minkä verran Helsingin seudun lähiöissä oli vähintään 65 vuotta täyttäneitä asukkaita vuonna 2014. Kuviosta ilmenee, että 65 vuotta täyttäneen väestön osuus on tyypillisesti korkeampi lähiöalueilla (19,5 %) kuin koko Helsingin seudulla keskimäärin (15,1 %). Ikääntyneen väestön osuus lähiöissä ei keskimäärin vaihtele kovin merkittävästi kunnittain. Niin Helsingissä, Vantaalla, Espoossa ja Kauniaisissa kuin kehyskunnissakin sijaitsevilla lähiöissä 65 vuotta täyttäneen väestön osuus oli tyypillisesti noin viidennes koko väestöstä vuonna 2014. Kun 65 vuotta täyttäneen väestön osuus oli kaikissa Helsingin seudun kunnissa samaa vuonna noin 14–16 prosenttia, tarkoittaa tämä, että ikääntyneitä asukkaita oli yleensä enemmän 1960- ja 1970-luvun lähiöissä kuin kunnissa keskimäärin kaikkialla Helsingin seudulla. Liitetaulukossa 6–9 esitetään lisäksi myös muiden ikäluokkien osuuksia lähiöissä sekä yleisemmin Helsingin seudulla ja eri kunnissa. Toisin kuin ikääntyneen väestön osuuksissa, nuorempien ikäluokkien osuudet, ja erityisesti alle 18-vuotiaiden osuudet, olivat vuonna 2014 tyypillisesti matalampia lähiöalueilla kuin Helsingin seudulla ja seudun eri kunnissa keskimäärin.

Kuvio 13. 65 vuotta täyttäneen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2014 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

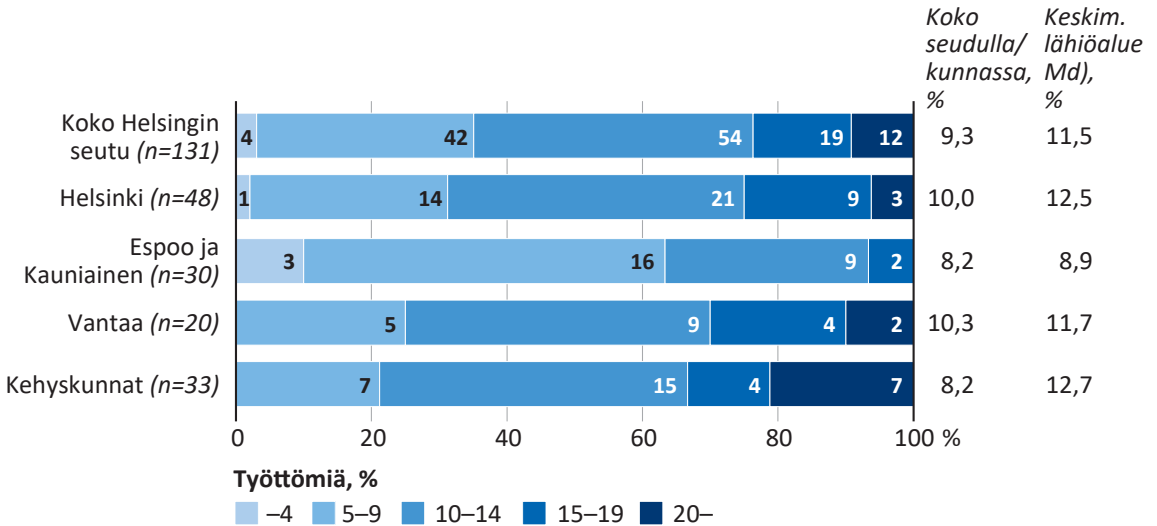
Lähiöiden demografista rakennetta kuvataan lisäksi vieraskielisen väestön osuudella. Toinen keskeinen väestörakenteen muutokseen merkittävästi vaikuttanut tekijä on Suomessa ollut maahanmuuton nopea lisääntyminen ja sen kautta tapahtunut väestörakenteen monietnistyminen 1990-luvun taitteen jälkeen. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvien osuus oli vuonna 2012 keskimääräisellä Helsingin seudun lähiöalueella 11,7 prosenttia eli jonkin verran korkeampi kuin koko seudulla keskimäärin (10,1 %). Kuvioista 14 ilmenee, että vieraskielisen väestön osuus vaihtelee merkittävästi lähiöittäin. Tämä osuus oli Helsingin seudulla esimerkiksi yli 20 prosenttia 24 lähiöalueella ja toisaalta alle viisi prosenttia 13 lähiöalueella. Vaikka vieraskielisen väestön osuus lähiöissä ei keskimäärin poikennut vuonna 2012 kovin paljon Helsingin seudun yleisestä tasosta, ylitti tämä osuus kuitenkin suurimmassa osassa lähiöistä kunnan keskiarvon. Vieraskielisen väestön osuus oli yleensä huomattavasti korkeampi pääkaupunkiseudun keskimääräisillä lähiöalueilla (Helsingissä 14,1 %, Vantaalla 13,4 %, Espoossa ja Kauniiaisissa 12,5 %) kuin kehyskunnissa (6,8 %). Nämä erot ovat linjassa sen kanssa, että vieraskielisen väestön osuus oli yleisemminkin selvästi matalampi kehyskunnissa (3,8 %) kuin pääkaupunkiseudun kaupungeissa (noin 11-12 %). Helsingissä kuten kaikissa pääkaupunkiseudun kaupungeissa vieraskielisen väestön osuus vaihtelee suuresti lähiöittäin, ja tämä osuus oli osassa lähiöitä suhteellisen korkea ja osassa taas verrattain matala. Kehyskunnissa sen sijaan oli melko vähän lähiöalueita, joissa vieraskielisen väestön osuus oli yli 15 prosenttia. On syytä huomata, että aineistot kuvaavat vieraskielisen väestön osuutta vuoden 2012 lopussa. Vieraskielisen väestön osuus on lisääntynyt myös tämän jälkeen Helsingin seudulla, jolloin on oletettavaa, että vieraskielisten osuus on monilla seudun lähiöalueilla noussut entisestään.

Kuvio 14. Vieraskielisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2012 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Alueellisen eriytymisen näkökulmasta on keskeistä tarkastella lähiöiden sosioekonomista rakennetta, jota kuvataan seuraavaksi ensin työttömyysasteella ja tämän jälkeen väestön tulo- ja koulutustasolla. Työttömyysaste on yleisesti korkeampi lähiöalueilla kuin Helsingin seudulla keskimäärin (ks. kuvio 15). Työttömyysaste oli keskimääräisellä lähiöalueella 11,5 prosenttia vuonna 2013 eli noin kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin koko Helsingin seudulla. Lähiöiden väliset työttömyysasteen erot ovat kuitenkin merkittävät. Esimerkiksi Helsingin seudulla 12 lähiöalueella oli yli 20 prosentin työttömyysaste ja toisaalta neljällä lähiöalueella oli alle viiden prosentin työttömyysaste. Työttömyysaste oli vuonna 2013 selvästi matalampi keskimääräisellä lähiöalueella Espoossa ja Kauniiaisissa (8,9 %) kuin Helsingissä (12,5 %), Vantaalla (11,7 %) ja kehyskunnissa (12,7 %). Espoossa on suhteellisen paljon lähiöitä, joissa työttömyysaste on alle 10 prosenttia, ja toisaalta vähän korkean työttömyyden lähiöitä. Helsingissä puolestaan on sekä alle 10 prosentin työttömyysasteen lähiöitä mutta toisaalta myös lähiöitä, joilla työttömyysaste ylittää 15 prosenttia. On merkille pantavaa, että kehyskunnissa on verrattain paljon yli 20 työttömyysprosentin lähiöitä. Seudun eri kunnissa työttömyysaste oli vuonna 2013 suurin piirtein 10 prosenttia Helsingissä ja Vantaalla ja noin 8 prosenttia Espoossa ja Kauniiaisissa sekä yhteenlaskettuna kehyskunnissa. Kun verrataan lähiöiden työttömyysasteita kuntien keskimääräisiin työttömyysasteisiin, kehyskuntien lähiöissä oli suhteellisesti korkeampi työttömyys kuin pääkaupunkiseudun lähiöissä vuonna 2013.

Kuvio 15. Työttömyysaste Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2013 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyyn ilmaisemaan luokkaan*)

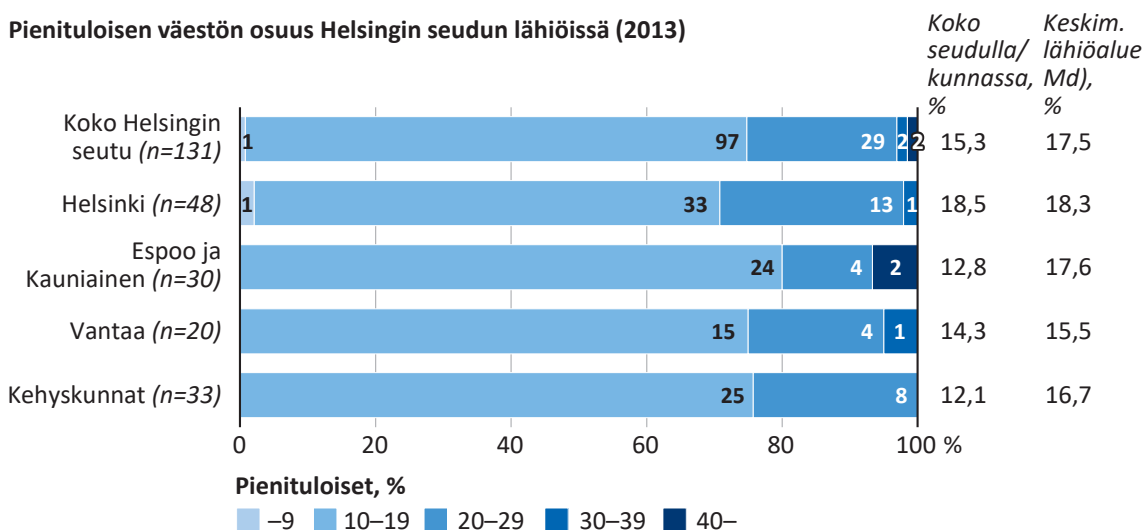
Kuviossa 16 havainnollistetaan lähiöiden välisiä tuloeroja kahteen alimpaan tulokymmenykseen (pienituloiset) ja kahteen ylimpään tulokymmenykseen (suurituloiset) kuuluvan väestön osuuksilla. Helsingin seudun lähiöalueilla oli vuonna 2013 tyypillisesti hieman korkeampi osuus (17,5 %) pienituloisia asukkaita kuin koko seudulla keskimäärin (15,3 %). Helsingissä oli vuonna 2013 ylipäätään selvästi korkeampi osuus pienituloisia (18,5 %) kuin Vantaalla (14,3 %), Espoossa ja Kauniaisissa (12,8 %) sekä kehyskunnissa (12,1 %). Kuvioista käy ilmi, että Helsingissä pienituloisen väestön osuus on suurimmassa osassa lähiöistä liki sama kuin kaupungissa keskimäärin, kun taas Espoossa ja Kauniaisissa sekä kehyskunnissa osuus on tyypillisesti selvemmin kunnan keskiarvoa korkeampi.

Suurituloisen väestön osuus oli vuonna 2013 sen sijaan huomattavasti matalampi keskimääräisellä lähiöalueella (18,0 %) kuin Helsingin seudulla keskimäärin (30,2 %). Suurituloisten osuuden perusteella Helsingin seudun lähiöt poikkeavat näin ollen selvemmin seudullisesta keskiarvosta kuin pienituloisten osuudella mitattuna, ja suurimmassa osassa lähiöistä suurituloisen väestön osuus on suhteellisen alhainen. Suurituloisen väestön osuus vaihtelee kuitenkin merkittävästi lähiöiden välillä. Suurituloisten osuus oli esimerkiksi yli 40 prosenttia, eli huomattavasti korkeampi kuin seudulla keskimäärin, kahdeksalla lähiöalueella. Kaikki nämä lähiöalueet sijaitsevat Helsingissä, Espoossa tai Kauniaisissa. Suurimmassa osassa lähiöistä suurituloisten osuus oli kuitenkin selvästi matalampi kuin koko Helsingin seudulla. Kuntien välisessä vertailussa Espoon ja Kauniaisten lähiöt poikkeavat merkittävästi muista kunnista selvästi korkeammalla suurituloisen väestön osuudella, joka vuonna 2013 oli 25,7 prosenttia keskimääräisessä lähiössä. Vastaavat osuudet olivat selvästi matalammat Helsingissä (17,7 %), Vantaalla (16,2 %) ja kehyskunnissa (13,4 %). Erityisesti Helsingissä lähiöiden väliset erot ovat kuitenkin varsin suuret ja kaupungissa on hyvin eri tulotason lähiöitä. Kuvioista ilmenee myös, miten suuri osuus eri kuntien väestöstä oli

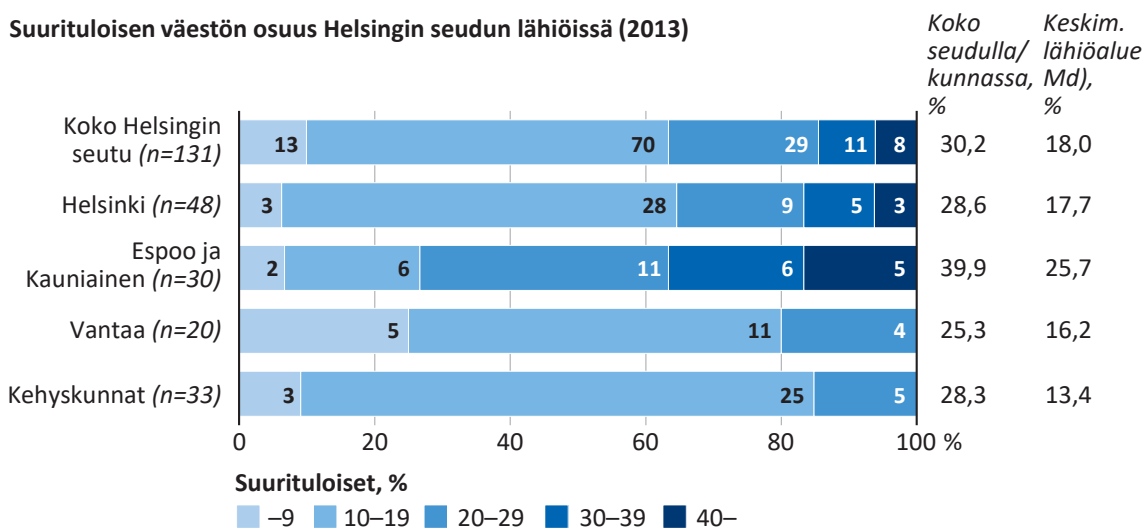
suurituloisia vuonna 2013. Tämä osuus oli selvästi korkeampi Espoossa ja KauniAISissa (39,9 %) kuin Helsingissä (28,6 %), Vantaalla (25,3 %) tai kehyskunnissa (28,3 %). Erot lähiöiden tulotasossa ovat näin ollen linjassa kuntien välisten erojen kanssa. Kaikkien kuntien lähiöissä on kuitenkin keskimäärin selvästi vähemmän suurituloisia asukkaita kuin kunnassa keskimäärin.

Kuvio 16. Pieni- ja suurituloisen väestön osuudet Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2013 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Pienituloisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

Suurituloisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöissä (2013)

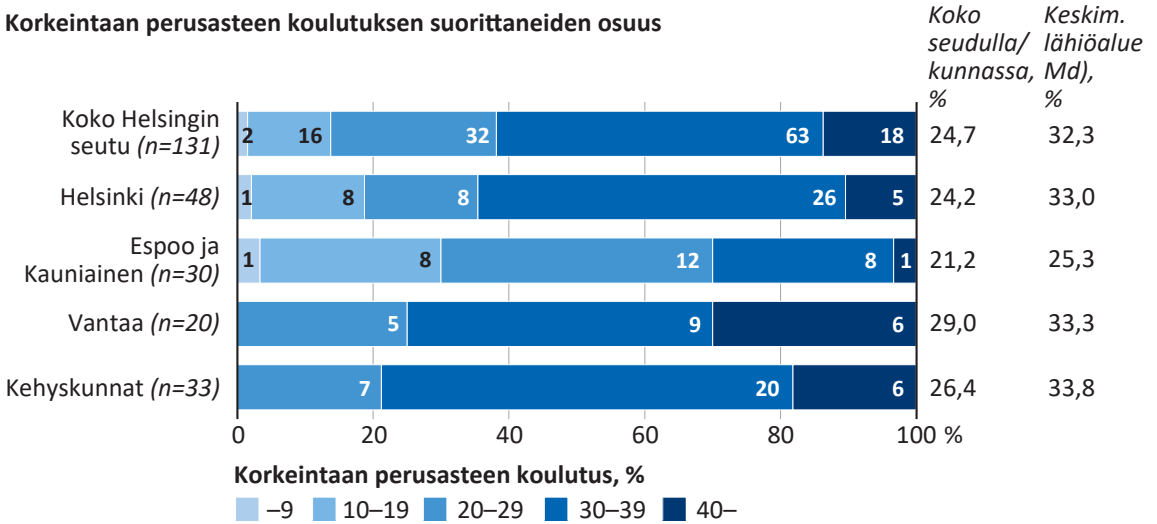

Väestön koulutustaso lähiöalueilla esitetään kuviossa 17 korkeintaan perusasteen koulutuksen ja toisaalta alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuuksilla. Nämä osuudet kuvaavat, minkä verran Helsingin seudun lähiöalueilla on matalasti ja toisaalta korkeasti koulutettuja asukkaita. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus on yleisesti korkeampi lähiöalueilla kuin Helsingin seudulla keskimäärin. Koulutustaso on lähiöissä matalampi, sillä keskimääräisellä lähiöalueella Helsingin seudulla yhteensä 32,3 prosenttia aikuisväestöstä oli suorittanut korkeintaan perusasteen koulutuksen, kun taas vastaava osuus koko Helsingin seudulla oli 24,7 prosenttia vuonna 2013. Kun verrataan koulutustasoa eri kuntien lähiöiden välillä, Espoon ja Kauniaisten lähiöt poikkeavat seudun muiden kuntien lähiöistä keskimäärin korkeammalla koulutustasolla. Espoossa ja Kaunaisissa on yleisestikin korkeampi koulutustaso kuin seudun muissa kunnissa. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli selvästi matalampi Espoon lähiöissä (25,3 %) kuin Helsingin, Vantaan ja kehyskuntien lähiöissä (33 %). Kuvioista 17 ilmenee, että erityisesti Helsingissä ja Espoossa on kuitenkin sekä matalan että korkean koulutustason lähiöitä. Vantaalla ja kehyskunnissa sen sijaan on lähinnä suhteellisen matalan koulutustason lähiöitä.

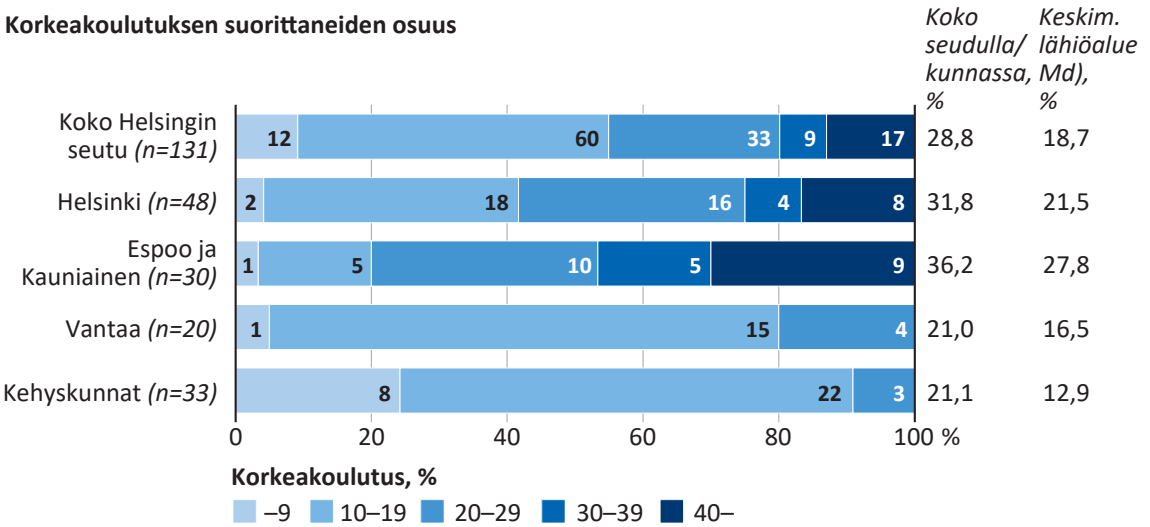
Alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus aikuisväestöstä oli selvästi matalampi seudun keskimääräisellä lähiöalueella (18,7 %) kuin koko Helsingin seudulla, missä korkeakoulutettuja oli 28,8 prosenttia väestöstä vuonna 2013. Vaikka 1960- ja 1970-luvun lähiöalueilla on yleisesti matalampi koulutustaso kuin seudulla keskimäärin, lähiöiden väliset erot väestön koulutustasossa ovat kuitenkin varsin suuret. Espoossa korkeakoulutettujen osuus oli 27,8 prosenttia keskimääräisessä lähiössä, mikä oli selvästi korkeampi kuin Helsingissä, missä vastaava osuus oli 21,5 prosenttia. Vantaalla ja kehyskunnissa korkeakoulutettujen osuudet olivat lähiöissä keskimäärin vielä huomattavasti matalampia, 16,5 ja 12,9 prosenttia. On huomionarvoista, että kaikki lähiöt, joissa korkeakoulutettuja oli yli 30 prosenttia sijaitsevat joko Helsingissä, Espoossa tai Kauniaisissa. Väestön koulutustasossa on yleisemminkin selkeitä kuntakohtaisia eroja, kun tarkastellaan, miten suuri osuus kunnan aikuisväestöstä on suorittanut alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Korkeakoulutettujen osuus oli kaikkein suurin Espoossa ja Kauniaisissa (36,2 %) ja toiseksi suurin Helsingissä (31,8 %) mutta selvästi matalampi Vantaalla (21,0 %) ja kehyskunnissa (21,1 %). Eri kunnissa sijaitsevien lähiöiden väliset erot koulutusasteessa vastaavat näin ollen yleisemmin kuntien välisiä eroja korkeakoulutettujen osuudessa.

Kuvio 17. Korkeintaan perusasteen koulutuksen sekä korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudet Helsingin seudun lähiöalueilla vuonna 2013 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus

Korkeakoulutuksen suorittaneiden osuus

5.3 Lähiöalueiden demografinen ja sosioekonominen kehitys

Tässä osiossa tarkastellaan Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöiden demografista ja sosioekonomista kehitystä suhteessa koko seudun ja seudun eri kuntien kehitykseen vuoden 1990 jälkeen. Kiinnostuksen kohteen on selvittää, millaisia erilaisia kehityskulkuja lähiöalueilla on havaittavissa. Lähiöiden väestörakenteen demografisia muutoksia tarkastellaan väkimäärän, väestön ikärakenteen, kotitalouksien lukumäärän ja kokojakauman sekä väestön kielijakauman kautta. Sosioekonomisia muutoksia vuorostaan tarkastellaan väestön koulutusasteen, tulotason ja työttömyysasteen kehityksen kautta. Taulukkoon 2 on koottu 131 lähiöalueen mediaaniarvot sekä koko Helsingin seudun prosenttiluvut näille muuttujille. Liiteosion taulukoissa 6–9 esitetään lisäksi vastaavat mediaaniarvot Helsingin, Espoon ja Kauniaisten, Vantaan sekä kehyskuntien lähiöille ja verrataan, miten eri kuntien lähiöt keskimäärin ovat kehittyneet suhteessa omaan kuntaan.

Taulukko 2. Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakennetta kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina verrattuna koko Helsingin seutuun

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 131)				Koko Helsingin seutu			
	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***
Väestömäärä	982	855	804	810 ***	1 062 320	1 221 327	1 349 453	1 420 284 ***
Kotitalouksien lukumäärä	426	469	484	479 ***	463 312	554 260	635 506	670 300 ***
Ikärakenne, %								
Ikä 0–17	19,9	17,9	15,9	16,5 ***	21,8	21,8	20,5	20,0 ***
Ikä 18–29	20,6	16,9	17,9	16,8 ***	18,9	16,9	16,9	16,6 ***
Ikä 30–49	33,3	29,0	26,6	27,0 ***	34,2	31,8	29,6	29,3 ***
Ikä 50–64	15,0	20,5	20,8	18,7 ***	14,3	18,4	19,5	18,6 ***
Ikä 65–	8,8	12,7	17,0	19,5 ***	10,8	11,1	13,5	15,5 ***
Kotitalouksien koko, %								
Yksi henkilö	36,3	45,0	50,6	51,1 **	35,6	39,5	41,8	41,8 **
Kaksi henkilöä	31,4	31,0	29,9	29,8 **	30,1	30,9	31,5	31,8 **
Kolme henkilöä	16,1	11,7	9,9	9,8 **	15,7	13,3	12,0	11,9 **
Neljä henkilöä tai enemmän	15,0	10,8	8,7	8,9 **	18,5	16,3	14,7	14,5 **
Asukkaiden kieli, %								
Suomi	93,8	89,9	84,3	81,6 *	91,0	89,1	85,4	84,1 *
Ruotsi	4,4	4,1	3,5	3,2 *	7,7	6,7	6,0	5,9 *
Muu	1,2	3,8	9,3	11,7 *	1,3	4,2	8,6	10,1 *
Väestön koulutusaste¹, %								
Perusaste	44,2	37,1	33,7	32,3 **	40,1	31,5	26,2	24,7 **
Alempi tai ylempi korkeakoulutus	9,6	11,7	16,6	18,7 **	14,8	18,9	26,6	28,8 **
Väestön tulotaso², %								
Alin tuloluokka	11,2	13,0	16,4	17,5 **	11,9	12,9	15,1	15,3 **
Ylin tuloluokka	28,4	23,0	19,3	18,0 **	32,9	32,5	30,7	30,2 **
Työttömyys³, %								
Työttömyysaste	1,8	8,3	8,8	11,5 **	1,9	7,3	7,2	9,3 **

1 Koulutusrakennetiedot koskevat 18 vuotta täyttäneitä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakouluasteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylemmän korkeakouluasteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulutusasteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenyksen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013). Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenyksen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa.)

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015) ja YKR-aineistosta (1990, 2000, 2010). Koko Suomea käsittelevät tilastotiedot StatFin-tietokannasta (2016).

Väkimäärän väheneminen näyttää olevan yleinen kehityssuunta Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöissä vuoden 1990 jälkeen. Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella asui vuonna 1990 yhteensä 982 asukasta, kun taas vastaava väkimäärä vuonna 2014 oli 810 (taulukko 2). Liitetaulukkoista 6–9 voi havaita, että lähiöiden väkimäärä on vähentynyt selvästi vähemmän Helsingissä ja Espoossa kuin Vantaalla ja kehyskunnissa. Tunnusomaista Helsingin ja Espoon lähiöille on se, että niiden väkimäärä pieneni keskimäärin melko selvästi vuosien 1990 ja 2000 välillä, mutta kasvoi vuosien 2000 ja 2014 välillä. Vantaan ja kehyskuntien lähiöiden väkimäärä on sen sijaan laskenut tasaisemmin läpi koko tarkasteluajanjakson niin 1990-luvulla kuin 2000-luvun ajanakin.

Vaikka väkimäärä on yleisesti laskenut Helsingin seudun lähiöissä, on kotitalouksien keskimääräinen lukumäärä samaan aikaan lisääntynyt vuosien 1990 ja 2014 välillä (taulukko 2) niin Helsingin, Espoon, Vantaan kuin kehyskuntienkin lähiöissä (ks. liitetaulukot 6–9). Tämä muutos näyttää liittyvän väestön ikääntymiseen ja toisaalta yhden hengen kotitalouksien osuuden kasvuun, jotka niin ikään ovat kaksi selvää kehitystrendiä lähiöiden väestörakenteessa.

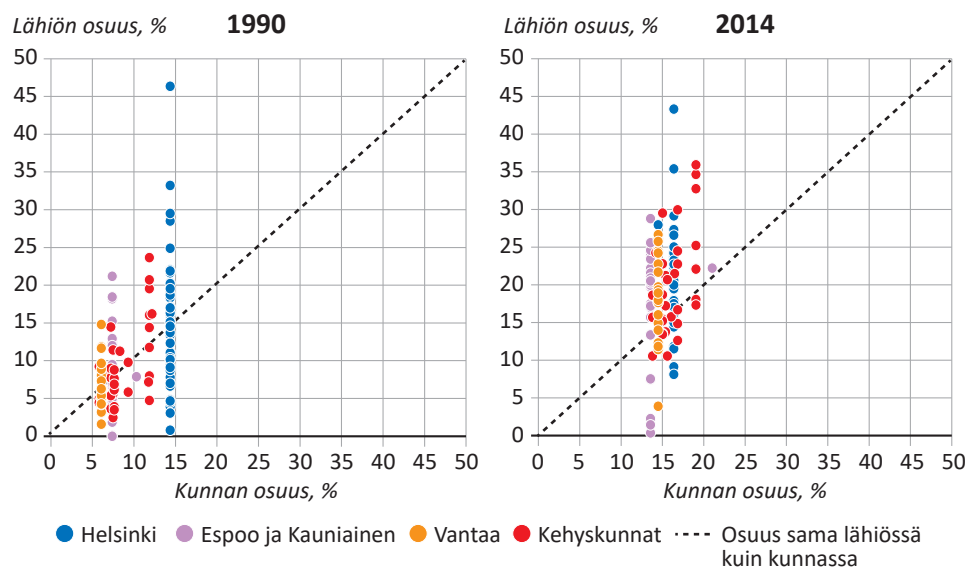
Väestön ikääntyminen Helsingin seudun lähiöissä näkyy siinä, että väestön osuus ikäluokissa 0–17, 18–29 ja 30–49 on vähentynyt samaan aikaan kun 50–64-vuotiaiden sekä 65-vuotiaiden ja vanhempien osuudet ovat kasvaneet. Kaikkein suurinta muutoksen on ollut 65-vuotiaiden ja vanhempien osuudessa, joka on kasvanut 8,8 prosentista 19,5 prosenttiin keskimääräisellä Helsingin seudun lähiöalueella vuosien 1990 ja 2014 välillä. Kuten taulukosta 2 ilmenee, väestön ikääntyminen on yleinen kehityssuunta koko Helsingin seudulla, missä vanhempien ikäluokkien osuus ylipäätään on kasvanut samaan aikaan, kun nuorempien ikäluokkien osuus on vähentynyt. Väestön ikääntyminen on kuitenkin ollut selvästi voimakkaampaa 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa kerrostalolähiöissä kuin Helsingin seudun kunnissa keskimäärin.

Ikääntyneen väestön osuuden kasvu näkyy selkeänä varsin monissa Helsingin seudun lähiöissä, kuten käy ilmi kuvioista 18. Kuviossa esitetään kaikki tutkimusaineiston 131 lähiöaluetta pisteinä ja kuvataan, miten suuri osuus kyseisen lähiöalueen väestöstä koostui 65-vuotiaista ja vanhemmista asukkaista suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2014. Ikääntyneen väestön osuus lähiössä esitetään y-akselilla, ja x-akselilla esitetään vastaava osuus siinä kunnassa, jossa lähiö sijaitsee. Kuvion diagrammeissa oleva musta katkoviiva esittää niitä kohtia, joissa lähiön ja kunnan keskiarvo on sama. Tämän viivan yläpuolelle sijoittuvat pisteet esittävät näin ollen lähiöitä, joissa ikääntyneen väestön osuus on korkeampi kuin kunnassa keskimäärin, kun taas viivan tuntumaan sijoittuvat pisteet esittävät lähiöitä, joissa tämä osuus on pitkälti sama kuin kunnassa keskimäärin. Viivan alapuolella sijaitsevat pisteet esittävät lähiöitä, joissa ikääntyneiden osuus on matalampi kuin kunnan keskiarvo. Aiempaa useampi lähiö on siirtynyt punaisen viivan yläpuolelle tällä aikavälillä, eli sellaisia lähiöitä, joissa 65-vuotiaiden ja vanhempien osuus on korkeampi kuin kunnassa keskimäärin, on yhä enemmän. Kun esimerkiksi vuonna 1990 oli 12 lähiötä, joissa 65-vuotiaiden ja vanhempien osuus oli yli 20 prosenttia, vastaava lukumäärä vuonna 2014 oli 62 lähiötä.

Helsingin lähiöissä asui vuonna 1990 selvästi iäkkäämpi väestö kuin muiden kuntien lähiöissä (ks. myös liitetaulukot 6–9). Suurin osa niistä seudun lähiöistä, joissa ikääntyneen väestön osuus oli verrattain korkea, sijaittivat vuonna 1990 Helsingissä,

kun taas Espoon ja erityisesti Vantaan lähiöissä oli tyypillisesti selvästi vähemmän 65 vuotta täyttäneitä asukkaita. Vuonna 2014 sen sijaan ei enää ollut havaittavissa yhtä selkeitä kuntakohtaisia eroja, mikä viittaa siihen, että väestön ikääntyminen on ollut suhteessa voimakkaampaa muissa kunnissa kuin Helsingin lähiöissä, joissa 65 vuotta täyttäneen väestön osuus oli jo lähtökohtaisesti selvästi korkeampi vuonna 1990. Enemmistössä Helsingin seudun lähiöistä oli vuonna 2014 enemmän ikääntyneitä asukkaita kuin kunnissa keskimäärin.

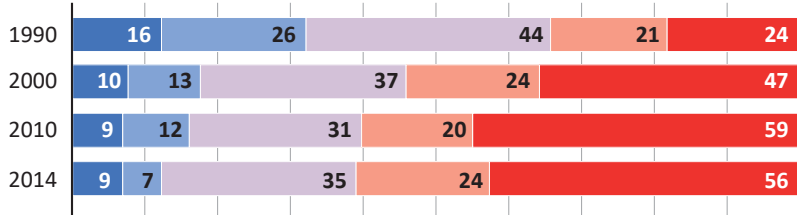
Kuvio 18. 65 vuotta täyttäneen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2014

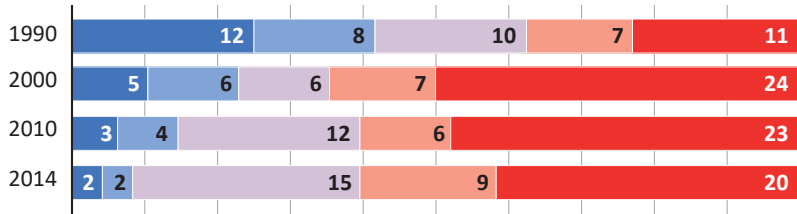
Väestön ikääntyminen suhteessa kuntien keskiarvoon on ollut kaikkein voimakkain vuosien 1990 ja 2000 välillä (ks. kuvio 19). Kun Helsingin seudulla oli vuonna 1990 yhteensä 45 lähiöaluetta, joissa 65-vuotiaiden ja vanhempien osuus oli vähintään kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin kunnassa keskimäärin, oli vastaava lukumäärä vuonna 2000 yhteensä 71. Väestön ikääntyminen lähiöalueilla on jatkunut voimakkaampana kuin kunnissa keskimäärin myös tämän jälkeen 2000-luvulla, mutta muutos on ollut vähäisempää kuin 1990-luvulla. Kaikissa kunnissa 65 vuotta täyttäneen väestön osuus lisääntyi 1990-luvulla lähiöissä enemmän kuin kunnissa keskimäärin. Helsingin lähiöissä sen sijaan ei 2000-luvulla ole havaittavissa merkittävää väestön ikääntymistä, kun taas väestön ikääntyminen on jatkunut melko voimakkaana Espoon, Vantaan ja kehyskuntien lähiöissä myös vuoden 2000 jälkeen.

Kuvio 19. 65 vuotta täyttäneen väestön osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

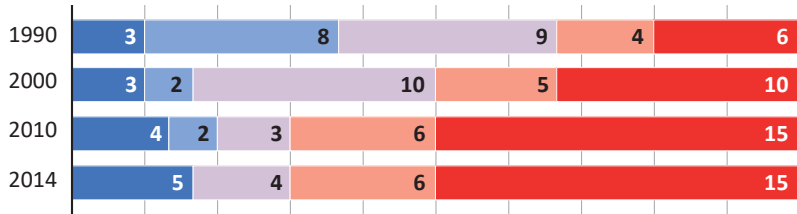
Koko Helsingin seutu (n=131)

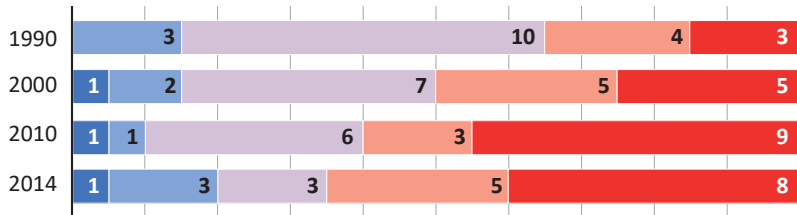
Helsinki (n=48)

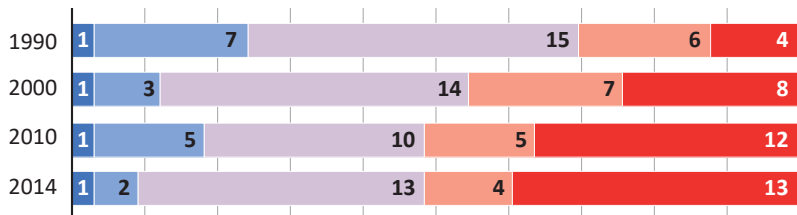
Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

- Selvästi matalampi kuin kunnassa (ero -5 %-yks. tai enemmän)
- Hieman matalampi kuin kunnassa (ero -2–-5 %-yks.)
- Sama kuin kunnassa (ero -2–2 %-yks.)
- Hieman korkeampi kuin kunnassa (ero 2–5 %-yks.)
- Selvästi korkeampi kuin kunnassa (ero 5 %-yks. tai enemmän)

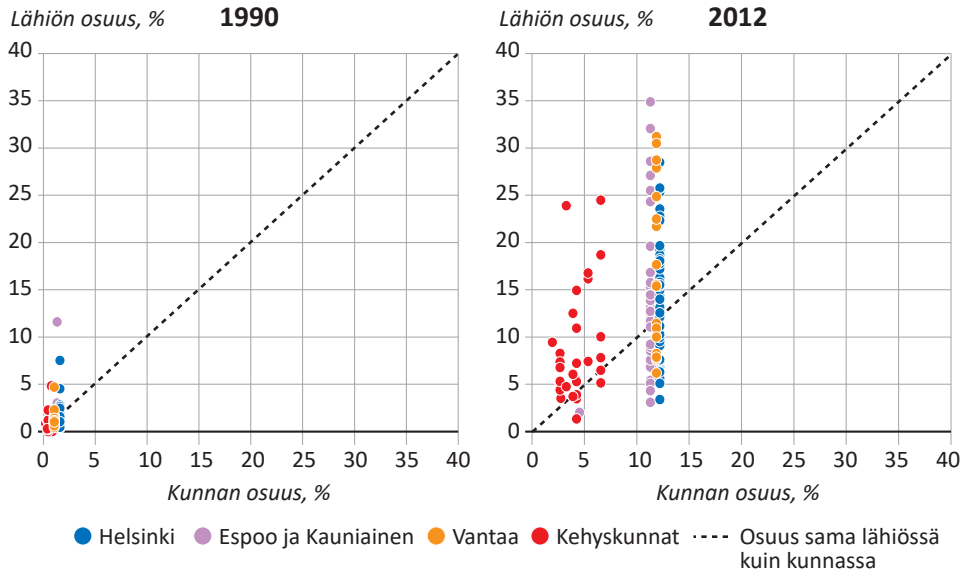
Lähiöiden väestön ikääntyminen vaikuttaa olevan yhteydessä perhe- ja kotitalousrakenteiden muutoksiin. Erityisesti yksin asuvien osuus on lisääntynyt merkittävästi Helsingin seudun lähiöissä, kun taas kolmen tai useamman hengen kotitalouksien osuudet ovat vastaavasti vähentyneet (ks. taulukko 2). Yhden hengen kotitalouksien osuus on esimerkiksi vuosien 1990 ja 2013 välillä noussut 36,3 prosentista 51,1 prosenttiin Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella. Vaikka kehityksen suunta on ollut samankaltainen kaikissa kunnissa, yhden hengen kotitalouksien osuus on kasvanut kaikkein voimakkaimmin kehyskuntien lähiöissä (ks. liitetaulukot 6–9). Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöissä näyttää siis asuvan aiempaa enemmän yksin asuvia ikääntyneitä asukkaita ja toisaalta vähemmän lapsiperheitä ja nuoria aikuisia.

Toinen merkittävä demografinen muutos Helsingin seudun lähiöissä on se, että vieraskielisen väestön osuus on lisääntynyt merkittävästi vuoden 1990 jälkeen. Muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvan väestön osuus on kasvanut Helsingin seudun keskimääräisellä lähiöalueella 1,2 prosentista 11,7 prosenttiin vuosien 1990 ja 2012 välillä (taulukko 2). Merkittävin muutos on tapahtunut 2000-luvulla ja jopa kohtalaisen lyhyellä tarkasteluajavälillä. Esimerkiksi vuosina 2010–2012 sellaisten lähiöiden lukumäärä, joissa vieraskielisiä oli enemmän kuin kunnassa keskimäärin, kasvoi 51:stä 67:ään (ks. kuvio 21). Vieraskielisten osuus kasvoi vuosina 1990–2012 kaikkein eniten Helsingin lähiöissä (1,3 prosentista 14,1 prosenttiin keskimääräisellä lähiöalueella, ks. liitetaulukko 6). Vantaan ja Espoon lähiöissä osuus kasvoi keskimäärin melkein yhtä paljon kuin Helsingissä, kun taas kehyskuntien lähiöissä vieraskielisten osuus kasvoi selvästi vähemmän (keskimääräisellä lähiöalueella 1,1 prosentista 6,8 prosenttiin samalla aikavälillä). Tämä heijastaa kuntien välisiä eroja yleisemmin, sillä vieraskielisen väestön osuus on selvästi matalampi kehyskunnissa kuin Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa.

Kuvio 20 havainnollistaa vieraskielisen väestön osuuden muutosta yksittäisillä lähiöalueilla. Kuviosta ilmenee, että muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvan väestön osuus on kasvanut monilla lähiöalueilla hyvin merkittävästi. Vieraskielisen väestön osuus oli vuonna 1990 varsin matala lähestulkoon kaikissa lähiöissä kuten ylipäätään Helsingin seudun kunnissa. Melkein kaikissa seudun lähiöissä vieraskielisten osuus oli silloin suurin piirtein sama kuin kunnassa keskimäärin. Kun esimerkiksi vuonna 1990 oli yksi ainoa lähiöalue, jossa vieraskielisen väestön osuus oli korkeampi kuin 10 prosenttia, Helsingin seudulla oli vuonna 2012 yhteensä 47 lähiöaluetta, joissa vieraskielisen väestön osuus ylitti 15 prosenttia. Suurin osa näistä lähiöistä sijaitsi joko Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla.

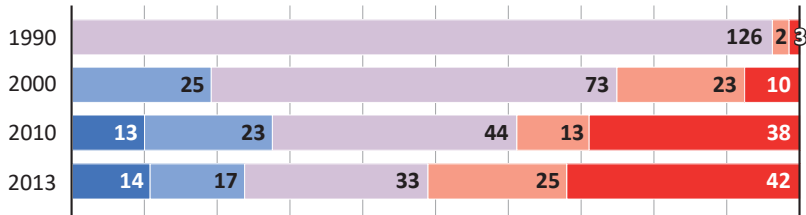
Vieraskielisen väestön osuus ei ole kuitenkaan kasvanut kaikilla lähiöalueilla. Niin Helsingissä, Espoossa, Vantaalla kuin kehyskunnissakin on sekä lähiöitä, joissa vieraskielisen väestön osuus on kohtalaisen korkea, että lähiöitä, joissa vieraskielisiä on verrattain vähän. Vieraskielisen väestön osuudet ovat siis osassa lähiöistä kasvaneet voimakkaammin, osassa liki saman verran ja osassa vähemmän kuin kunnissa keskimäärin. Tämänkaltainen lähiöiden moninainen kehitys näyttää jatkuneen koko tarkasteluajanjakson ajan aina 1990-luvulta alkaen. Melkein kaikki lähiöalueet, joissa vieraskielisen väestön osuus vuonna 2012 oli matalampi kuin kunnassa keskimäärin, sijaitsivat Helsingissä, Espoossa tai Vantaalla, missä vieraskielisiä on selvästi enemmän kuin Helsingin seudun muissa kunnissa.

Kuvio 20. Vieraskielisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2012

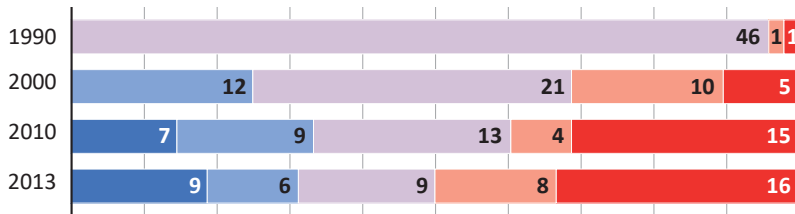

Kuvio 21. Vieraskielisen väestön osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyän ilmaisemaan luokkaan*)

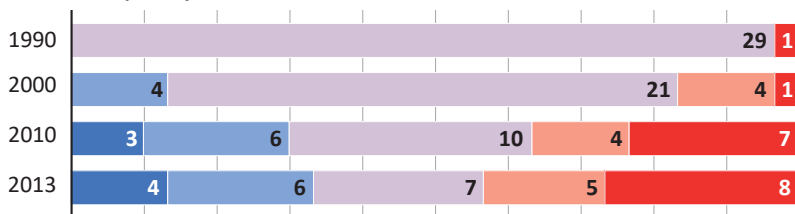
Koko Helsingin seutu (n=131)

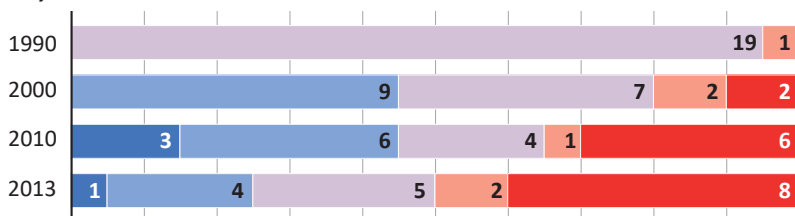
Helsinki (n=48)

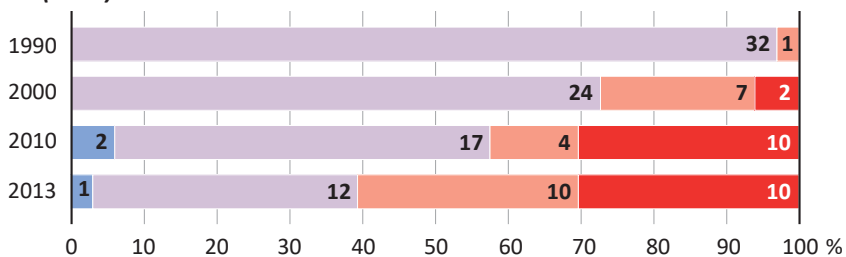
Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

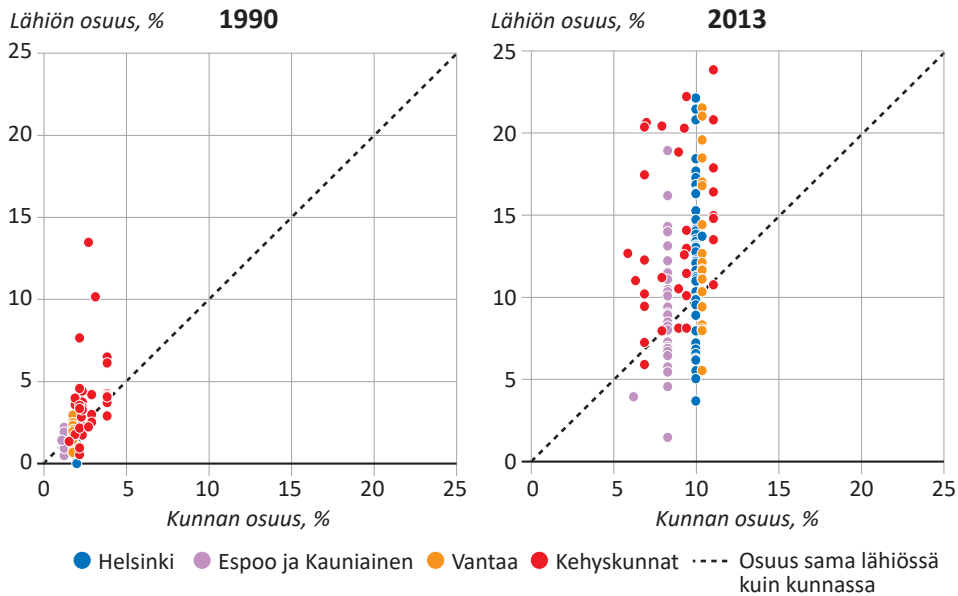

■ Selvästi matalampi kuin kunnassa (ero -5 %-yks. tai enemmän)
 ■ Hieman matalampi kuin kunnassa (ero -2–-5 %-yks.)
 ■ Sama kuin kunnassa (ero -2–2 %-yks.)
 ■ Hieman korkeampi kuin kunnassa (ero 2–5 %-yks.)
 ■ Selvästi korkeampi kuin kunnassa (ero 5 %-yks. tai enemmän)

Edellä kuvattujen demografisten muutosten lisäksi lähiöalueilla on tapahtunut myös sosioekonomisia muutoksia, jotka näkyvät työttömyysasteessa sekä väestön koulutustasossa ja tulotasossa. Merkittävä lähiöissä havaittava kehitys on ensinnäkin työttömyysasteen kasvu vuoden 1990 jälkeen. Keskimääräisen lähiöalueen työttömyysaste kasvoi 1,8 prosentista 11,5 prosenttiin vuosien 1990 ja 2013 välillä. On huomionarvoista, että lähiöissä, kuten yleisemminkin Helsingin seudulla, oli vuonna 1990 ennen lamavuosia varsin matala, keskimäärin alle kahden prosentin työttömyysaste. 1990-luvun lamavuodet näkyvät erityisen selvästi lähiöiden kehityksessä. Taulukosta 2 ilmenee, että työttömyys kasvoi eniten vuosien 1990 ja 2000 välillä, kun taas työttömyys ei merkittävästi lisääntynyt vuosien 2000 ja 2010 välillä, joskaan ei myöskään laskenut. Vuosien 2010 ja 2013 välillä työttömyysaste kasvoi jälleen lähiöissä melko selvästi aikana, jolloin työllisyystilanne yleisemminkin heikkeni. Työttömyysasteen moninkertaistuminen lähiöissä vuoden 1990 jälkeisenä aikana heijastaa seudullista kehitystä laajemmin. Työttömyysaste on kuitenkin yleisesti kasvanut lähiöissä voimakkaammin kuin koko Helsingin seudulla keskimäärin.

Muutos vuosien 1990 ja 2013 välillä on ollut merkittävä, kun verrataan lähiöiden työttömyysastetta suhteessa kunnan keskiarvoon (ks. kuvio 22 ja taulukko 2). Vuonna 1990 koko seudulla oli esimerkiksi ainoastaan viisi lähiöaluetta, joissa työttömyysaste oli yli 5 prosenttia, ja kaksi aluetta, joissa työttömyysaste oli yli 10 prosenttia. Kaikki yli viiden prosentin työttömyysasteen lähiöt sijaitsivat kehyskunnissa. On siis huomionarvoista, että Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla työttömyysaste ei merkittävästi poikennut kunnan keskiarvosta yhdelläkään lähiöalueella ja kaikissa pääkaupunkiseudun lähiöissä työttömyysaste oli alle neljän prosentin. Tilanne vuonna 2013 sen sijaan oli varsin erilainen, sillä esimerkiksi yli 15 työttömyysprosentin lähiöitä oli 31 ja yli 20 työttömyysprosentin lähiöitä 12. Kaiken kaikkiaan 70 lähiössä Helsingin seudulla työttömyysaste oli joko hieman tai selvästi korkeampi kuin kunnassa keskimäärin. Vuoden 1990 tilanteesta poiketen myös Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla oli lähiöitä, joissa työttömyysaste oli selvästi kunnan keskiarvoa korkeampi. Vaikka työttömyysaste on kasvanut varsin merkittävästi Helsingin seudun kunnissa vuosien 1990 ja 2013 välillä, se on kuitenkin yleisesti lisääntynyt vielä voimakkaammin monilla lähiöalueilla.

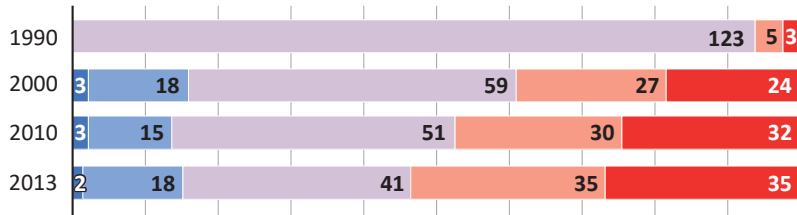
Kuvio 22. Työttömyysaste Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2013

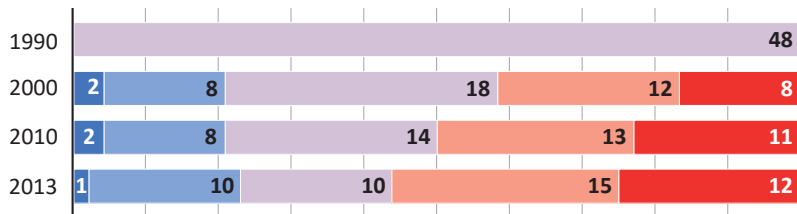
Toisaalta, toisin kuin ennen 1990-luvun lamavuosia, vuonna 2013 oli myös jonkin verran lähiöitä, joissa työttömyysaste oli matalampi kuin kunnassa keskimäärin. On merkillepantavaa, että kaikki nämä 20 suhteellisen matalan työttömyysasteen lähiötä sijaitsivat Helsingissä, Espoossa, Kauniiaisissa tai Vantaalla eikä yksikään kehyskunnissa (ks. kuvio 23). Kehyskuntien lähiöistä suurimmassa osassa oli vuonna 2013 joko hieman tai selvästi korkeampi työttömyysaste kuin kunnassa keskimäärin. Suhteessa kunnan keskiarvoon kehyskuntien lähiöt olivat työttömyysasteella mitattuna heikommassa asemassa kuin pääkaupunkiseudun lähiöt jo vuonna 1990, ja olivat sitä edelleen vuonna 2013.

Kuvio 23. Työttömyysaste Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

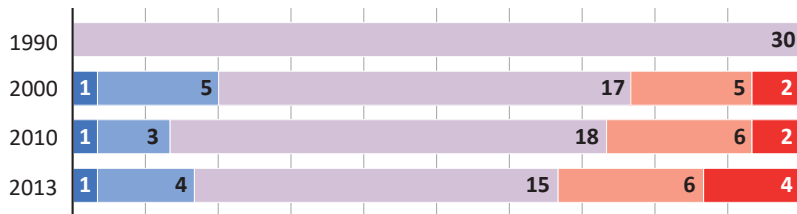
Koko Helsingin seutu (n=131)

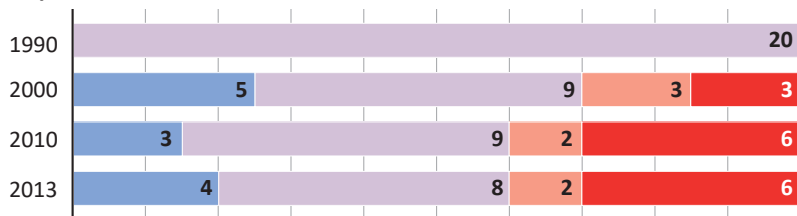
Helsinki (n=48)

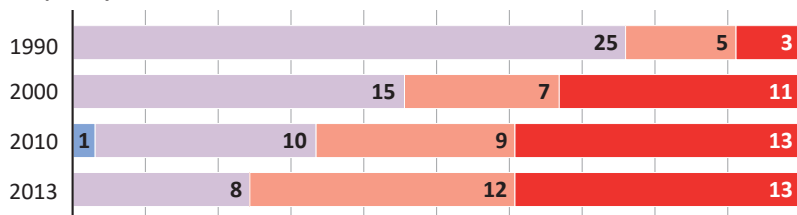
Espoo ja Kauniainen (n=30)

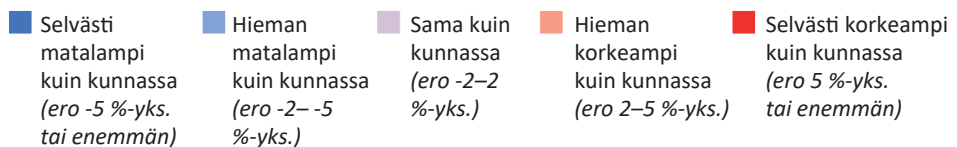
Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

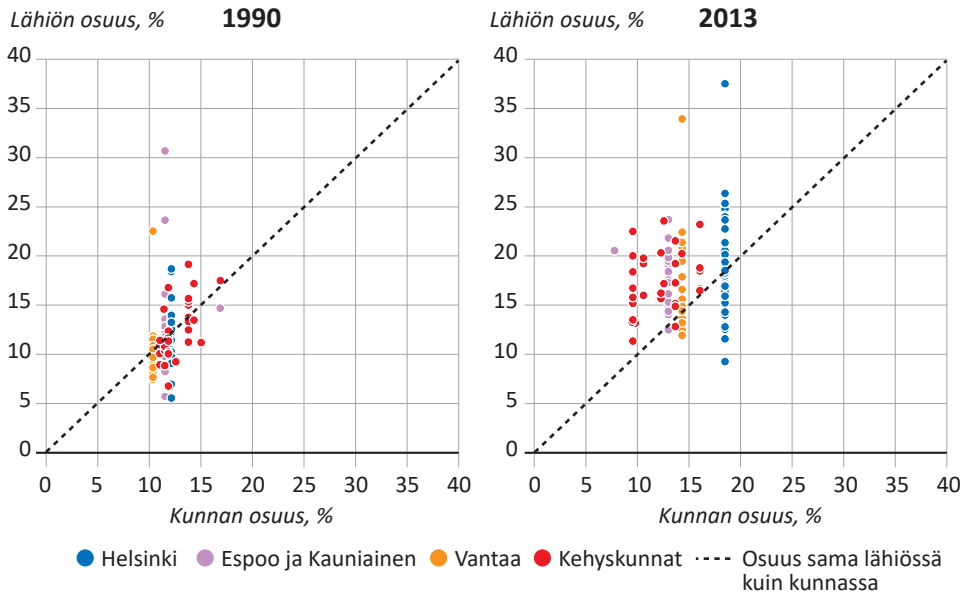

Myös väestön tulotaso on yleisesti heikentynyt Helsingin seudun lähiöalueilla vuosien 1990 ja 2013 välillä suhteessa koko seutuun. Kahteen alimpaan tulokymmenykyseen (pienituloiset) kuuluvan väestön osuus on tällä aikavälillä kasvanut ja kahteen ylimpään tulokymmenykyseen (suurituloiset) kuuluvan väestön osuus vuorostaan laskenut lähiöalueilla (käytetyt tuloluokat perustuvat koko Suomen tulokymmenyksiin, ks. taulukko 2). Pienituloisen väestön osuus on noussut keskimääräisellä lähiöalueella 11,2 prosentista 17,5 prosenttiin samaan aikaan kun osuus on noussut yleisesti Helsingin seudulla 11,9 prosentista 15,3 prosenttiin. Pienituloisen väestön suhteellinen osuus on siis kasvanut Helsingin seudulla vuoden 1990 jälkeen, mutta tämä osuus on kasvanut lähiöalueilla keskimääräisesti voimakkaammin kuin koko seudulla. Kun esimerkiksi koko Helsingin seudulla vuonna 1990 oli kolme lähiötä, joissa pienituloisten osuus oli korkeampi kuin 20 prosenttia, vastaavia lähiöitä oli vuonna 2013 yhteensä 33 (ks. kuvio 24). Lisäksi vuonna 1990 Helsingin seudulla oli 12 lähiöaluetta, joissa pienituloisten osuus oli vähintään kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin kunnan keskiarvo, kun taas vastaava lukumäärä vuonna 2013 oli 74 (ks. kuvio 25). Tulotason kehitys on siis yleisesti ollut epäsuotuisa lähiöissä verrattuna laajempaan seutuun, ja pienituloisen väestön osuus on kasvanut lähiöissä enemmän kuin kunnissa keskimäärin vuosien 1990 ja 2013 välillä.

Eryteisesti Helsingissä pienituloisten osuus on yleisemminkin kasvanut varsin merkittävästi tällä aikavälillä (12,1 prosentista 18,5 prosenttiin, ks. liitetaulukko 6). Vantaalla pienituloisten osuus oli vuonna 2013 14,3 prosenttia, Espoossa ja Kauniaisissa 12,8 prosenttia ja kaikissa kehyskunnissa yhteenlaskettuna 12,1 prosenttia. Lähestulkoon kaikki sellaiset lähiöt, joissa pienituloisen väestön osuus oli matalampi kuin kunnassa keskimäärin, sijaitsivat Helsingissä, ja ainoastaan yhdessä Vantaan lähiössä oli matalampi pienituloisen väestön osuus kuin kunnassa keskimäärin. Tunnusomaista Helsingille on se, että kaupungissa on tulotasoltaan varsin monenlaisia lähiöalueita, eli sekä lähiöitä, joissa pienituloisten osuus oli korkeampi, suurin piirtein sama tai matalampi kuin kaupungissa keskimäärin. Eryteisesti Espoossa ja kehyskunnissa sen sijaan suurin osa lähiöistä oli sellaisia, joissa pienituloisia asukkaita oli joko hieman tai selvästi enemmän kuin kunnassa keskimäärin. Espoossa tulotaso on kuitenkin yleisesti korkeampi kuin seudun muissa kunnissa, joten lähiöiden tulotaso näyttää suhteellisen matalalta kunnan keskimääräiseen tulotasoon verrattuna, vaikka Espoon lähiöissä onkin keskimäärin vähemmän pienituloisia asukkaita kuin esimerkiksi Helsingissä.

Tunnusomaista kaikille kunnille oli, että tulotaso oli lähiöissä vuonna 2013 yleisesti matalampi kuin kunnissa keskimäärin. Tulotason kehitys lähiöissä on yleisesti ollut epäedullinen kaikissa kunnissa. Niin Helsingissä, Vantaalla, Espoossa kuin kehyskunnissakin tulotaso oli lähiöissä vuonna 2013 huomattavasti matalampi kuntien keskiarvoihin nähden kuin vuonna 1990.

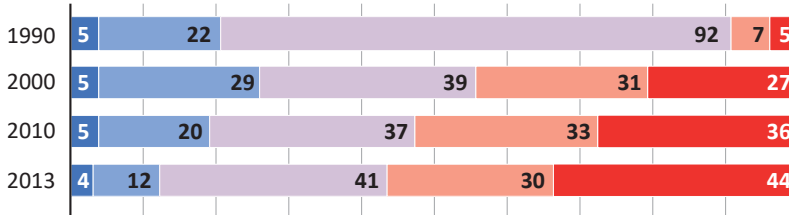
Kuvio 24. Pienituloisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2013 (kuvioista puuttuvat Espoossa sijaitsevat opiskelijavaltaiset Otaniemi ja Lintuvaara, joissa pienituloisen väestön osuus ylitti 40 prosenttia vuonna 2013)

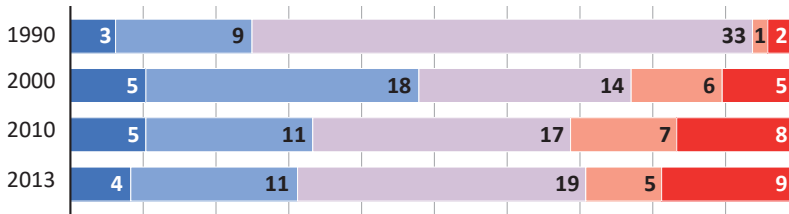
Kuviosta 25 ilmenee, että kaikissa seudun kunnissa merkittävimmät muutokset tulotasossa tapahtuivat vuosien 1990 ja 2000 välillä. Työttömyysasteen ja pienituloisen väestön osuuden samanaikainen kasvu näyttävät liittyvän läheisesti toisiinsa 1990-luvun lamanvuosien jälkeisinä aikana. 2000-luvulla kehityksen suunta on jatkunut samantyyppisenä, ja seudulla on yhä enemmän lähiöalueita, joissa pienituloisen väestön osuus on korkeampi kuin kunnassa keskimäärin.

Kuvio 25. Pienituloisen väestön osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyän ilmaisemaan luokkaan*)

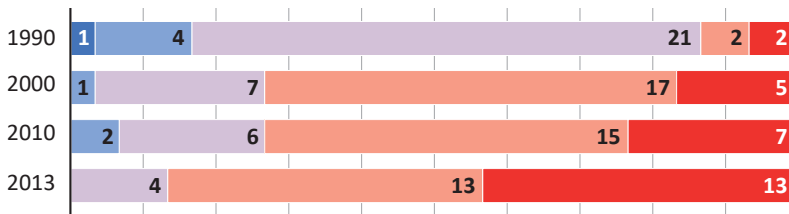
Koko Helsingin seutu (n=131)

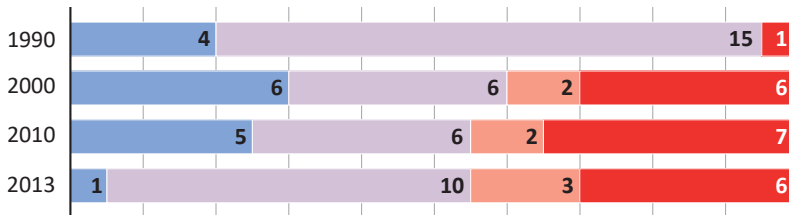
Helsinki (n=48)

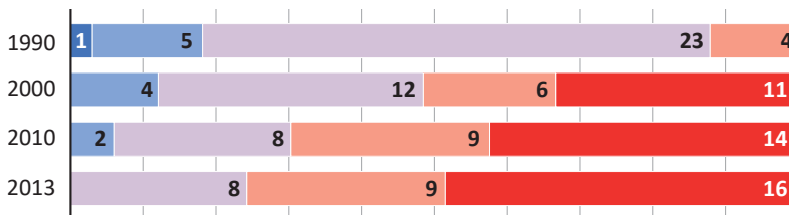
Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

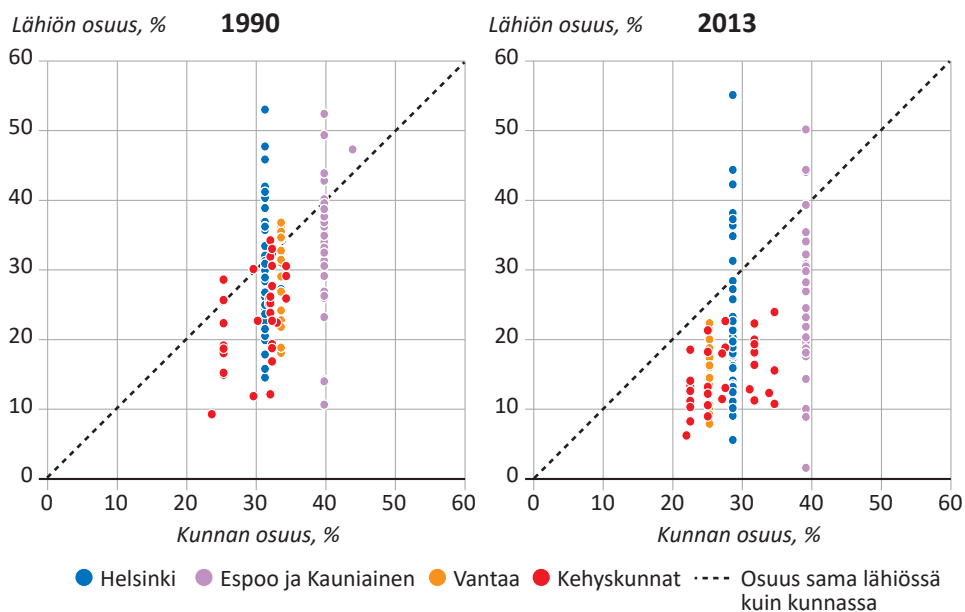

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

- **Selvästi matalampi kuin kunnassa** (ero -5 %-yks. tai enemmän)
- **Hieman matalampi kuin kunnassa** (ero -2 - -5 %-yks.)
- **Sama kuin kunnassa** (ero -2-2 %-yks.)
- **Hieman korkeampi kuin kunnassa** (ero 2-5 %-yks.)
- **Selvästi korkeampi kuin kunnassa** (ero 5 %-yks. tai enemmän)

Helsingin seudun lähiöiden tulotaso näyttää heikentyneen vuosien 1990 ja 2013 välillä myös, kun tarkastellaan suurituloisen väestön eli kahteen ylimpään tulokymmenyksen kuuluvan väestön osuuksia lähiöissä ja verrataan osuuksia kuntien keskiarvoihin. Keskimääräisessä lähiössä suurituloisten osuus oli 28,4 prosenttia vuonna 1990 ja 18 prosenttia vuonna 2013. Koko Helsingin seudulla suurituloisten osuus laski vastaavana aikana 32,9 prosentista 30,2 prosenttiin (ks. taulukko 2). Vaikka lähiöalueilla oli yleisesti vähemmän suurituloisia asukkaita kuin kunnissa keskimäärin jo vuonna 1990, oli suurituloisten osuus suhteessa vielä matalampi vuonna 2013. Kuvioista 26 ja 27 ilmenee, että suurituloisen väestön osuudessa oli varsin suuria lähiökohtaisia eroja Helsingin seudulla molempina vuosina. Erityisesti Helsingissä ja Espoossa oli sekä vuonna 1990 että vuonna 2013 varsin eri tulotason lähiöitä, eli molemmissa kaupungeissa oli niin lähiöitä, joissa suurituloisen väestön osuus oli korkea, kuin myös lähiöitä, joissa suurituloisten osuus oli matala sekä kuntien keskiarvoon että seudun muihin lähiöihin verrattuna. Sen sijaan Vantaalla ja kehyskunnissa lähiöiden tulotason kehitys on ollut selvästi epäsuotuisampi, ja suurituloisen väestön osuus on vähentynyt selvästi vuosien 1990 ja 2013 välillä. Vuonna 1990 Vantaalla ja kehyskunnissa oli vielä jonkin verran lähiöitä, jotka sijaitsivat lähellä kunnan keskiarvoa ja jopa keskiarvon yläpuolella, kun taas suurituloisen väestön osuus oli vuonna 2013 selvästi matalampi kuin kunnan keskiarvo lähes kaikissa Vantaalla ja kehyskunnissa sijaitsevilla 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöissä.

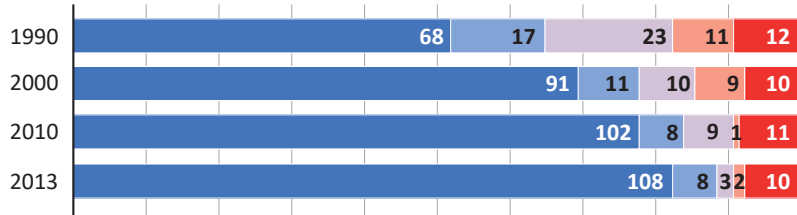
Kuvio 26. Suurituloisen väestön osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2013

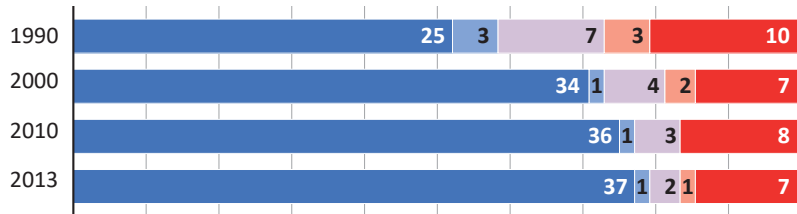
Kuviosta 27 näkyy, että Helsingin seudulla on myös lukumäärällisesti aiempaa enemmän lähiöitä, joissa suurituloisia asukkaita on vähemmän kuin kunnissa keskimäärin. Kun koko Helsingin seudulla oli vuonna 1990 yhteensä 68 lähiöaluetta, joissa suurituloisten osuus oli selvästi matalampi kuin kunnassa keskimäärin, tämänkaltaisia lähiöitä oli vuonna 2013 yhteensä 108. Edellä kuvatut muutokset niin pienituloisten kuin suurituloistenkin osuuksissa kertovat siitä, että lähiöiden tulokehitys on pääsääntöisesti ollut epäedullinen suhteessa seudun yleiseen tulokehitykseen vuosien 1990 ja 2013 välillä.

Kuvio 27. Suurituloisen väestön osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

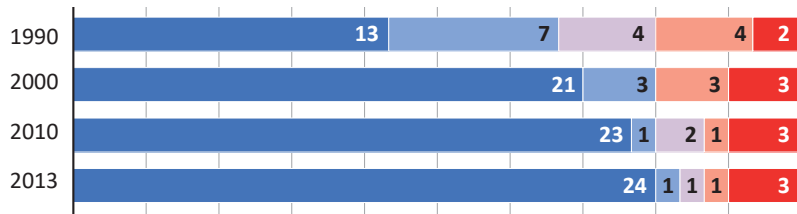
Koko Helsingin seutu (n=131)

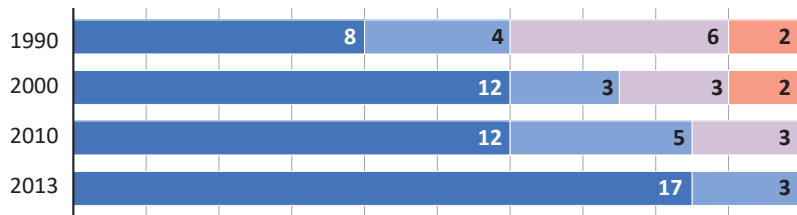
Helsinki (n=48)

Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

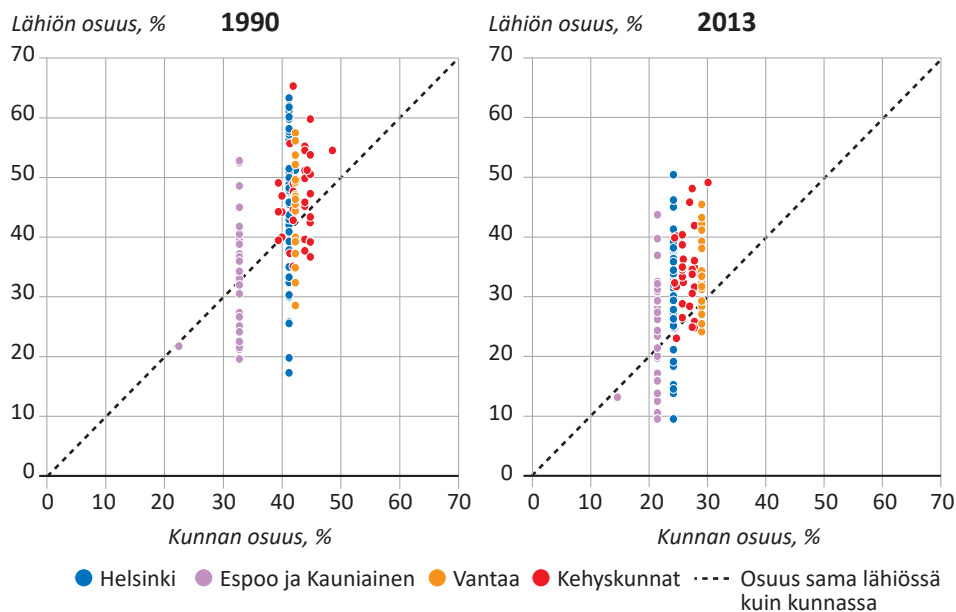

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

- Selvästi matalampi kuin kunnassa (ero -5 %-yks. tai enemmän)
- Hieman matalampi kuin kunnassa (ero -2– -5 %-yks.)
- Sama kuin kunnassa (ero -2–2 %-yks.)
- Hieman korkeampi kuin kunnassa (ero 2–5 %-yks.)
- Selvästi korkeampi kuin kunnassa (ero 5 %-yks. tai enemmän)

Väestön koulutustaso taas on absoluuttisesti katsottuna kohentunut lähiöalueilla vuosien 1990 ja 2013 välillä, mikä näkyy siinä, että korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus aikuisväestöstä on laskenut samaan aikaan kun alemman ja ylempään korkeakoulutuksen suorittaneiden osuus on noussut. Tämä tarkoittaa, että lähiöissä asuu aiempaa vähemmän matalasti koulutettua ja yhä enemmän korkeammin koulutettua väkeä. Koulutustaso on kuitenkin kohentunut vähemmän lähiöalueilla kuin Helsingin seudulla yleisesti. Kun esimerkiksi korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus vuonna 1990 oli vain hieman korkeampi lähiöalueilla (keskimääräinen osuus 44,2 %) kuin seudulla keskimäärin (40,1 %), oli vastaava osuus vuonna 2013 selvästi korkeampi lähiöissä (32,3 %) kuin yleisesti Helsingin seudulla (24,7 %). Kun lähiöiden koulutusasteen kehitystä verrataan Helsingin seudun yleisempään kehitykseen, on koulutustaso siis suhteellisesti katsottuna madaltunut lähiöalueilla vuosien 1990 ja 2013 välillä. Kuten edellä todettu, koulutustaso lähiöissä vaihtelee kunnittain, ja erityisesti Espoon lähiöt eroavat muiden kuntien lähiöistä keskimääräistä korkeammalla koulutustasolla. Helsingin lähiöissä koulutustaso on yleisesti matalampi kuin Espoossa mutta korkeampi kuin Vantaalla tai kehyskunnissa. Myös lähiöt, joissa matalasti koulutettuja asukkaita oli vähemmän kuin kunnissa keskimäärin, sijaitsivat pääosin joko Helsingissä tai Espoossa. Yhteistä kaikille kunnille on kuitenkin se, että lähiöissä asuu tyypillisesti matalammin koulutettua väkeä kuin kunnissa keskimäärin, vaikka Helsingin seudulla oli molempina vuosina myös verrattain korkean koulutusasteen lähiöitä.

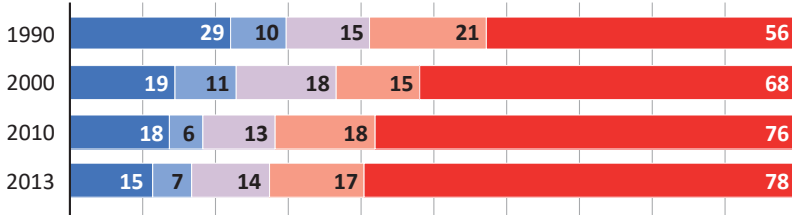
Kuvio 28. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2013

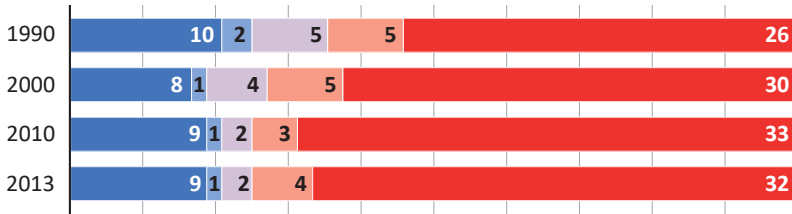
Yksittäisten lähiöiden kehitystä tarkasteltaessa on havaittavissa, että Helsingin seudulla on aiempaa enemmän lähiöitä, joissa matalasti koulutetun väestön osuus on korkeampi kuin kunnassa keskimäärin (kuvio 29). Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus oli vuonna 1990 vähintään kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin kunnissa keskimäärin 77 lähiöalueella. Vastaavia lähiöalueita oli vuonna 2013 yhteensä 95, eli koulutustaso on lähiöissä jonkin verran laskenut entisestään suhteessa seudun yleiseen kehitykseen. Matalasti koulutetun väestön osuus on lisääntynyt vuosien 1990 ja 2013 välillä suhteessa kunnan keskiarvoon niin pääkaupunkiseudun kuin kehyskuntienkin lähiöissä. Kuntakohtaisesta vertailusta ilmenee kuitenkin, että koulutustaso on vuoden 1990 jälkeen laskenut suhteellisesti katsottuna selvästi enemmän kehyskuntien lähiöissä.

Kuvio 29. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

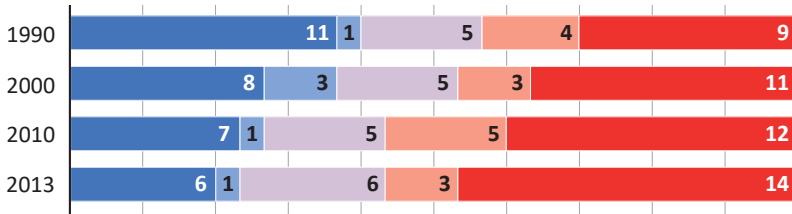
Koko Helsingin seutu (n=131)

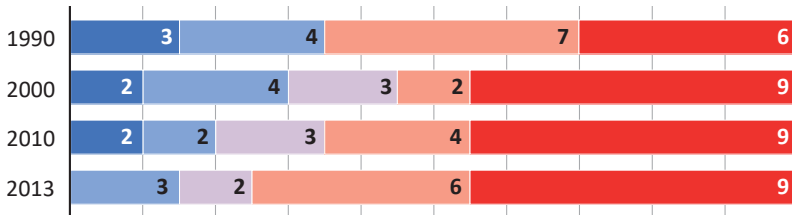
Helsinki (n=48)

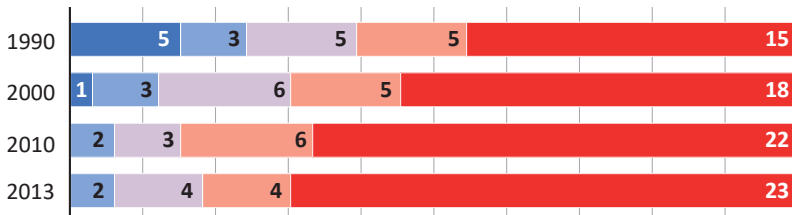
Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

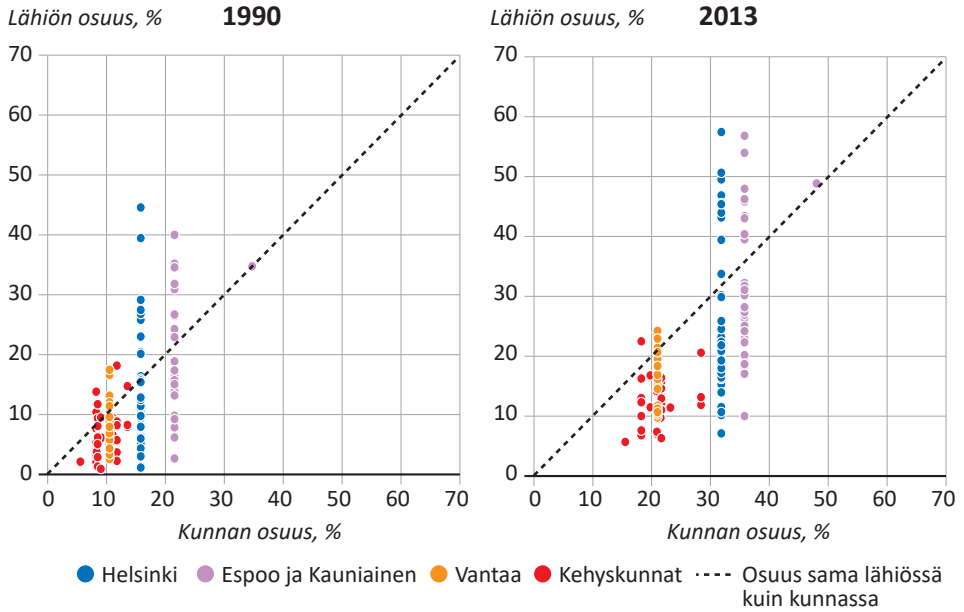
Kehyskunnat (n=33)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

- Selvästi matalampi kuin kunnassa (ero -5 %-yks. tai enemmän)
- Hieman matalampi kuin kunnassa (ero -2--5 %-yks.)
- Sama kuin kunnassa (ero -2-2 %-yks.)
- Hieman korkeampi kuin kunnassa (ero 2-5 %-yks.)
- Selvästi korkeampi kuin kunnassa (ero 5 %-yks. tai enemmän)

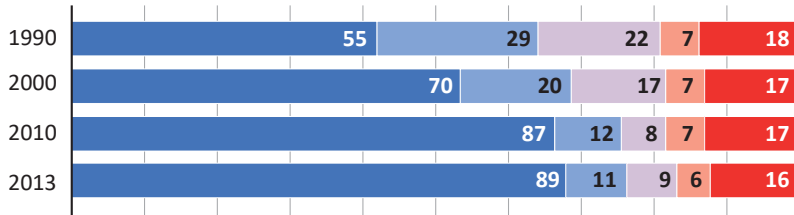
Kuvio 30. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus Helsingin seudun lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon vuosina 1990 ja 2013

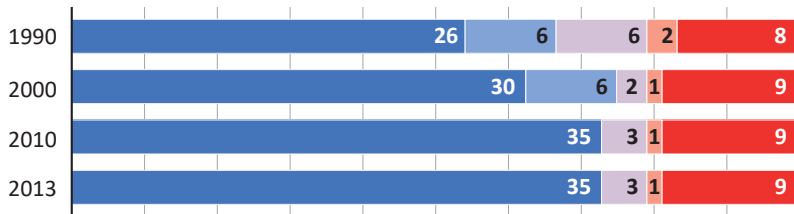
Kun tarkastellaan korkeakoulutettujen osuutta, tarkemman aikavälin tarkastelu näyttää, että koulutusasteen kehitys on ollut samansuuntainen sekä 1990-luvulla että 2000-luvulla. Kun korkeakoulutettujen osuus oli vähintään kaksi prosenttiyksikköä matalampi kuin kunnan keskiarvo yhteensä 84 lähiöalueella vuonna 1990, oli vastaavia lähiöalueita vuonna 2013 yhteensä 100. Tämä kuvastaa sitä, että koulutusaste oli 1960- ja 1970-luvun lähiöissä matalampi kuin kunnissa keskimäärin jo vuonna 1990, mutta koulutusaste on suhteellisesti katsottuna alentunut entisestään. Samanaikaisesti on kuitenkin merkitteä pantavaa, että korkean koulutustason lähiöiden lukumäärässä ei ole tapahtunut suurta muutosta vuosien 1990 ja 2013 välillä. Monet lähiöt, joissa oli suhteellisen korkea koulutustaso vuonna 1990 olivat edelleen korkean koulutustason alueita 2010-luvulla. Nämä korkean koulutustason lähiöt sijaitsivat kaikki joko Helsingissä tai Espoossa. Kuntakohtaisessa vertailussa voidaan havaita, että erityisesti kehyskunnissa on aiempaa enemmän lähiöitä, joissa korkeakoulutettujen osuus on kunnan keskiarvoa matalampi. Koulutustaso on kuitenkin tyypillisesti laskenut kaikkien kuntien lähiöissä.

Kuvio 31. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus Helsingin seudun eri kuntien lähiöalueilla suhteessa kunnan keskiarvoon eri vuosina (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

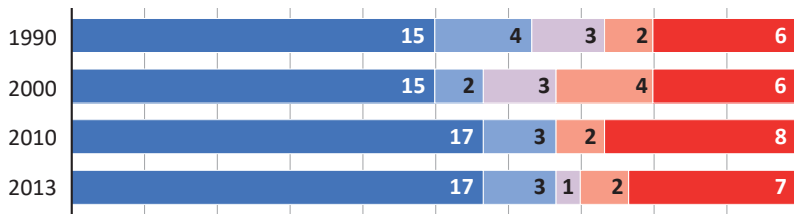
Koko Helsingin seutu (n=131)

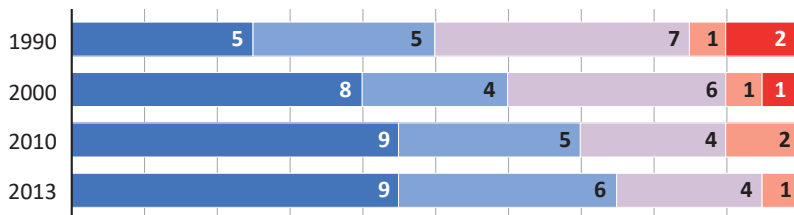
Helsinki (n=48)

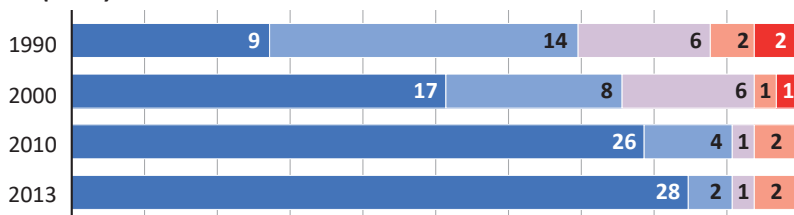
Espoo ja Kauniainen (n=30)

Vantaa (n=20)

Kehyskunnat (n=33)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 %

- **Selvästi matalampi kuin kunnassa (ero -5 %-yks. tai enemmän)**
- **Hieman matalampi kuin kunnassa (ero -2--5 %-yks.)**
- **Sama kuin kunnassa (ero -2-2 %-yks.)**
- **Hieman korkeampi kuin kunnassa (ero 2-5 %-yks.)**
- **Selvästi korkeampi kuin kunnassa (ero 5 %-yks. tai enemmän)**

Edellä kuvatut kehitykset osoittavat, että Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueilla on tapahtunut monenlaisia demografisia ja sosioekonomisia muutoksia 1990-luvun alun jälkeen. Kun lähiöiden kehitystä verrataan koko Helsingin seutuun, lähiöiden asema näyttää yleisesti muuttuneen. Vuonna 1990 lähiöiden ikärakenne ja kotitalouksien kokojakauma ei yleisesti poikennut koko seudusta ja vieraskielisen väestön osuus oli suurin piirtein yhtä matala kuin seudulla yleensä. Uusimmat tilastot sen sijaan osoittavat, että keskimääräisessä lähiössä on tyypillisesti selvästi enemmän ikääntyneitä ja yksin asuvia sekä hieman enemmän vieraskielisiä kuin koko Helsingin seudulla keskimäärin. Väestön ikääntyminen, yksin asumisen lisääntyminen ja vieraskielisen väestön kasvu, jotka ovat seudulla yleisesti havaittavia kehitystrendejä, näkyvät siis lähiöissä voimakkaampina kuin Helsingin seudulla yleisesti. Samaan aikaan on havaittavissa, että lähiöiden sosioekonominen asema on muuttunut. Vuonna 1990 lähiöissä oli keskimäärin hieman matalampi koulutus- ja tulotaso sekä suurin piirtein yhtä matala työttömyysaste kuin koko seudulla. Vuonna 2013 sen sijaan lähiöissä oli selvästi matalampi tulo- ja koulutustaso sekä yleisesti korkeampi työttömyysaste kuin Helsingin seudulla keskimäärin. Lähiöiden sosioekonominen asema on siis heikentynyt, kun sitä verrataan yleisempään seudulliseen kehitykseen niin tulotasolla, koulutustasolla kuin työttömyysasteella mitattuna. Edellä kuvatut demografiset ja sosioekonomiset muutokset näkyvät yleisesti lähiöissä kaikkialla Helsingin seudulla, joskin lähiöiden kehityksessä on havaittavissa tiettyjä kuntakohtaisia eroja. Lisäksi on syytä huomata, että myös samassa kunnassa sijaitsevat lähiöt saattavat poiketa merkittävästi toisistaan.

5.4 Lähiöalueiden vertailu sosioekonomisen statuksen mukaan

Analyysiluvun edellisissä osioissa analysoitiin Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueita ja niiden ajallista kehitystä tarkastelemalla yksittäisiä muuttujia erikseen. Seuraavaksi tarkastellaan eri sosioekonomisten muuttujien yhteisvaihtelua, ja pääkiinnostuksen kohteena on selvittää, millaiset ominaispiirteet yhdistävät korkeamman ja matalamman sosioekonomisen aseman lähiöitä. Tässä osiossa tarkennetaan aluerajausta pääkaupunkiseutuun ja keskitytään pelkästään Helsingin, Espoon ja Kauniainen sekä Vantaan lähiöihin.

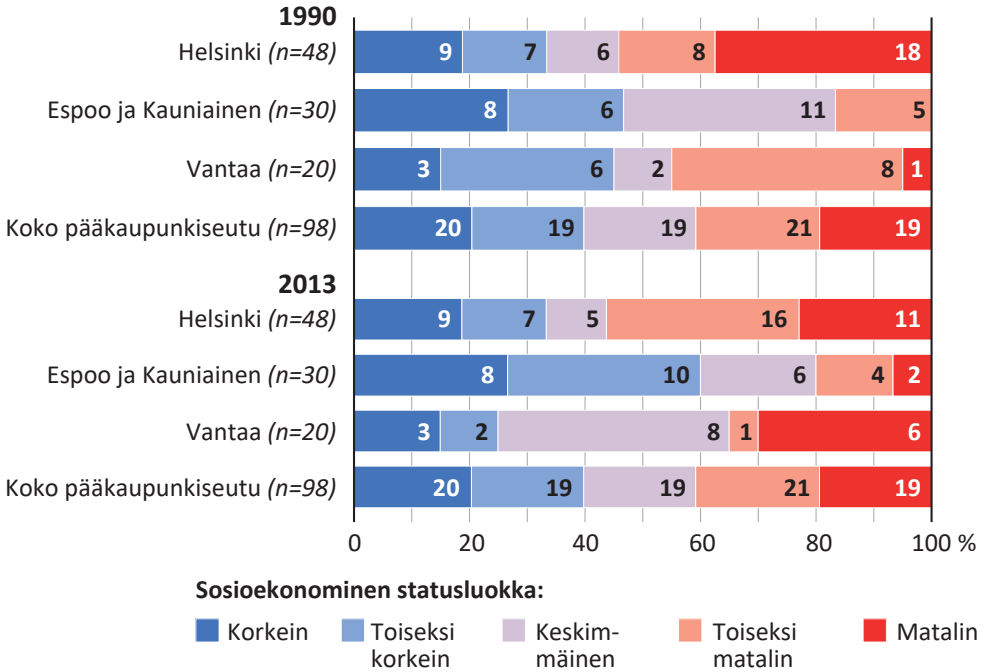
Pääkaupunkiseudun lähiöalueet on tämän osion tarkasteluita varten luokiteltu erillisiin sosioekonomisiin statusluokkiin. Tässä osiossa käytetty luokitteluperiaate muistuttaa Vilkan ym. (2014) statusindeksiluokitusta, joka puolestaan perustuu Berliinin kaupungin kehittämään alueluokittelun tapaan (ks. Social Urban Development Monitoring 2010). Vilka ym. (2014: 43–44) luokittelivat pääkaupunkiseudun asuinalueet kymmeneen statusluokkaan työttömyysasteen, tulo- ja koulutustason sekä vieraskielisen väestön perusteella. Heidän luokituksessaan asuinalueiden sijoittuminen eri statusluokkiin perustui niiden neljällä edellä mainitulla muuttujalla saamiin yhteispisteisiin. Seuraavia tarkasteluita varten pääkaupunkiseudun lähiöt on luokiteltu samankaltaisella logiikalla viiteen eri sosioekonomiseen statusluokkaan. Tämän osion luokittelussa on käytetty kolmea aiemmin tarkasteltua erillistä sosioe-

konomista muuttujaa eli lähiön työttömyysastetta, pienituloisen väestön osuutta sekä korkeintaan peruskoulutettujen osuutta. Pääkaupunkiseudun 98 lähiöaluetta järjestettiin ensin kullakin muuttujalla suuruusjärjestykseen. Jokaiselle lähiöalueelle annettiin tässä yhteydessä muuttujakohtaiset rankingpisteet, jotka perustuvat niiden eri muuttujilla saamaan järjestysnumeroon. Tämän jälkeen laskettiin yhteen lähiöalueiden muuttujakohtaiset rankingpisteet. Kaikilla kolmella sosioekonomisella muuttujalla heikoimpaan päähän sijoittuneet lähiöalueet saivat eniten pisteitä. Tämä tarkoittaa, että korkeimmat yhteispisteet saaneilla lähiöalueilla on korkea työttömyysaste sekä suuri osuus pienituloisia ja korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneita asukkaita. Tämän jälkeen lähiöalueet luokiteltiin viiteen yhtä suureen sosioekonomiseen statusluokkaan, joihin kuhunkin kuuluu 20 prosenttia pääkaupunkiseudun lähiöalueista. Esimerkiksi heikoimman viidenneksen lähiöalueet (eniten pisteitä saaneet 20 % lähiöalueista) kuuluvat tässä luokituksessa matalimpaan sosioekonomiseen statusluokkaan ja vahvimman viidenneksen lähiöalueet (vähiten pisteitä saaneet 20 % lähiöalueista) korkeimpaan sosioekonomiseen statusluokkaan. Pääkaupunkiseudun lähiöalueet luokiteltiin tällä tavoin sekä vuoden 1990 että vuoden 2013 mukaan, jotta on mahdollista tarkastella, missä määrin lähiöt ovat siirtyneet sosioekonomisesta statusluokasta toiseen.

Kuvio 32 esittää, minkä verran pääkaupunkiseudun eri kunnissa oli eri sosioekonomisiin statusluokkiin kuuluvia lähiöalueita vuonna 1990. Helsingissä oli vuonna 1990 muuhun pääkaupunkiseutuun verrattuna selvästi enemmän matalan sosioekonomisen statuksen lähiöitä. Tämä näkyy siinä, että Helsingin 48 lähiöalueesta 18 eli noin 38 prosenttia kuului matalimpaan sosioekonomiseen statusluokkaan, ja kaikki paitsi yksi pääkaupunkiseudun matalimman sosioekonomisen aseman lähiöistä sijaitsivat Helsingissä. Korkean sosioekonomisen aseman lähiöitä oli sen sijaan kaikissa pääkaupunkiseudun kunnissa, mutta suhteessa eniten Espoossa, missä taas ei ollut yhtään matalimman statusluokan lähiöaluetta vuonna 1990. Vantaan lähiöt sijoittuivat Helsingin ja Espoon välimaastoon, sillä Vantaan lähiöalueista merkittävä osa (40 %) kuului toiseksi matalampaan statusluokkaan.

Helsingissä oli myös vuonna 2013 verrattain paljon matalan sosioekonomisen aseman lähiöitä, sillä yli puolet (56 %) kaupungin lähiöalueista kuului toiseksi alimpaan tai alimpaan statusluokkaan (kuvio 32). Espoossa oli sen sijaan, kuten vuonna 1990, muihin kuntiin verrattuna yhä selvästi enemmän korkean ja vähiten matalan sosioekonomisen aseman lähiöitä. Tämä näkyy siinä, että 60 prosenttia Espoon lähiöistä kuului joko korkeimpaan tai toiseksi korkeimpaan sosioekonomiseen luokkaan. Vantaalla oli, toisin kuin vuonna 1990, suhteellisen paljon matalimman sosioekonomisen statuksen lähiöitä, sillä 30 prosenttia kaupungin lähiöalueista kuului matalimpaan statusluokkaan vuonna 2013. Erityisesti Vantaalla lähiöiden suhteellinen asema on näin ollen heikentynyt vuosien 1990 ja 2013 välillä.

Kuvio 32. Lähiöalueiden lukumäärä eri sosioekonomisissa statusluokissa vuosina 1990 ja 2013 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyin ilmaisemaan luokkaan*)

Taulukko 3 esittää, missä määrin pääkaupunkiseudun lähiöalueet ovat pysyneet samassa sosioekonomisessa statusluokassa tai siirtyneet yhdestä statusluokasta toiseen vuosien 1990 ja 2013 välillä. Taulukko osoittaa, että lähiöiden suhteellinen asema on ollut varsin pysyvä. Suurin osa niistä lähiöistä, jotka olivat matalan sosioekonomisen aseman alueita vuonna 1990, olivat sitä edelleen vuonna 2013. Pääkaupunkiseudulla oli vuonna 1990 yhteensä 40 joko matalimpaan tai toiseksi matalimpaan statusluokkaan kuuluvia lähiöaluetta, joista 33 (82,5 %) kuului jompaankumpaan näistä luokista myös vuonna 2013. Myös pääosa korkean tai korkeahkon sosioekonomisen aseman lähiöalueista on säilyttänyt keskimääräistä korkeamman sosioekonomisen asemansa. Vuonna 1990 ylimpään tai toiseksi ylimpään statusluokkaan kuuluvista lähiöalueista noin kaksi kolmasosaa on pysynyt kahdessa ylimmässä statusluokassa. Lähiöalueet, jotka vuonna 1990 kuuluivat keskimmäiseen statusluokkaan, ovat pääosin joko siirtyneet korkeampaan sosioekonomiseen luokkaan (noin 58 %) tai säilyttäneet asemansa samassa luokassa (noin 26 %).

Taulukko 3. Lähiöalueiden siirtymät sosioekonomisissa statusluokissa (taulukossa esitetään lähiöalueiden lukumäärää)

Lähiöalueiden sosioekonomisen status vuonna 1990	Lähiöalueiden sosioekonominen status vuonna 2013					
	Korkein sosioekonominen luokka	Toiseksi korkein sosioekonominen luokka	Keskimmäinen sosioekonominen luokka	Toiseksi matalin sosioekonominen luokka	Matalin sosioekonominen luokka	Lähiöalueita yhteensä
Korkein sosioekonominen luokka	6	8	4	1	1	20
Toiseksi korkein sosioekonominen luokka	8	4	5	2		19
Keskimmäinen sosioekonominen luokka	6	5	5	3		19
Toiseksi matalin sosioekonominen luokka			4	7	10	21
Matalin sosioekonominen luokka		2	1	8	8	19
Lähiöalueita yhteensä	20	19	19	21	19	98

Sosioekonomisesta statusluokasta toiseen siirtyneiden lähiöalueiden lukumäärä on merkitty keltaisen sävyillä; tummempi väri kuvaa siirtymistä matalampaan sosioekonomiseen statusluokkaan ja vaaleampi väri siirtymistä korkeampaan statusluokkaan.

Seuraavaksi tarkastellaan, miten korkeimpaan ja matalimpaan sosioekonomiseen statusluokkaan kuuluvat lähiöalueet eroavat toisistaan demografiselta rakenteeltaan ja asuntokannaltaan sekä kuinka selkeitä erot sosioekonomisessa rakenteessa ovat eri statusluokkiin sijoittuvien lähiöalueiden välillä. Taulukot 4 ja 5 esittävät viiteen eri sosioekonomiseen statusluokkaan kuuluvien lähiöiden mediaaniarvoja eri muuttujilla. Kuvioista 33–39 ilmenee tarkemmin, millaisia lähiöiden välisiä eroja on eri sosioekonomisissa statusluokissa.

Taulukko 4. Eri sosioekonomisiin statusluokkiin kuuluvien pääkaupunkiseudun lähiöalueiden väestörakenteen mediaaniarvot, %

	Sosioekonominen luokka				
	Korkein (n = 20)	Toiseksi korkein (n = 19)	Keskim- mäinen (n = 19)	Toiseksi matalin (n = 21)	Matalin (n = 19)

Ikärakenne 2014

Ikä 0–17	16,3	16,5	15,2	16,8	18,4
Ikä 18–29	16,1	15,3	18,3	16,3	17,6
Ikä 30–49	28,7	26,4	28,2	26,9	26,4
Ikä 50–64	17,6	17,7	17,9	18,7	18,1
Ikä 65–	20,7	20,1	19,0	19,5	15,6

Asukkaiden kieli 2012

Suomi	83,6	82,2	81,6	80,3	72,2
Ruotsi	7,0	5,8	3,9	3,4	2,5
Muu	6,8	9,2	13,2	15,8	25,7

Väestön koulutusaste¹ 2013

Perus- aste, %	18,3	26,2	31,2	34,2	41,3
Alempi tai ylempi kor- keakoulu- tus, %	43,7	25,9	20,7	19,5	11,7

Väestön tulotaso² 2013

Alin tulo- luokka	14,7	17,4	17,2	18,5	21,8
Ylin tulo- luokka	34,5	23,2	18,1	17,3	10,2

Työttömyys³ 2013

Työttömyys- aste	6,8	8,5	11,1	13,4	17,7
---------------------	-----	-----	------	------	------

1 Koulutusrakennetiedot koskevat 18 vuotta täyttäneitä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakouluasteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylempään korkeakouluasteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulutusasteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenyksen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013. Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenyksen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa.)

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015).

Taulukko 5. Eri sosioekonomisiin statusluokkiin kuuluvien pääkaupunkiseudun lähiöalueiden asuntokannan mediaaniarvot, %

	Sosioekonominen luokka				
	Korkein (n = 20)	Toiseksi korkein (n = 19)	Keskimmäinen (n = 19)	Toiseksi matalin (n = 21)	Matalin (n = 19)
Asuinrakennukset rakennusvuoden mukaan					
1950-luku tai vanhempi	2,7	3,6	5,0	3,3	4,0
1960-luku	52,4	26,5	30,4	32,6	12,8
1970-luku	22,7	28,6	42,9	38,4	55,3
1980-luku	7,6	15,0	13,8	5,7	11,2
1990-luku	2,8	11,0	4,5	4,8	3,9
2000-luku	7,0	8,8	7,4	10,6	9,8
1960- ja 1970-lukujen kerros- taloissa asuvien osuus alueen koko väkimäärästä	76,1	78,7	84,6	85,4	88,0
Asuntokannan osuudet talotyypeittäin					
Asuinkerrostalo	93,1	92,0	96,2	96,7	94,7
Erillinen pientalo	1,0	1,6	1,7	0,6	1,1
Rivi- ja ketjutalo	4,0	3,5	1,1	1,8	1,5
Asuntokanta huoneluvun mukaan					
Yksi huone	17,5	18,1	17,6	16,8	18,2
Kaksi huonetta	34,4	31,0	41,3	38,9	40,3
Kolme huonetta	22,5	26,0	27,9	29,5	26,7
Neljä huonetta tai enemmän	23,2	22,0	12,9	13,1	12,3
Asuntokannan hallintasuhteen mukaan					
Omistus	58,9	59,9	59,4	40,3	32,0
Vuokra	31,9	29,7	33,9	54,7	66,4
Muu	10,0	9,6	7,4	5,5	4,0
Sääntelemättömät omistus- ja vuokra-asunnot*	99,1	99,3	95,2	60,0	37,4
Hitas. Ja asumisoikeusasun- not, opiskelija- ja nuorisoasun- not*	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Valtion tukemat Ara-vuokra- asunnot*	0,9	0,0	4,8	37,5	51,8
Vakinaisesti asutut asunnot					
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus	92,4	93,9	94,9	96,8	96,3

* Tiedossa vain Helsingin lähiöalueista (korkein sosioekonominen luokka (n = 9), toiseksi korkein sosioekonominen luokka (n = 7), keskimäinen sosioekonominen luokka (n = 5), toiseksi matalin sosioekonominen luokka (n = 16), matalin sosioekonominen luokka (n = 11)). Lähde: Asuntojen hallintamuotoaineisto (Helsingin kaupunki, Kaupunginkanslia, Talous- ja suunnitteluosasto).

Taulukosta 4 ilmenee huomattavat erot koulutusasteessa eri sosioekonomiseen statusluokkiin kuuluvien lähiöiden välillä (ks. myös kuvio 33). Korkeimman sosioekonomisen aseman lähiöissä keskimäärin 18,3 prosenttia asukkaista oli vuonna 2013 suorittanut korkeintaan perusasteen koulutuksen ja 43,7 prosenttia joko alemman tai ylemmän korkeakoulututkinnon. Matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä taas keskimäärin 41,3 prosenttia asukkaista oli korkeintaan peruskoulun käyneitä ja 11,7 prosenttia korkeakoulututkinnon suorittaneita. Erot tulotasossa ovat samansuuntaiset kuin koulutusasteessa. Kun korkeimman sosioekonomisen aseman lähiöissä keskimäärin 14,7 prosenttia asukkaista oli pienituloisia ja 34,5 suurituloisia vuonna 2013, olivat vastaavat osuudet matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä 21,8 ja 10,2 prosenttia (ks. myös kuvio 34). Työttömyysasteen erot ovat niin ikään merkittävät, sillä työttömyysaste oli korkeimman sosioekonomisen aseman lähiöissä keskimäärin 6,8 prosenttia ja matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä 17,7 prosenttia (ks. myös kuvio 35).

Sosioekonomisten erojen lisäksi eri luokkiin kuuluvat lähiöt poikkeavat toisistaan myös demografiselta rakenteeltaan. Väestön ikärakenteessa ei ole kovin suuria eroja, kun verrataan mediaaniarvoja, joskin matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä on keskimäärin vähemmän 65 vuotta täyttäneitä asukkaita kuin muissa luokissa (ks. myös kuvio 36). Korkean sosioekonomisen aseman lähiöissä on keskimäärin enemmän suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvia asukkaita, kun taas vieraskielisten (muu äidinkieli kuin suomi tai ruotsi) osuus on tyypillisesti huomattavasti korkeampi matalan sosioekonomisen aseman lähiöissä. Korkeimman statusluokan lähiöissä oli keskimäärin 83,6 prosenttia suomea, 7,0 prosenttia ruotsia ja 6,8 prosenttia muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia asukkaita. Vastaavat osuudet matalimman statusluokan lähiöalueilla olivat 72,2 prosenttia, 2,5 prosenttia ja 25,7 prosenttia (ks. myös kuvio 37).

Kun tarkastellaan asuntokannan eroja sosioekonomiselta asemaltaan erilaisissa lähiöissä, on ensinnäkin havaittavissa, että korkeimman sosioekonomisen aseman lähiöt koostuvat pitkälti 1960-luvulla rakennetuista asuinrakennuksista, kun taas matalimman statusluokan lähiöalueiden asuntokanta on pääosin rakennettu 1970-luvulla (ks. myös kuvio 38). Korkeimmassa statusluokassa keskimääräisen lähiön asuntokannasta 52,4 prosenttia on rakennettu 1960-luvulla ja 22,7 prosenttia 1970-luvulla, kun taas matalimmassa statusluokassa vastaavat osuudet olivat 12,8 prosenttia ja 55,3 prosenttia. 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus oli ylipäätään korkeampi matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä (keskimäärin 88,0 prosenttia) kuin korkeimmassa luokassa (76,1 prosenttia). Vaikka kaikki tarkasteltavat lähiöalueet ovat kerrostalovaltaisia, korkeamman sosioekonomisen aseman alueilla on keskimäärin hieman enemmän rivitaloasuntoja. Korkeamman sosioekonomisen aseman lähiöissä on yleisesti enemmän suuria asuntoja. Tämä näkyy siinä, että neljän tai useamman huoneen asuntojen osuus oli korkeimmassa statusluokassa keskimäärin 23,2 prosenttia ja matalimmassa luokassa 12,3 prosenttia.

Tunnusomaista asuntokannan hallintasuhdejakaumissa on, että korkeimman sosioekonomisen aseman lähiöt ovat tyypillisesti omistusasuntovaltaisempia ja matalamman sosioekonomisen aseman lähiöt yleensä vuokra-asuntovaltaisempia (ks. myös kuvio 39). Korkeimmassa sosioekonomisessa statusluokassa omistusasuntojen

osuus oli keskimäärin 58,9 prosenttia ja vuokra-asuntojen osuus 31,9 prosenttia, kun taas matalimmassa luokassa vastaavat osuudet olivat 32,0 prosenttia ja 66,4 prosenttia. Kun verrataan valtion tukemien ARA-vuokra-asuntojen osuuksia, voidaan havaita, että korkeimman sosioekonomisen statusluokan lähiöissä ei keskimäärin ollut juuri lainkaan ARA-vuokra-asuntoja, kun taas näiden osuus oli keskimäärin 52 prosenttia matalimman sosioekonomisen aseman lähiöissä. On syytä huomioida, että tieto ARA-vuokra-asuntojen osuuksista on pelkästään tiedossa Helsingin lähiöistä.

Edellisissä tarkasteluissa pääkaupunkiseudun lähiöt luokiteltiin viiteen eri statusluokkaan koulutustason, tulotason ja työttömyysasteen perusteella. Tässä luokittelussa matalimpaan sosioekonomiseen statusluokkaan kuuluvat pääkaupunkiseudun matalimman tulo- ja koulutustason sekä korkeimman työttömyysasteen lähiöt. Korkeimman statusluokan lähiöissä taas on vähiten pienituloisia ja korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneita asukkaita sekä matalin työttömyysaste. Taulukkoon 6 on koottu keskeisten muuttujien välisiä korrelaatioita. Taulukosta ilmenee, että edellä mainitut sosioekonomiset muuttujat ovat keskenään selvästi korreloituneita. Esimerkiksi suurituloisten ja korkeakoulutettujen osuuksien välinen korrelaatio oli suuruudeltaan 0,914 ja tilastollisesti erittäin merkitsevä, kun taas matala koulutustaso on selvästi yhteydessä korkeaan työttömyysasteeseen. Tämän analyysiosion tarkasteluissa havaittiin myös, että matalimman sosioekonomisen statusluokan lähiöissä on keskimäärin selvästi korkeampi osuus vieraskielisiä asukkaita. Vieraskielisen väestön osuuden ja eri sosioekonomista asemaa kuvaavien muuttujien väliset korrelaatiot ovatkin kohtalaisen selkeitä. Edellisissä tarkasteluissa tunnistettu yhteys lähiön sosioekonomisen aseman ja asuntokannan hallintasuhteiden välillä näkyy niin ikään muuttujien välisissä korrelaatioissa. Vuokra-asuntovaltaisuus ja erityisesti korkea ARA-vuokra-asuntojen osuus näyttävät olevan selvästi yhteydessä matalaan sosioekonomiseen asemaan ja toisaalta korkeaan vieraskielisen väestön osuuteen.

Tulotason, koulutustason ja työttömyysasteen välinen korrelaatio pääkaupunkiseudun lähiöissä vastaa näin ollen aiempia pääkaupunkiseudun asuinalueiden sosioekonomista eriytymistä tarkastelleiden tutkimusten tuloksia (ks. esim. Vilkama ym. 2014; Kortteinen & Vaattovaara 2015).

Taulukko 6. Pääkaupunkiseudun lähiöalueita kuvaavien muuttujien väliset korrelaatiot

	Pienituloisten osuus	Suurituloisten osuus	Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus	Alemman tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	Työttömyysaste
Pienituloisten osuus	1	-,398**	,085	-,134	,038
Suurituloisten osuus	-,398**	1	-,846**	,914**	-,642**
Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus	,085	-,846**	1	-,913**	,855**
Alemman tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	-,134	,914**	-,913**	1	-,704**
Työttömyysaste	,038	-,642**	,855**	-,704**	1
Vieraskielisten osuus	,550**	-,705**	,688**	-,634**	,669**
1960-luvun asuinrakennusten osuus	-,110	,333**	-,303**	,359**	-,222*
1970-luvun asuinrakennusten osuus	,081	-,296**	,247*	-,336**	,239*
Omistusasuntojen osuus	-,525**	,479**	-,425**	,354**	-,455**
Vuokra-asuntojen osuus	,563**	-,552**	,484**	-,399**	,520**
Ara-vuokra-asuntojen osuus	,522**	-,552**	,658**	-,575**	,799**

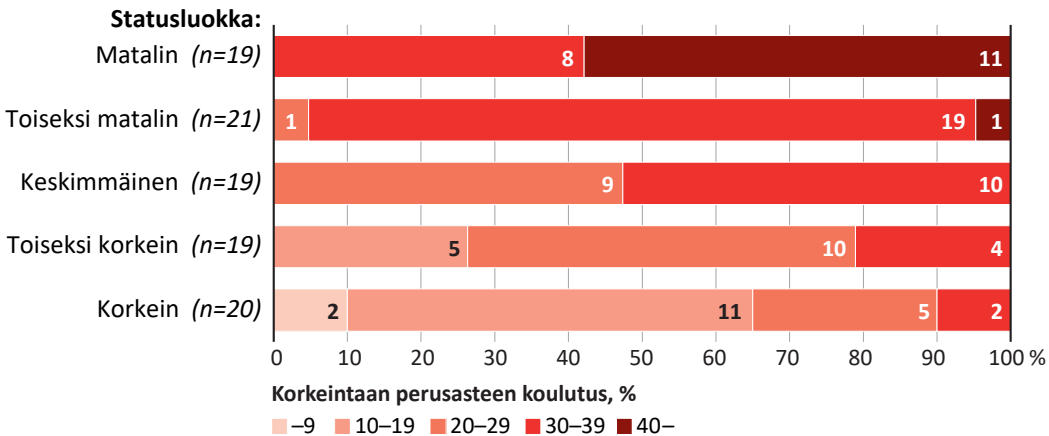
** p ≤ 0.01, * p ≤ 0.05

	Vieraskielisten osuus	1960-luvun asuinrakennusten osuus	1970-luvun asuinrakennusten osuus	Omistusasuntojen osuus	Vuokra-asuntojen osuus	Ara-vuokra-asuntojen osuus
Pienituloisten osuus	,550**	-,110	,081	-,525**	,563**	,522**
Suurituloisten osuus	-,705**	,333**	-,296**	,479**	-,552**	-,552**
Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus	,688**	-,303**	,247*	-,425**	,484**	,658**
Alemman tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus	-,634**	,359**	-,336**	,354**	-,399**	-,575**
Työttömyysaste	,669**	-,222*	,239*	-,455**	,520**	,799**
Vieraskielisten osuus	1	-,278*	,341**	-,644**	,654**	,753**
1960-luvun asuinrakennusten osuus	-,278*	1	-,773**	,054	-,165	-,056
1970-luvun asuinrakennusten osuus	,341**	-,773**	1	-,162	,208*	,205
Omistusasuntojen osuus	-,644**	,054	-,162	1	-,955**	-,844**
Vuokra-asuntojen osuus	,654**	-,165	,208*	-,955**	1	,875**
Ara-vuokra-asuntojen osuus	,753**	-,056	,205	-,844**	,875**	1

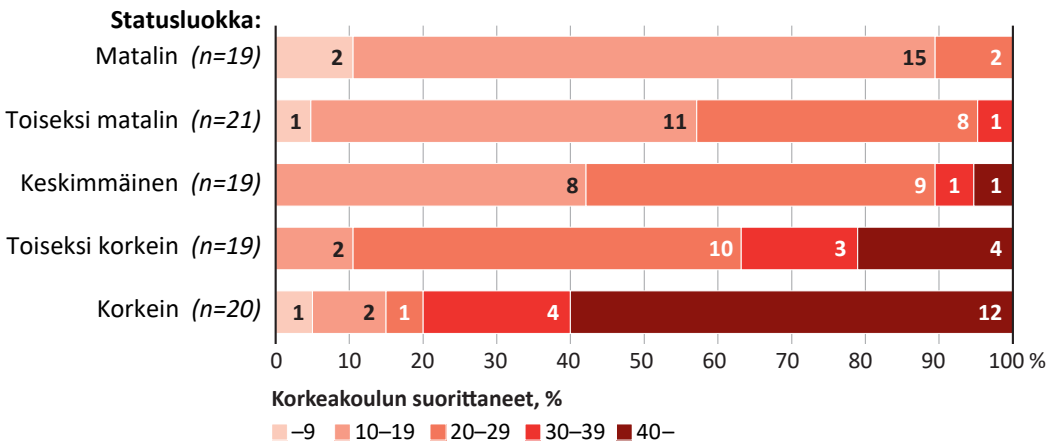
** p ≤ 0.01, * p ≤ 0.05

Kuvio 33. Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudet pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2013 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2013)

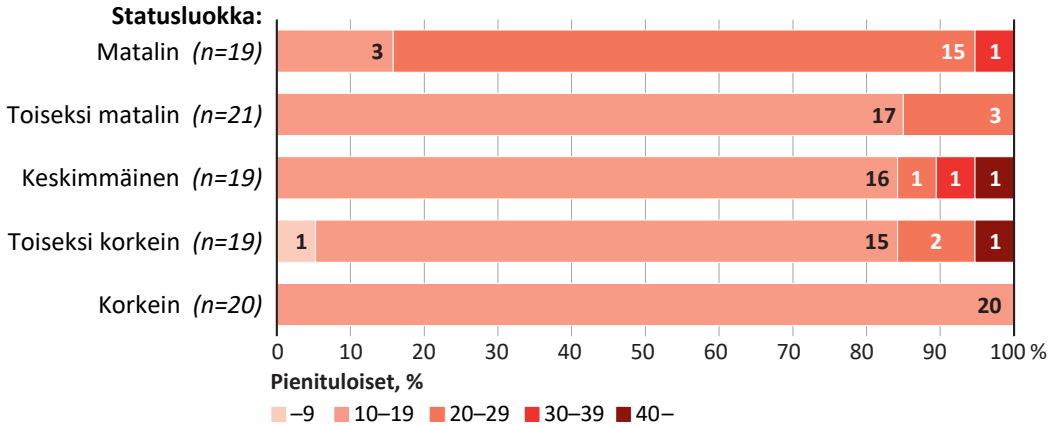

Korkeakoulutuksen suorittaneiden osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2013)

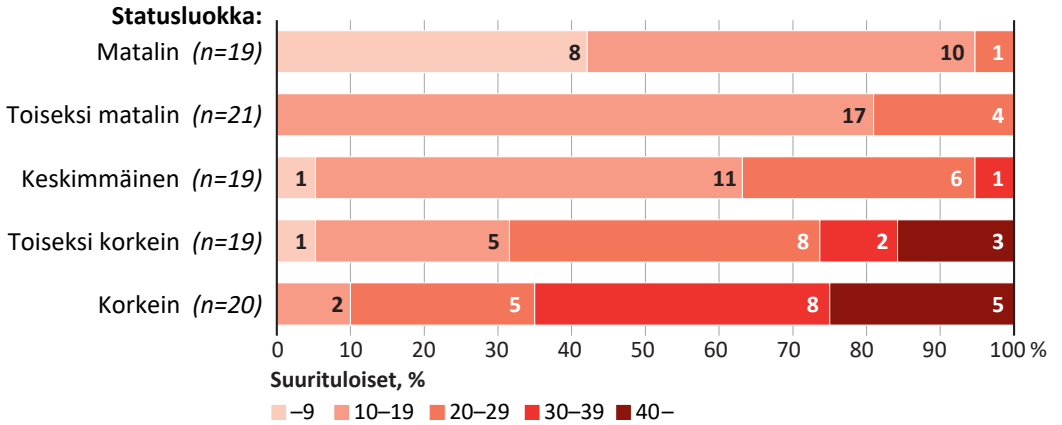

Kuvio 34. Pieni- ja suurituloisen väestön osuudet pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2013 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

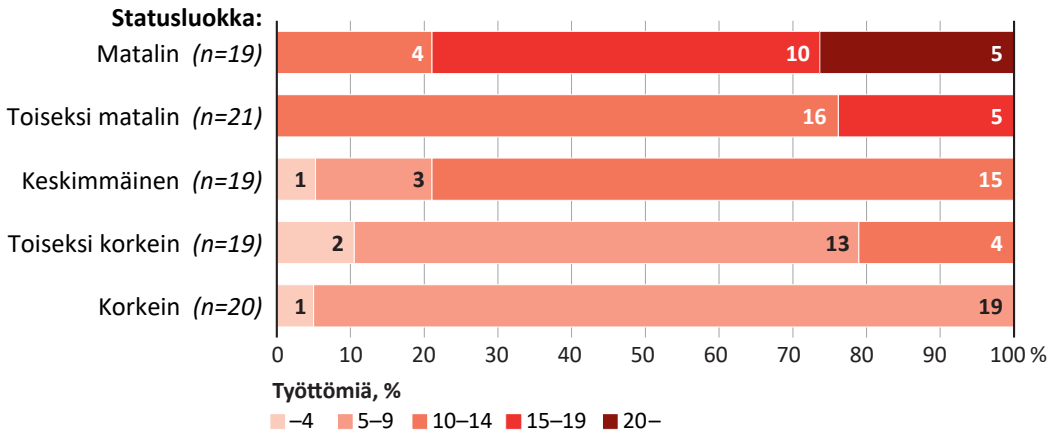
Pienituloisen väestön osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2013)

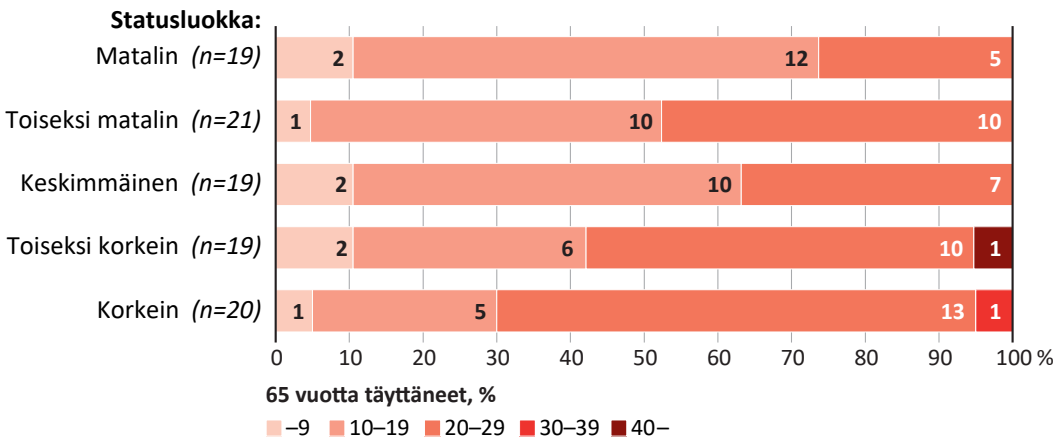
Suurituloisen väestön osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2013)

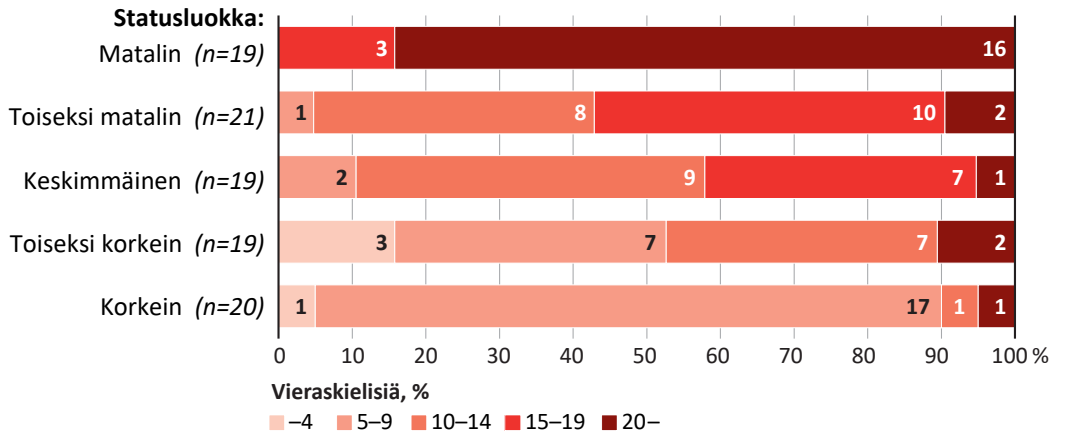
Kuvio 35. Työttömyysaste pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2013 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

Kuvio 36. 65 vuotta täyttäneen väestön osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2014 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

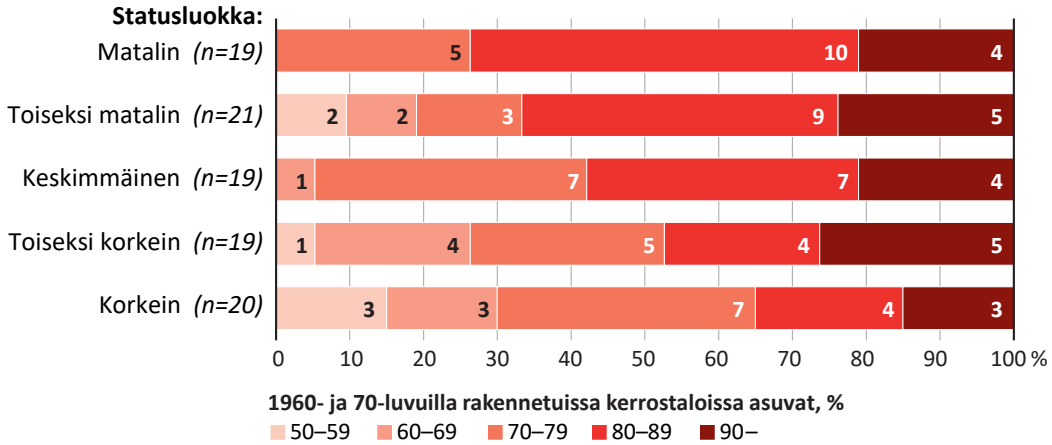

Kuvio 37. Vieraskielisen väestön osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2012 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

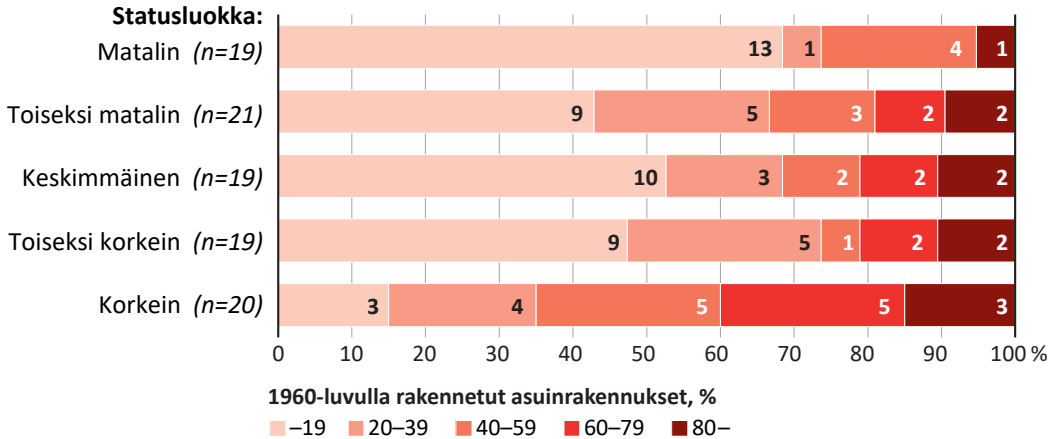

Kuvio 38. 1960- ja 1970-luvun kerrostaloissa asuvien osuus sekä 1960- ja 1970-luvun asuinrakennusten osuudet pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan vuonna 2010 (*palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan*)

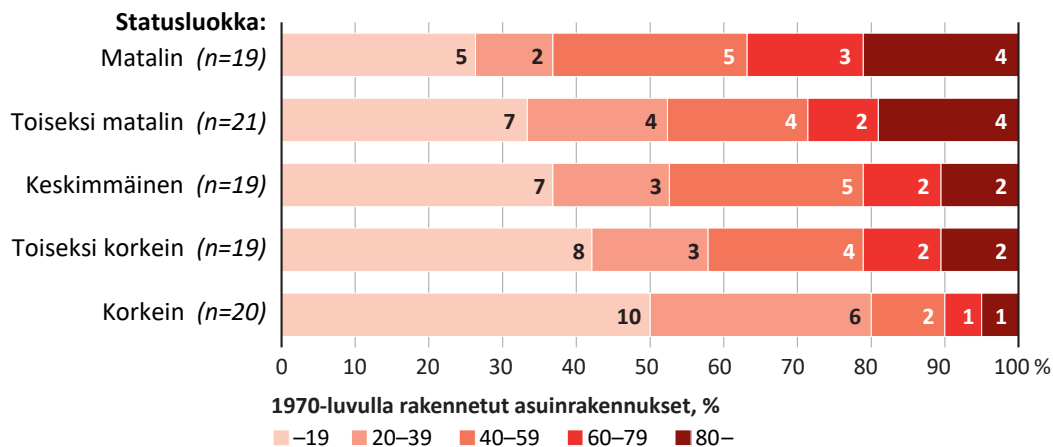
1960- ja 70-luvuilla rakennetuissa kerrostaloissa asuvien osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2010)

1960-luvulla rakennettujen asuinrakennusten osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2010)

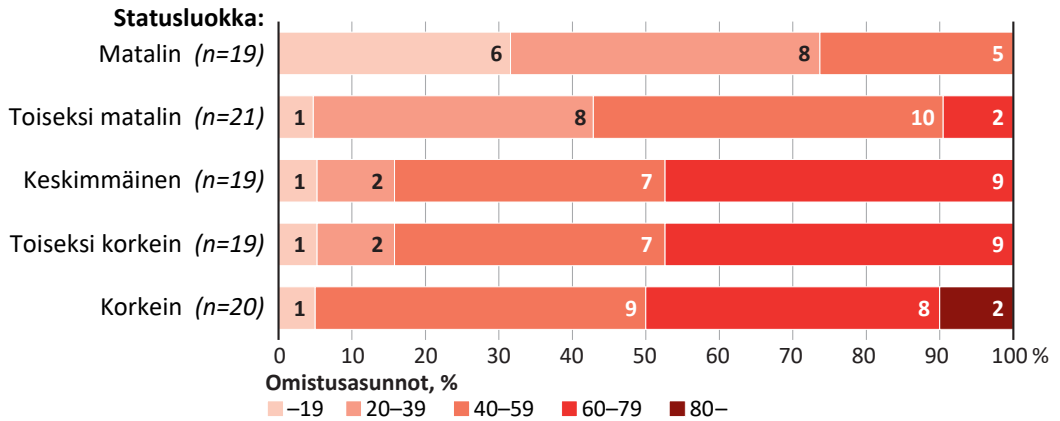

1970-luvulla rakennettujen asuinrakennusten osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2010)

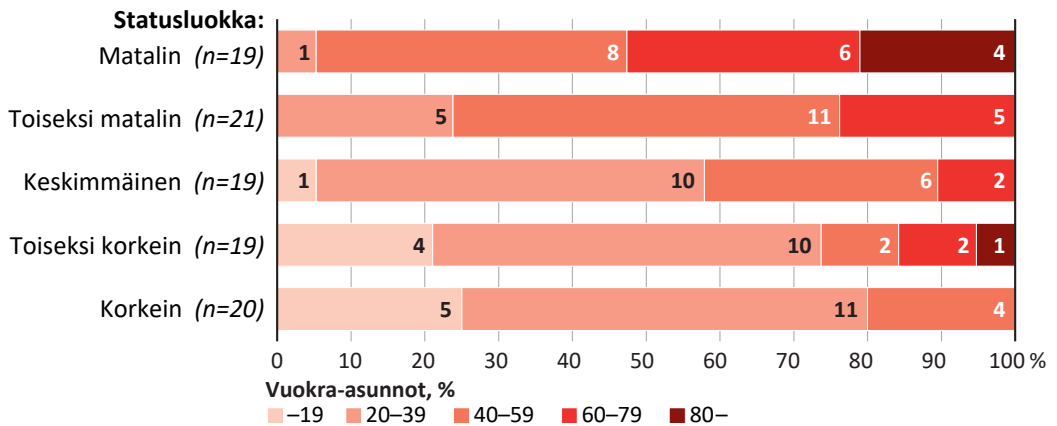

Kuvio 39. Omistus- ja vuokra-asuntojen osuudet pääkaupunkiseudun lähiöalueilla vuonna 2010 sekä ARA-vuokra-asuntojen osuus Helsingin lähiöalueilla vuonna 2015 (palkkien sisällä olevat luvut kertovat, kuinka monta lähiöaluetta sisältyy kunkin värisävyn ilmaisemaan luokkaan)

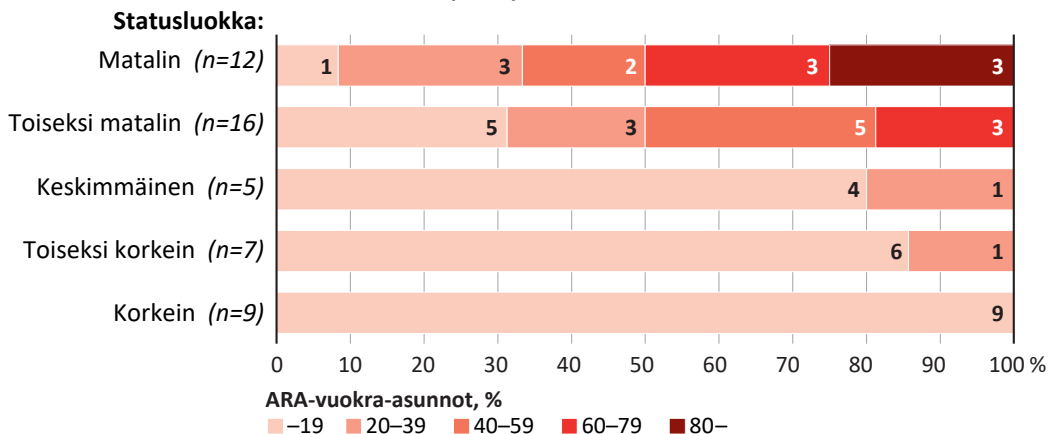
Omistusasuntojen osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2010)

Vuokra-asuntojen osuus pääkaupunkiseudun lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2010)

ARA-vuokra-asuntojen osuus Helsingin lähiöalueilla sosioekonomisen statusluokan mukaan (2015)

6

TULOSTEN YHTEENVETO JA LOPPUPOHDINTA

6 TULOSTEN YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä tutkimusraportissa tarkasteltiin Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuja kerrostalolähiöitä. Raportissa analysoitiin lähiöiden kehitystä suhteessa laajempaan seudulliseen kehitykseen alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Pääkiinnostuksen kohteena oli selvittää, millaisia sosioekonomisia ja demografisia muutoksia lähiöissä on tapahtunut vuoden 1990 jälkeen. Lähiöiden sosioekonomista kehitystä tarkasteltiin työttömyysasteen, tulotason ja koulutustason muutosten kautta. Lisäksi analysoitiin lähiöiden demografista kehitystä väkimäärän, väestön ikärakenteen, kotitalouksien lukumäärän ja kokojakauman sekä väestön kielijakauman kautta.

Tarkastelun kohteena oli 131 keskustojen ulkopuolella sijaitsevaa 1960- ja 1970-luvun kerrostalovaltaista lähiöaluetta, jotka paikannettiin ja rajattiin paikkatietopohjaisella menetelmällä. Tarkasteluissa oli mukana sekä omistus- että vuokra-asuntovaltaisia lähiöalueita ja hyvin erikokoisia lähiöitä. Tutkittava joukko koostui sijainniltaan varsin erilaisista lähiöalueista, sillä analyyseissä tarkasteltiin niin pääkaupunkiseudun kunnissa kuin seudun kehyskunnissakin sijaitsevia lähiöalueita. Tarkasteltavat lähiöalueet olivat myös väestörakenteeltaan varsin erityyppisiä, mikä näkyy suurissa lähiöiden välisissä sosioekonomisissa ja demografisissa eroissa.

Demografiset ja sosioekonomiset muutokset

Demografiset muutokset Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueilla ovat vuosien 1990 ja 2014 välillä olleet huomattavat. Väkimäärä on ensinnäkin yleisesti vähentynyt seudun lähiöissä tällä aikavälillä, joskin Helsingin ja Espoon lähiöissä väkimäärä on vähentynyt vähemmän kuin Vantaalla ja kehyskunnissa. Väkimäärän väheneminen näyttää olevan yhteydessä väestön ikärakenteen sekä perhe- ja kotitalousrakenteiden muutoksiin. Väestön ikääntyminen lähiöissä näkyy erityisesti 65 vuotta täyttäneen väestön osuuden kasvussa ja nuorempien ikäluokkien samanaikaisessa vähenemisessä. Helsingin seudun lähiöissä asuu myös entistä enemmän yhden hengen kotitalouksia ja vastaavasti vähemmän kolmen tai useamman hengen kotitalouksia. Tämä viittaa siihen, että lähiöissä asuu keskimäärin aiempaa enemmän yksin asuvia ikääntyneitä asukkaita ja toisaalta vähemmän lapsiperheitä ja nuoria aikuisia. Väestön ikääntyminen on tulosten valossa ollut vähemmän voimakasta Helsingin kuin muiden kuntien lähiöissä.

Maahanmuuton vaikutus näkyy Helsingin seudun lähiöiden väestörakenteen kehityksessä, ja suurimmat muutokset ajoittuvat 2000-luvulle. Lähiökohtaiset erot ovat kuitenkin huomattavat. Vaikka vieraskielisten osuus on kasvanut monissa lähiöissä, on myös lähiöitä, joissa vieraskielisiä on huomattavasti vähemmän kuin kunnissa keskimäärin. Vieraskielisten osuus on yleisesti kasvanut huomattavasti enemmän Helsingin, Espoon ja Vantaan kuin kehyskuntien lähiöissä. Väestön ikääntyminen, yksin asumisen lisääntyminen ja vieraskielisen väestön kasvu, jotka ovat myös seudulla

yleisemmin havaittavia kehitystrendejä, näkyvät siis lähiöissä voimakkaampina kuin Helsingin seudulla keskimäärin.

Tutkimustulosten perusteella lähiöalueilla on myös havaittavissa monenlaisia sosioekonomisia muutoksia. Kun lähiöiden yleistä kehitystä verrataan koko Helsingin seutuun ja seudun eri kuntiin, lähiöiden sosioekonominen asema on muuttunut merkittävästi vuosien 1990 ja 2013 välillä. Vuonna 1990 lähiöissä oli keskimäärin hieman matalampi koulutus- ja tulotaso sekä suurin piirtein yhtä matala työttömyysaste kuin koko seudulla ja seudun eri kunnissa. Vuonna 2013 sen sijaan lähiöissä oli muuta seutua selvästi matalampi tulo- ja koulutustaso sekä yleisesti korkeampi työttömyysaste. Lähiöiden sosioekonominen asema on näin ollen heikentynyt, kun sitä verrataan yleisempään seudulliseen kehitykseen niin tulotasolla, koulutustasolla kuin työttömyysasteella mitattuna 1990-luvun laman jälkeisenä aikana.

Sosioekonomisista muutoksista työttömyysasteen kasvu on merkittävin. Vaikka työttömyys on yleisemminkin lisääntynyt Helsingin seudulla ja seudun kaikissa kunnissa, on työttömyysaste kasvanut vielä enemmän lähiöissä. Ennen 1990-luvun alkuvuosien lamaa kaikkialla Helsingin seudulla oli varsin matala työttömyys niin lähiöissä kuin muunkin tyyppisillä alueilla. Vuonna 1990 vain muutamassa kehyskuntien lähiöissä oli selkeästi korkeampi työttömyys kuin kunnassa keskimäärin, ja kaikissa pääkaupunkiseudun lähiöissä työttömyysaste oli suurin piirtein yhtä matala, alle neljän prosentin, kuin kunnassa keskimäärin. Vuonna 2013 sen sijaan lähiöissä oli keskimäärin korkeampi työttömyysaste kuin kunnissa, ja monissa seudun lähiöissä työttömyysaste oli huomattavasti korkeampi. Suurimmat muutokset työttömyydessä tapahtuivat 1990-luvulla, mutta lähiöt näyttävät jääneen työllisyyskehityksessä jälkeen myös 2000-luvun aikana.

Lähiöiden sosioekonomisen aseman muutos näkyy toisaalta myös tulotason kehityksessä. Lähiöissä asuu keskimäärin aiempaa enemmän pienituloisia ja vähemmän suurituloisia asukkaita, mikä viittaa tulotason epäsuotuisaan kehitykseen vuosina 1990–2013. Myös koulutustason kehitys on lähiöissä tyyppillisesti ollut epäedullinen suhteessa yleiseen kehitykseen Helsingin seudulla vuoden 1990 jälkeen. Vaikka koulutustaso on absoluuttisesti katsottuna kohentunut lähiöissä, on koulutustason nousu ollut vähäisempää lähiöalueilla kuin seudulla ja eri kunnissa keskimäärin, kun verrataan korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden ja toisaalta korkeakoulutettujen osuuksia.

Tulokset siis osoittavat, että lähiöissä on tapahtunut monenlaisia demografisia ja sosioekonomisia muutoksia 1990-luvun alun jälkeen. Nämä muutokset eivät näytä liittyvän asuntokannan koon muutoksiin, sillä uusi asuntorakentaminen on pääosin ollut vähäistä Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöissä. Asuntojen hallintasuhteet ovat sen sijaan muuttuneet siten, että omistusasuntojen osuus on tyyppillisesti laskenut lähiöalueilla samaan aikaan kun vuokra-asuntojen osuus on kasvanut. Kun asuntokanta näyttää suurimmassa osassa lähiöistä pysyneen pitkälti samankokoisena, vaikuttavat hallintasuhtemuutokset selittyvän ennen kaikkea sillä, että aiempaa enemmän yksityisessä omistuksessa olevia asuntoja on pantu vuokralle.

On kuitenkin syytä huomata, että vaikka lähiöiden sosioekonominen asema on tyyppillisesti heikentynyt 1990-luvun laman jälkeisenä aikana, kaikkien lähiöiden sosioekonominen kehitys ei ole ollut epäsuotuisa. Erityisesti Helsingille on leimallista

suuret lähiöiden väliset sosioekonomiset erot, mikä näkyy siinä, että kaupungissa on sekä korkean että matalan työttömyysasteen ja myös matalan ja korkean tulo- ja koulutustason lähiöalueita.

Pääkaupunkiseudun lähiöt luokiteltiin tutkimuksessa viiteen eri sosioekonomiseen statusluokkaan työttömyysasteen, tulotason ja koulutustason mukaan ja verrattiin eri luokkia keskenään. Matalan sosioekonomisen aseman lähiöitä, eli lähiöitä, joissa on sekä korkea työttömyysaste että matala tulo- ja koulutustaso, oli Helsingissä enemmän kuin Espoossa ja Vantaalla sekä vuonna 1990 että vuonna 2013. Vaikka Helsingissä oli suhteellisen paljon matalan sosioekonomisen statuksen lähiöitä, kaupungissa oli myös useita korkean sosioekonomisen statuksen lähiöalueita. Espoossa oli suhteessa eniten korkean sosioekonomisen aseman lähiöitä, ja Vantaan lähiöt sijoituvat pitkälti Helsingin ja Espoon välimaastoon. Suurin osa lähiöalueista, jotka olivat matalan sosioekonomisen statuksen lähiöitä vuonna 1990, olivat sitä edelleen vuonna 2013. Myös korkean sosioekonomisen statuksen lähiöt ovat pääosin pysyneet alueina, joissa on suhteellisen vähän työttömyyttä ja toisaalta korkea tulo- ja koulutustaso.

Lähiön sosioekonominen status on tarkasteluiden perusteella yhteydessä asuntokannan ominaisuuksiin. Erityisesti asuntokannan hallintasuhdejakaumalla näyttää olevan merkitystä, sillä matalamman sosioekonomisen aseman lähiöt ovat keskimäärin vuokra-asuntovaltaisempia ja erityisesti ARA-vuokra-asunnoista koostuvia, kun taas korkeamman sosioekonomisen aseman lähiöt ovat tyypillisesti omistusasuntovaltaisia. Lisäksi korkeamman sosioekonomisen statuksen lähiöt näyttävät tyypillisesti olevan 1960-luvun lähiöalueita, kun taas matalamman statuksen alueiden joukossa on enemmän pääosin 1970-luvulla rakennettuja alueita. Lähiöiden sosioekonominen asema näyttää myös olevan yhteydessä niiden demografiseen rakenteeseen ja erityisesti kielijakaumaan. Pääkaupunkiseudun korkean sosioekonomisen aseman lähiöissä on keskimäärin enemmän suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvia asukkaita, kun taas matalan sosioekonomisen aseman lähiöissä on tyypillisesti huomattavasti suurempi osuus vieraskielisiä.

Lähiöiden demografinen ja sosioekonominen kehitys aiemman tutkimuksen valossa

Aiemman tutkimustiedon valossa pääkaupunkiseudun lähiöiden sosioekonomisessa asemassa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia 1960-luvulta 1990-luvulle asti (ks. esim. Lankinen 1985, 1994, 1998, 1999). 1990-luvun alun lamaa on sen sijaan yleisesti pidetty käännekohtana niin lähiöiden kuin yleisemminkin seudun sosioekonomisen rakenteen kehityksessä (ks. esim. Lankinen 1998; Vaattovaara & Kortteinen 2003). Kaupunginosien väliset sosioekonomiset erot olivat niin Helsingissä kuin muualla pääkaupunkiseudulla historiallisen alhaisia juuri ennen lamavuosia. Tämä oli seurausta edellisten vuosikymmenten kehityksestä, jolloin alueiden väliset erot kaventuivat erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla (Lankinen 1985, 1994). Alueiden välisten erojen kaventumista on selitetty muun muassa hyvinvointivaltion kehittymisellä sekä Helsingin kaupungin sosiaalista sekoittamista suosivalla asuntopolitiikalla, jonka kautta

on pyritty ehkäisemään suurten sosioekonomisten erojen syntyä (ks. esim. Varady & Schulman 2007). 1990-luvun jälkeen asuinalueiden väliset sosioekonomiset erot ovat monen tutkimuksen mukaan kasvaneet sekä Helsingissä että laajemmin pääkaupunkiseudulla. 2000-luvun edetessä alueelliset huono-osaisuuden ja toisaalta myös hyväosaisuuden keskittymät ovat muodostuneet yhä selkeämmin tunnistettaviksi, ja esimerkiksi korkea työttömyys sekä matala tulo- ja koulutustaso paikantuvat aiempaa voimakkaammin samoille alueille (ks. esim. Kortteinen & Vaattovaara 2015; Vilkkama ym. 2014). Sosioekonomisten erojen lisäksi myös etninen eriytyminen on korostunut yhä enemmän pääkaupunkiseudulla, ja matalan sosioekonomisen statuksen alueilla onkin joissain tapauksissa verrattain korkea vieraskielisen väestön osuus. Tämän tutkimusraportin tulokset osoittavat, että 1960- ja 1970-luvun lähiöiden yleinen sosioekonominen kehitys on 1990-luvun lamavuosien jälkeisenä aikana jatkunut epäsuotuisana niin työttömyysasteella kuin tulo- ja koulutustasolla tarkasteltuna samalla kun sosioekonomiset erot yleisemminkin ovat lisääntyneet Helsingin seudulla.

Lankisen (1985, 1994, 1998, 1999) havaintojen mukaan väkimäärä väheni ja väestörakenne ikääntyi pääkaupunkiseudun lähiöissä jo 1960-luvulta alkaen aina 1990-luvulle saakka. Myös yhden hengen kotitalouksien osuus kasvoi ja lapsiperheiden osuus väheni samalla aikavälillä. Tämän tutkimusraportin tulosten perusteella lähiöiden demografinen kehitys on jatkunut samankaltaisena myös vuosien 1990 ja 2014 välillä. Uusi, pääosin 2000-luvulla voimistunut kehityssuunta taas on vieraskielisen väestön lisääntyminen lähiöissä; sen osuus oli lähes olemattoman pieni vuonna 1990 ja melko alhainen edelleen vuonna 2000.

Väestön ikääntyminen ja maahanmuuton lisääntyminen ovat keskeisimpiä väestömuutoksen trendejä sekä Suomessa että yleisemmin Euroopassa, ja näiden vaikutus näkyy erityisen voimakkaana seudun lähiöalueilla, kuten tulokset osoittavat. Lähiöiden ikärakenteessa ja kotitalousrakenteissa havaittavat muutokset näyttävät vastaavan tyypillistä asuinalueiden elinkaarta, jossa uusille asuinalueille usein muuttaa nuoria pariskuntia ja lapsiperheitä, mutta myöhemmässä vaiheessa alueella asuu vanhempaa väkeä ja vähemmän lapsiperheitä varsinkin, jos asukasvaihtuvuus on pientä. Kun lähiöt rakennettiin, niihin muutti paljon lapsiperheitä, mutta lapsiperheiden osuus on sittemmin tasaisesti laskenut. Nykyään lähiöissä asuu aiempaa enemmän ikääntyneitä ja yksin asuvia asukkaita. Maahanmuuton vaikutus on niin ikään selvästi havaittava monissa lähiöissä, joskaan ei kaikissa. Wassenbergin ym. (2004) mukaan maahanmuuttajataustaisella väestöllä on usein rajatummat mahdollisuudet valita asuinpaikkansa, jolloin on todennäköisempää, että he päätyvät asumaan sinne, missä asuminen on edullista eli usein vuokra-asuntovaltaisille lähiöalueille (ks. myös Dhalmann 2011; Vilkkama 2011). Tämän suuntainen tulkinta saattaisi päteä myös Helsingin seudun lähiöalueilla, missä vieraskielisen väestön osuus on monissa tapauksissa kasvanut erityisesti 2000-luvulla.

Lähiöiden sosioekonomisen kehityksen kannalta keskeisiä tekijöitä näyttäisivät olevan talouden rakennemuutos ja siitä johtuvat muutokset työmarkkinoilla (vrt. Wassenberg ym. 2004; Murie ym. 2003). Pääkaupunkiseudulla oli ennen 1990-luvun lamaa varsin pienet alueiden väliset erot ja käytännössä lähes täystyöllisyys, mikä näkyy esimerkiksi siinä, että jokaisessa pääkaupunkiseudun lähiössä oli alle neljän prosentin työttömyysaste vuonna 1990. Lamavuosien jälkeen työttömyysaste on seudulla vakiin-

tunut huomattavasti korkeammalle tasolle kuin ennen lamavuosia, ja suuri osa 1960- ja 1970-luvun lähiöalueista on jäänyt yleisestä työllisyyskehityksestä jälkeen. Talouden rakennemuutos ja siihen liittyvät muutokset työmarkkinoilla ovat tutkijoiden mukaan johtaneet tilanteeseen, jossa erityisesti matalammin koulutetulle väestölle soveltuvia työpaikkoja on aiempaa vähemmän (ks. esim. Wilson 1987; Sassen 1991; Hamnett 2001). Suomessa tämänkaltaisten muutosten on nähty lisänneen rakenteellista työttömyyttä ja työsuhteiden epävarmuutta (ks. Mitrunen 2013). Analyysien valossa näyttäisi siltä, että lähiöiden suhteellisen matalasti koulutetulla väestöllä on ollut aiempaa vaikeampaa työllistyä laman jälkeisessä uudenlaisessa työmarkkinatilanteessa. Matalasti koulutetun väestön aiempaa huonommat työllistymismahdollisuudet näyttävät heijastuvan lähiöissä havaittavaan epäsuotuisaan tulokehitykseen.

Lähiöiden väestörakenteessa havaittavien yleisten sosioekonomisten ja demografisten muutosten valossa vaikuttaa siltä, että 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden veto-voimaisuus on laskenut viime vuosikymmenten aikana. Kun lähiöt rakennettiin, ne tarjosivat sen ajan mittapuun mukaan modernia ja tilavaa asumista ja uusille asukkaille tyypillisesti merkittävän parannuksen asumisen tasoon (ks. esim. Saarikangas 2016). Näyttäisi siltä, että tämän aikakauden kerrostalolähiöt vastaavat tänä päivänä aiempaa huonommin yleisiä asumistoi-veita, jolloin asuntomarkkinakysyntä on aiempaa eriytyneempi. Lisäksi eri väestöryhmillä on erilaiset mahdollisuudet toteuttaa toiveitaan. Myös asumisen taso on yleisemmin noussut ja asuntotarjonta moninaistunut lähiörakentamisen jälkeisenä aikana. Tästä näkökulmasta vaikuttaisi siltä, että lähiöiden kerrostalovaltainen asuntokanta yhdistettynä kielteisiin mielikuviin alueiden sosiaalisesta ympäristöstä on vaikuttanut kielteisesti tämän aikakauden lähiöiden asemaan valikoivan muuttoliikkeen kautta (ks. esim. Vilka ym. 2016).

Yleisistä kehityssuunnista huolimatta on kuitenkin syytä huomata, että Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun kerrostalolähiöt eivät ole kaikki samankaltaisia ja samalla tavalla kehittyviä alueita. Lähiöiden kehityksessä on ensinnäkin havaittavissa kuntakohtaisia eroja. Pääkaupunkiseudun lähiöt ovat keskimäärin vahvemmassa sosioekonomisessa asemassa kuin kehyskuntien lähiöt. Myös pääkaupunkiseudun sisällä on eroja; Espoon lähiöt ovat vahvimmassa sosioekonomisessa asemassa, kun taas Vantaan lähiöissä on keskimäärin korkeampi työttömyysaste sekä matalampi tulo- ja koulutustaso. Tunnusomaista Helsingille on muita kuntia suuremmat lähiöiden väliset erot. Myös rakennusaikakaudella näyttää olevan väliä, sillä 1970-luvun lähiöt vaikuttavat olevan heikommassa sosioekonomisessa asemassa kuin 1960-luvulla rakennetut lähiöt. Lähiöiden kehityskuluissa ja nykytilanteessa on siten suuria eroja, mikä on syytä ottaa huomioon puhuttaessa lähiöistä ja niiden tulevaisuudesta. Yleisistä mielikuvista huolimatta lähiöiden kirjo on laaja, vaikka monia alueita yhdistääkin samankaltaiset ominaispiirteet ja epäsuotuisat kehityskulut.

6 SAMMANDRAG OCH DISKUSSION

Föreliggande rapport handlar om förorter byggda på 1960- och 1970-talet i Helsingforsregionen. Den analyserar ur den lokala differentieringens perspektiv hur dessa förorter har utvecklats jämfört med regionen överlag. Det huvudsakliga intresset var att utreda vilka slags socioekonomiska och demografiska förändringar som skett i förorterna efter året 1990. Den socioekonomiska utvecklingen granskades med avseende på förändringar i arbetslöshetsgrad, inkomstnivå och utbildningsnivå. Dessutom analyserades förorternas demografiska utveckling med avseende på folkmängden, befolkningens åldersstruktur, antalet hushåll och deras storleksfördelning samt befolkningens modersmålsfördelning.

Analysen gällde 131 sådana höghusdominerade förortsområden som låg utanför städernas centra och var byggda på 1960- eller 1970-talet. De avgränsades enligt en GIS-baserad metod. Med fanns såväl hyres- som ägarbostadsdominerade förorter, och förorter av mycket varierande storlek. De kunde också ligga på mycket olika slags ställen – en del låg i Huvudstadsregionen, nämligen i Helsingfors, Esbo eller Vanda, en del i Yttre Helsingforsregionen. Även till befolkningsstrukturen var förorterna mycket olika, vilket tagit sig uttryck i stora socioekonomiska och demografiska skillnader förorter emellan.

Demografiska och socioekonomiska förändringar

Mellan åren 1990 och 2014 skedde betydande förändringar i befolkningsstrukturen i 60- och 70-talsförorterna i Helsingforsregionen. För det första minskade folkmängden allmänt taget i regionens förorter under denna tid, om än folkminskningen i förorterna varit mindre i Helsingfors och Esbo än i Vanda och Yttre Helsingforsregionen. Folkminskningen tycks ha samband med förändringar i befolkningens åldersstruktur och i dess familje- och hushållsstruktur. Att befolkningen åldras i förorterna syns i synnerhet på att andelen 65 år gamla eller äldre har vuxit och de yngre åldersklasserna samtidigt har minskat. Likaså bor det allt mera ensamhushåll i Helsingforsregionens förorter och allt färre hushåll med tre eller flera medlemmar. Detta tyder på att det i förorterna i genomsnitt finns mer ensamboende äldre invånare och färre barnfamiljer och unga vuxna än tidigare. I själva Helsingfors har befolkningens åldrande i förorterna – i ljuset av rönen – varit mindre starkt än i de övriga kommunernas.

Invandringens inverkan märks på befolkningsstrukturens utveckling i förorterna i Helsingforsregionen, och störst har förändringarna varit på 2000-talet. Men det finns stora skillnader förorter emellan. Medan andelen invånare med främmande modersmål har vuxit i många förorter finns det också förorter där den är betydligt mindre än i kommunen i medeltal. Andelen invånare med främmande modersmål har allmänt taget vuxit klart mera i förorterna i Helsingfors, Esbo och Vanda än i Yttre Helsing-

forsregionen. Åldrande befolkning, ökat ensamboende och ökat antal invånare med främmande modersmål – vanliga utvecklingstrender även i Helsingforsregionen – syns alltså klarare i förorter än i regionen i genomsnitt.

Enligt rönen kan man också skönja många olika slags socioekonomiska förändringar i förorterna. En jämförelse av den allmänna utvecklingen i dels förorterna, dels Helsingforsregionen och dess olika kommuner visar att förorternas socioekonomiska ställning förändrades märkbart mellan åren 1990 och 2013. År 1990 var utbildnings- och inkomstnivån i genomsnitt lite lägre och arbetslösheten ungefär lika låg i förorterna som i hela regionen och dess olika kommuner. År 2013 däremot hade förorterna klart lägre inkomst- och utbildningsnivå och allmänt taget högre arbetslöshet än regionen i övrigt. Förorternas socioekonomiska ställning har alltså sedan år 1990 blivit svagare jämfört med regionen överlag om man mäter enligt inkomstnivå, utbildningsnivå eller arbetslöshetsgrad.

Bland de socioekonomiska förändringarna var den stigande arbetslösheten märkbarast. Medan arbetslösheten som regel ökat i Helsingforsregionen och dess samtliga kommuner har den ökat ännu mera i förorterna. Före den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet var arbetslösheten mycket låg överallt i Helsingforsregionen, både i förorter och andra slags områden. År 1990 var det bara ett fåtal förorter i Yttre Helsingforsregionen som hade klart högre arbetslöshet än kommunen i genomsnitt, och i samtliga förorter i Huvudstadsregionen var arbetslöshetsgraden ungefär lika låg som i kommunen i genomsnitt: under fyra procent. År 2013 däremot var arbetslösheten i genomsnitt högre i förorterna än i kommunerna som helhet, och i många av regionens förorter var den betydligt högre. De största förändringarna i arbetslösheten skedde under 1990-talet, men förorterna tycks ha hamnat på efterkälken i sysselsättningsutvecklingen även under 2000-talet.

Förändringen i förorternas socioekonomiska ställning kommer till synes också i inkomstnivåns utveckling. Numera bor det i medeltal mer låginkomsttagare och mindre höginkomsttagare än tidigare i förorterna, vilket pekar på en ogynnsam utveckling i inkomstnivån under åren 1990–2013. Även utbildningsnivån har typiskt utvecklats ofördelaktigt i förorterna jämfört med den allmänna utvecklingen i Helsingforsregionen efter år 1990. Trots att utbildningsnivån absolut sett stigit i förorterna har den stigit mindre än i regionen och kommunerna i medeltal, då vi som måttstock tar dels andelen invånare med högst grundskoleutbildning, dels andelen invånare med högskoleutbildning.

Rönen visar alltså att det sedan början av 1990-talet skett många slags demografiska och socioekonomiska förändringar. Dessa förändringar ser inte ut att anknyta till förändringar i antalet bostäder, i och med att det för det mesta inte byggts särskilt mycket nytt i 60- och 70-talsförorterna i Helsingforsregionen. Men vad upplåtelseformen beträffar har det skett den förändringen att andelen ägarbostäder typiskt minskat och andelen hyresbostäder ökat i förorterna. I och med att bostäderna i största delen av förorterna i stor utsträckning har hållits lika stora tycks förändringarna i upplåtelseformsstrukturen förklaras framför allt av att en större andel privata bostäder än tidigare har hyrts ut.

Men vi bör också lägga märke till att den typiskt sjunkande socioekonomiska trenden bland förorter allt sedan den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet inte

gäller alla förorter. I synnerhet Helsingfors kännetecknas av stora socioekonomiska skillnader förorter emellan. I staden finns förorter med dels hög eller låg arbetslöshetsgrad, dels sådana som har hög eller låg inkomst- och utbildningsnivå.

I undersökningen delades Huvudstadsregionens förorter i fem klasser enligt socioekonomisk status på grundval av arbetslöshetsgrad, inkomstnivå och utbildningsnivå, och därpå jämfördes klasserna sinsemellan. Förorter med låg socioekonomisk status, alltså sådana där arbetslösheten är hög och inkomst- resp. utbildningsnivån är låg, var vanligare i Helsingfors än i Esbo och Vanda både år 1990 och år 2013. Trots att det i Helsingfors fanns relativt många förorter med låg socioekonomisk status fanns här också många förorter med hög socioekonomisk status. Esbo hade största andelen förorter med hög socioekonomisk ställning, och Vandas förorter placerade sig i stor utsträckning någonstans mellan Helsingfors och Esbos. Största delen av de förorter som hade låg socioekonomisk status år 1990 hade fortfarande samma status år 2013. Även de förorter som hade hög socioekonomisk status 1990 hade i huvudsak ännu år 2013 förhållandevis låg arbetslöshet och hög inkomst- och utbildningsnivå.

Analyserna visar att en förorts socioekonomiska status har samband med bostadsbeståndets beskaffenhet. I synnerhet tycks bostädernas fördelning enligt upplåtelseform spela in, i och med att förorter med låg socioekonomisk status i genomsnitt har en större andel hyresbostäder – i synnerhet samhällsstödda – än ägarbostäder, medan förorter med högre socioekonomisk typiskt har ägarbostadsdominans. Dessutom tycks de förorter som har högre socioekonomisk status typiskt vara byggda på 1960-talet, medan det bland lågstatusförorterna finns en större andel som är byggda på 1970-talet. Förorternas socioekonomiska ställning tycks också ha samband med deras demografiska struktur och i synnerhet modersmålsfördelning. I de förorter i Huvudstadsregionen som har hög socioekonomisk ställning är andelen invånare med finska eller svenska som modersmål högre än genomsnittet, medan förorter med låg socioekonomisk status typiskt har en betydligt större andel invånare med utländskt modersmål än vad andra förorter har.

Demografisk och socioekonomisk utveckling i förorter i ljuset av tidigare forskning

I ljuset av tidigare forskning skedde det ingen märkbar förändring i Huvudstadsregionens förorters socioekonomiska ställning mellan 1960- och 1990-talet (se t.ex. Lankinen 1985, 1994, 1998, 1999). Däremot har den ekonomiska depressionen i början av 1990-talet allmänt setts som en vändpunkt i den socioekonomiska strukturens utveckling både i förorterna och i regionen överlag (se t.ex. Lankinen 1998; Vaattovaara & Kortteinen 2003). De socioekonomiska skillnaderna stadsdelar emellan var både i Helsingfors och övriga Huvudstadsregionen historiskt små just innan depressionen. Detta var en följd av utvecklingen under de föregående årtiondena, då skillnaderna områdena emellan minskade, i synnerhet på 1970- och 1980-talet (Lankinen 1985, 1994). Att skillnaderna områden emellan minskade har förklarats bland annat med att välfärdsstaten utvecklades och att Helsingfors stad i sin bostadspolitik tillämpade

principen om så kallad social mix i syfte att förebygga stora socioekonomiska skillnader (se t.ex. Varady & Schulman 2007).

Sedan 1990 har de socioekonomiska skillnaderna mellan bostadsområden enligt många undersökningar vuxit både i Helsingfors och övriga Huvudstadsregionen. Under 2000-talet har lokala anhopningar av dels sämre lottade, dels bättre lottade blivit allt tydligare, och till exempel hög arbetslöshet och låg inkomst- och utbildningsnivå förekommer i allt högre grad i samma områden (se t.ex. Kortteinen & Vaattovaara 2015; Vilkkama et al. 2014). Förutom de socioekonomiska skillnaderna har även den etniska differentieringen blivit tydligare i Huvudstadsregionen, och i områden med låg socioekonomisk status finns det i vissa fall en förhållandevis stor andel invånare med främmande modersmål. Rönen från föreliggande forskningsrapport visar att den allmänna socioekonomiska utvecklingen i 60- och 70-talsförorterna allt sedan depressionen i början av 1990-talet varit ofördelaktig med avseende å såväl sysselsättning som inkomst- och utbildningsnivå, samtidigt som de socioekonomiska skillnaderna även mera allmänt vuxit i Helsingforsregionen.

Enligt Lankinens iakttagelser (1985, 1994, 1998, 1999) började folkmängden minska och befolkningsstrukturen åldras i förorterna i Huvudstadsregionen redan på 1960-talet, och detta fortgick ända in på 1990-talet. Samtidigt växte ensamhushållens och minskade barnfamiljernas andelar. Rönen av föreliggande undersökning visar en liknande demografisk utveckling i förorterna även under perioden 1990-2014. En ny trend, som vuxit fram i huvudsak på 2000-talet, är att de som har främmande modersmål har ökat i förorterna. Deras andel var nästan obefintlig år 1990, och ganska liten ännu år 2000.

Åldrande befolkning och ökande invandring är en av de centralaste befolkningstrenderna både i Finland och i Europa överlag, och i Helsingforsregionen syns deras inverkan – såsom rönen – särskilt tydligt i förorterna. De förändringar vi kan se i förorternas åldersstruktur och hushållsstruktur ser ut att passa in på det typiska livsspannet för bostadsområden, nämligen att det till nya bostadsområden ofta flyttar unga par och barnfamiljer, och att där med tiden kommer att bo mera äldre folk och mindre barnfamiljer – i synnerhet om invånaromsättningen är liten. Då förorterna byggdes flyttade dit många barnfamiljer, men med tiden har barnfamiljernas andel av hushållen stadigt minskat. Nuförtiden finns där klart mera äldre och ensamboende än förr.

Även invandringens inverkan är klart skönjbar i många förorter, men inte i alla. Enligt Wassenberg et al. (2004) har de som har invandrarbakgrund ofta mera begränsade möjligheter att välja var de bor, och då är det sannolikare att de söker sig dit där det är billigare att bo, i praktiken ofta till hyreshusdominerade förstäder (se även Dhalman 2011; Vilkkama 2011). Detta slags tolkning kunde tänkas passa in även på förorterna i Helsingforsregionen, där andelen invånare med främmande modersmål i många fall vuxit i synnerhet på 2000-talet.

De vitala faktorerna med tanke på förorternas socioekonomiska utveckling ser ut att vara den strukturomvandling och därav följande förändringar som sker inom ekonomin och arbetsmarknaden (jfr. Wassenberg et al. 2004; Murie et al. 2003). Åren strax innan depressionen i början av 1990-talet rådde det i Huvudstadsregionen nästan full sysselsättning, och skillnaderna bostadsområden emellan var små. Som exempel hade ingen förort i Huvudstadsregionen högre arbetslöshetsgrad än fyra procent år 1990.

Efter depressionen har arbetslöshetsgraden i regionen sedan stabiliserats på en betydligt högre nivå, och en stor del av 60- och 70-talsförorterna har blivit på efterkälken i den allmänna sysselsättningsutvecklingen. Den ekonomiska strukturomvandlingen och därtill anknytande förändringar på arbetsmarknaden har enligt forskarna lett till ett läge där det finns färre arbetsplatser än förut i synnerhet för lägre utbildat folk. (se t.ex. Wilson 1987; Sassen 1991; Hamnett 2001). I Finland har man ansett att förändringar av detta slag gett upphov till en ökande strukturell arbetslöshet och osäkrare arbetsförhållanden (se Mitrunen 2013). I ljuset av dessa analyser tycks den relativt lågt utbildade befolkningen i förorterna ha haft det svårare att få arbete i det nya slags arbetsmarknadsläge som rått sedan depressionen. Att lågt utbildat folk har svårare att få jobb än tidigare ser ut att avspegla sig på den ofördelaktiga inkomstutveckling som kan skönjas i förorterna.

I ljuset av de allmänna socioekonomiska och demografiska förändringar man ser i förorternas befolkningsstruktur tycks 60- och 70-talsförorternas popularitet ha minskat de senaste årtiondena. Då de en gång i tiden byggdes erbjöd de – med den tidens mått – modernt och rymligt boende och, för de flesta av dem som flyttade in, en betydande höjning av boendekomforten (se t.ex. Saarikangas 2016). Just nu ser det däremot ut som om den tidens höghusförstäder inte lika bra motsvarar folks boendepreferenser, och att bostadsmarknadsefterfrågan blivit mera differentierad. Dessutom har alla befolkningsgrupper inte samma möjligheter att förverkliga sina förhoppningar. Likaså har boendestandarden överlag stigit, och utbudet på bostäder har blivit mångsidigare sedan förortsbyggandets dagar. Ur den synvinkeln tycks det höghusbetonade bostadsbeståndet kombinerat med negativ publicitet kring förorternas sociala miljö ha inverkat negativt på förorternas status idag genom att de förorsakat selektivt flytande (se t.ex. Vilkama et al. 2016).

Trots de allmänna utvecklingstrenderna finns det skäl att notera att de höghusdominerade 60- och 70-talsförorterna i Helsingforsregionen inte alla är likadana och att de inte alla utvecklas på samma sätt. För det första finns det skillnader från kommun till kommun. I Huvudstadsregionen har förorterna i genomsnitt en starkare socioekonomisk ställning än i Yttre Helsingforsregionen. Även inom Huvudstadsregionen finns det skillnader: starkaste socioekonomiska ställningen har förorterna i Esbo, medan de i Vanda i medeltal har högre arbetslöshet och lägre inkomst- och utbildningsnivå. Kännetecknande för Helsingfors är att skillnaderna olika förorter emellan är större än i de andra kommunerna. Även byggåret tycks spela en roll: de höghusförorter som är byggda på 1970-talet ser ut att ha en svagare socioekonomisk ställning än de som är byggda på 1960-talet. Kort sagt finns det stora skillnader i förorternas utvecklingshistoria och nuläge, och det är en sak som också borde nämnas när det blir tal om förorterna och deras framtid. Trots den allmänna uppfattningen är förorterna alltså ganska olika, låt vara att många förenas av liknande särdrag och av ofördelaktig utveckling.

6 SUMMARY AND DISCUSSION

The present report is about suburban housing estates built in the 1960s or 1970s in the Helsinki Region. The development of suburban housing estates was examined in relation to the wider development of the region from the perspective of socio-spatial differentiation. The main interest was to determine what kinds of socio-economic and demographic changes have occurred in these suburban housing estates since 1990. The socio-economic development of suburban housing estates was analysed in terms of unemployment rate, income level and education level. Additionally, demographic changes were examined according to population size, age structure of the population, the number and size distribution of households and the mother tongue distribution of the population.

The analysis covered 131 block-of-flat dominated suburban housing estates that were both located outside city centres and built in the 1960s or 1970s. They were delimited using a GIS-based method. Some of the estates included in the analysis were dominated by owner-occupied housing, others by rented housing, and the size of estates varied greatly. Their location, too, varied considerably: some were located in the Helsinki Metropolitan Area, namely in Helsinki, Espoo or Vantaa, some in the Outer Helsinki Region. In terms of population structure as well, estates were very different, which translated into large socio-economic and demographic differences between estates.

Demographic and socio-economic change

Between 1990 and 2014, considerable change can be detected in the population structure of the suburban housing estates built in the 1960s or 1970s in the Helsinki Region. For one thing, population figures decreased overall in these estates over the period studied, yet with lesser population decrease in estates in Helsinki and Espoo than in Vantaa and the Outer Helsinki Region. Population decline seems to relate to changes in the age structure of the population and in its family and household structure. An ageing of the population is apparent particularly in a growing proportion of people aged 65 or over and decreasing proportions of younger age groups. Also, the shares of single-person households have grown and those of three persons or more decreased in Helsinki Region housing estates. This would suggest that in these suburban housing estates there are, on average, more lone senior inhabitants and fewer families with children and young adults than previously. In Helsinki proper, the ageing of the population of suburban housing estates has – in the light of the research findings – been less strong than in the other municipalities of the region.

The impact of immigration is apparent in the population structure of the suburban housing estates of the Helsinki Region, and change has been strongest in the 2000s. Yet, there are great differences between estates. Whilst the proportion of residents who

have a foreign mother tongue has grown in many estates, there are others where it is clearly smaller than in the municipalities on average. In the larger picture, the proportion of residents with a foreign mother tongue has grown clearly more in estates in Helsinki, Espoo and Vantaa than in the Outer Helsinki Region. Thus, an ageing population and increasing proportions of single dwellers and of residents with a foreign mother tongue – common trends in the Helsinki Region, too – are more apparent in the suburban housing estates than in the region overall.

The findings of the study also show that various socio-economic changes have occurred in the suburban housing estates. A comparison of the general development in the estates, on one hand, and in the Helsinki Region overall and its different municipalities on the other, shows that the socio-economic position of estates changed notably between 1990 and 2013. Whereas in 1990, the level of education and income was, on average, slightly lower and unemployment roughly as low in the estates as in the region and its municipalities overall, in 2013 the estates had clearly lower income and education levels and generally higher unemployment than the rest of the region. Thus, the socio-economic position of suburban housing estates has weakened since 1990 compared with the region overall in terms of income level, education level and unemployment rate.

Among socio-economic changes, an increase in unemployment rate was most noticeable. Whilst unemployment as a rule has risen in the Helsinki Region and all of its municipalities, it has increased even more in the suburban housing estates. Before the severe economic downturn in the early 1990s, unemployment was very low everywhere in the Helsinki Region, both in suburban housing estates as well as in other areas. In 1990, only very few estates in the Outer Helsinki Region had a higher unemployment rate than the average in their respective municipalities, and in each and every estate in the Helsinki Metropolitan Area (i.e. inner Helsinki Region), unemployment was roughly as low as in the municipality overall: below four per cent. In 2013, however, unemployment was, on average, higher in estates than in their municipalities as wholes and in many estates considerably higher. The most significant changes in unemployment rates occurred during the 1990s, but suburban housing estates seem to have been trailing behind in terms of employment even in the 2000s.

Change in the socio-economic position of suburban housing estates is also apparent in income levels. Today there is, on average, a larger proportion of low-income earners and a smaller proportion of high-income earners in estates than before. This points at an unfavourable development of income levels between 1990 and 2013. Education levels, too, have typically evolved unfavourably in estates compared with the general trend in the Helsinki Region since 1990. Although the education level has risen in absolute terms in estates, this increase has been lesser than in the region and its municipalities on average, as measured by the proportion of residents with only basic level education, and the proportion with tertiary education.

The findings thereby show that ever since the early 1990s, various demographic and socio-economic changes have taken place in suburban housing estates. These changes do not seem related to changes in the size of the housing stock, since for the most part, there has been relatively little new housing constructed in the suburban housing estates built in the 1960s and 1970s in the Helsinki Region. But in terms of tenure,

the proportion of owner-occupied dwellings has typically decreased and that of rented housing increased in the estates. As there generally has been little change in the size of the housing stock in most estates, the changes seen in tenure structure mainly seem to come from a larger share of private dwellings being rented now than earlier.

It should be noted, however, that although suburban housing estates have generally witnessed socio-economic decline since the economic depression in the early 1990s, this does not apply to all estates. In Helsinki, especially, socio-economic differences between estates are considerable. Some estates have high, others low unemployment rates, and some have a high education and income level, others a low one.

In the study, the suburban housing estates of the Helsinki Metropolitan Area were classified into five categories according to their unemployment rate as well as income and education level. These categories were then compared with each other. Estates with a low socio-economic position, namely where unemployment is high and income and education levels low, were more common in Helsinki than in Espoo and Vantaa both in 1990 and 2013. Although in Helsinki there were relatively many estates with a low socio-economic position, there were many estates with a high socio-economic position, too. Espoo had the greatest proportion of high-status estates, and estates located in Vantaa mostly ranked somewhere between Helsinki's and Espoo's. The majority of estates that had a low status in 1990 still had the same status in 2013. Those estates, too, that had a high socio-economic status in 1990 still had a relatively low unemployment rate and a high level of income and education in 2013.

The analyses suggest that the socio-economic status of a suburban housing estate is related to features of its housing stock. What particularly matters is the distribution of dwellings by tenure, as estates with a low socio-economic status on average have a larger proportion of rented dwellings – particularly social – than of owner-occupied dwellings, and estates with a higher socio-economic position typically have a predominance of owner-occupied dwellings. Furthermore, those estates that have a higher socio-economic status typically tend to be built in the 1960s, while among low status estates there is a larger proportion of estates built in the 1970s. Also, the socio-economic position of estates seems to relate to their demographic structure, too, and especially to their mother tongue proportions. In those estates in the Helsinki Metropolitan Area that have a high socio-economic position, the proportion of residents that have Finnish or Swedish as their mother tongue is higher than average, whereas estates with a low socio-economic position typically have a clearly larger proportion of residents with a foreign mother tongue.

Demographic and socio-economic development in the light of earlier research

In the light of earlier research, no significant change in the socio-economic position of suburban housing estates occurred between the 1960s and the 1990s (c.f. Lankinen 1985, 1994, 1998, 1999). However, the economic depression in the early 1990s has generally been seen as a turning point in the development of the socio-economic

structure of both suburban housing estates as well as the region overall (c.f. Lankinen 1998; Vaattovaara & Kortteinen 2003). Socio-economic differences between city districts both in Helsinki and the rest of the Helsinki Metropolitan Area were historically small just before the depression. This was the result of developments in the preceding decades, where differences between districts decreased, particularly during the 1970s and 1980s (Lankinen 1985, 1994). Decreasing differences between districts have been explained by, among other reasons, the growth of the welfare state and the fact that the City of Helsinki applied the so-called social mix principle (i.e. tenure mix) in its housing policy, in order to prevent great socio-economic differences (c.f. Varady & Schulman 2007).

Since 1990, socio-economic differences between neighbourhoods have, as many studies show, grown both in Helsinki and the rest of its metropolitan area. In the 2000s, local concentration of deprived, but also of better-off residents has become increasingly apparent, and characteristics such as high unemployment and low income and education levels increasingly appear in the same areas (c.f. Kortteinen & Vaattovaara 2015; Vilkkama et al. 2014). Besides socio-economic differences, ethnic differentiation too has become more apparent in the Helsinki Metropolitan Area, and in some low-status neighbourhoods there are relatively large proportions of residents with a foreign mother tongue. The findings show that ever since the depression in the early 1990s, the general socio-economic trend in estates built in the 1960s and 1970s has been unfavourable, both in terms of employment and of income and education levels, though indeed socio-economic differences in the Helsinki Region have grown overall, too.

According to Lankinen (1985, 1994, 1998, 1999), a decrease in population size and an ageing of the population structure were identified in the suburban housing estates of the Helsinki Metropolitan Areas from the 1960s, onward until the 1990s. At the same time, the proportions of single-person households grew and those of families with children decreased. The findings of this study show that a similar demographic trend continued in estates between 1990 and 2014. A new trend, which has grown primarily in the 2000s, is that residents with a foreign mother tongue have increased in the estates. In 1990, their proportion of the population was almost non-existent, and in 2000 it was still relatively small.

An ageing population and increasing immigration form one of the most prevailing population trends today both in Finland and in Europe overall, and in the Helsinki Region this trend is particularly visible in suburban housing estates, as indicated by the findings of this study. The changes we can see in age structures and household structures in these estates seem to match the typical neighbourhood life cycle, where new-built neighbourhoods attract young couples and families with children and where the population of these neighbourhoods gradually grows older and families with children decrease – particularly so if the resident turnover is low. When the suburban housing estates were built, many families with children moved in, but over time, the proportion of families with children has steadily decreased. Today, there are clearly more elderly and single dwellers in estates than there used to be.

The impact of immigration, too, is clearly visible in many suburban housing estates, but not in all. According to Wassenberg et al. (2004), residents with an immigrant background often have more limited opportunities to choose where to live, whereby

they are more likely to move where housing is cheaper, which in practice often means suburban housing estates where rented housing dominates (see also Dhalmann 2011; Vilkkama 2011). This kind of interpretation may also apply in the estates of the Helsinki Region, where in many cases the proportion of residents with a foreign mother tongue has grown in the 2000s, particularly.

Vital factors for the socio-economic development of suburban housing estates seem to include economic re-structuring and the changes it brings about in the labour market (c.f. Wassenberg et al. 2004; Murie et al. 2003). During the years just before the depression in the early 1990s, a situation of almost full employment prevailed in the Helsinki Metropolitan Area, and differences between neighbourhoods were small. As an example, not a single estate in the Helsinki Metropolitan Area had an unemployment rate of over four per cent in 1990. After the depression, unemployment has remained at a clearly higher level, and a large proportion of those suburban housing estates built in the 1960s or 1970s have trailed behind the general employment trend. Economic structural change and related changes on the labour market have, according to researchers, led to a situation where there are less jobs than earlier particularly for people with a lower education (c.f. Wilson 1987; Sassen 1991; Hamnett 2001). The view in Finland has been that this kind of change has engendered increasing structural unemployment and more insecure work contracts (see Mitrunen 2013). In the light of the analyses of this study, the relatively low-educated population of suburban housing estates has had more difficulties to find work in the new kind of labour market situation that has prevailed since the depression. The fact that low-educated workers have had greater difficulties finding a job than previously seems to translate into unfavourable income trends in estates.

In the light of the general socio-economic and demographic changes seen in the population structures of suburban housing estates, the popularity of estates built in the 1960s or 1970s seems to have been falling these last few decades. When they were built they provided modern and spacious housing – by the standards of that time, and for most of those who moved in, they meant significantly better housing (c.f. Saarikangas 2016). Today, however, it seems the suburban housing estates dominated by blocks of flats do not meet people's housing preferences quite so well, as housing demand has become more diverse. Furthermore, all population groups do not have the same opportunities to fulfil their hopes and ambitions. Also, housing standards have risen at large, and the provision of dwellings has become more varied since the days when these estates were built. From this perspective, it seems the block-of-flat dominated housing stock in estates combined with negative publicity concerning their social environment have marred the status of suburban housing estates by making people more selective about where they move (c.f. Vilkkama et al. 2016).

Despite these general trends it should be noted that the block-of-flat dominated suburban housing estates built in the 1960s and 1970 in the Helsinki Region are not all alike and that they do not all evolve in the same way. For one thing, there are differences between municipalities. In the Helsinki Metropolitan Area (i.e. the inner zone of the Helsinki Region), estates on average have a stronger socio-economic position than in the Outer Helsinki Region. And within the Metropolitan Area, too, there are differences: while estates have the strongest socio-economic position in Espoo, they

have higher unemployment and lower income and education levels in Vantaa. Characteristic of Helsinki is that differences between estates are greater than in the other municipalities of the region. The year of construction, too, seems to play a part: estates built in the 1970s seem to have a weaker socio-economic position than those built in the 1960s. To conclude, there are great differences in the history and present state of estates, and that is something that should be kept in mind when debating about suburban housing estates and their future. Despite the general idea, and although many suburban housing estates share similar features and an unfavourable trend, they may be quite different.

LÄHTEET

- Akkila, I. & J. Hirvonen (2016).** Espoon keskus – elävä kaupunkikeskus? *Teoksessa* Norvasuo, M. (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*, 29–60. Aalto-yliopiston julkaisusarja Aalto TT 3/2016. Aalto yliopisto, Espoo.
- Ara (2016).** Asukasvalinta ARA-vuokra- ja osaomistusasuntoihin. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (Ara). <<http://www.ara.fi/asukasvalinta>>. Viitattu 12.2.2017.
- Bernelius, V. (2013).** Eriytyvät Kaupunkikoulut. Helsingin peruskoulujen oppilaspuhjan erot, perheiden kouluvalinnat ja oppimistuloksiin liittyvät aluevaikutukset osana kaupungin eriytymiskehitystä. *Tutkimuksia* 2013: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Bernelius, V. & M. Vaattovaara (2016).** Choice and segregation in the ‘most egalitarian’ schools: Cumulative decline in urban schools and neighbourhoods of Helsinki, Finland. *Urban Studies* vol. 53(15), 3155–3171.
- Dean, J., & A. Hastings (2000).** *Challenging images: Housing estates, stigma and regeneration*. The Policy Press, Bristol. 55 s.
- Dekker, K. & R. Van Kempen (2005).** Large housing estates in Europe: a contemporary overview. *Teoksessa* Van Kempen, R., K. Dekker, S. Hall & I. Tosics (toim.): *Restructuring Large Housing Estates in European Cities*, 1–19. Policy Press, Bristol.
- Dhalmann, H. (2011).** *Yhden uhka, toisen toive? Somaliin ja venäläisten asumistoiveet etnisen segregatiiokehityksen valossa*. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto, Geotieteiden ja maantieteen laitos A 10, Helsinki.
- Dhima, S. (2014; toim.).** Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus raportteja 2: 2014. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, Lahti.
- Fritzell, J., O. Bäckman & V.-M. Ritakallio (2012).** Income inequality and poverty: do the Nordic countries still constitute a family of their own? *Teoksessa* Kvist, J., J. Fritzell, B. Hvinden & O. Kangas (toim.): *Changing Social Equality: The Nordic Welfare Model in the 21st Century*, 165–185. Policy Press, Bristol.
- Grigsby, W., M. Baratz, G. Galster & D. MacLennan (1987).** The dynamics of neighborhood change and decline. *Progress in Planning* 28: 1, 1–76.
- Hall, P. (1997).** Regeneration policies for peripheral housing estates: Inward- and outward-looking approaches. *Urban Studies* vol. 34, no. 5–6, 873–890.
- Halme, T., K. Koski, S. Niskanen & H. Kurki (2001).** Lähiöiden palvelut. Kysyntä, tarjonta ja kehittämiskeinot. Suomen ympäristö 475 (2001). Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Hamnett, C. (1994).** Social polarisation in global cities: Theory and evidence. *Urban studies*, 21, 389–405.
- Hamnett, C. (2001).** Social segregation and Social Polarization. *Teoksessa* Paddison, R. (toim.) *Handbook of Urban Studies*. Sage, London, 162–176.
- Hankonen, J. (1994).** *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta: suunnittelujärjestelmän läpimurto suomalaisten asuntoalueiden rakentumisessa 1960-luvulla*. Otatieto Oy, Gaudeamus, Espoo. 539 s.
- Helsingin tila ja kehitys (2016).** Helsingin kaupungin tietokeskus. <http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/17_01_26_Helsingintilajakehitys2016.pdf>. Viitattu 15.3.2017.
- Hurme, R. (1991).** *Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen*. Societas Scientiarum Fennica, Helsinki. 211 s.

- Huuhka, S. & J. Lahdensivu (2014).** Statistical and geographical study on demolished buildings. *Building research & Information* vol. 44, No. 1, 73–96.
- HS (2013).** Eriytyminen kiihtyy kaupunkien lähiöissä. Helsingin Sanomat, 27.11.2013. <<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/a1385446829739>>. Viitattu 15.5.2017.
- HS (2013b).** Sosiaaliset ongelmat ajavat väkeä karkuun lähiöistä. Helsingin Sanomat, 25.10.2013. <<http://www.hs.fi/kaupunki/a1382595359202>>. Viitattu 15.5.2017.
- Ilmonen, M. (1994).** Puutarhakaupungista ongelmalähiöön. *Teoksessa* Haarni, T. (toim.) *Ihmisten kaupunki? Urbaani muutos ja suunnittelun haasteet*, 18–24. Stakes raportteja 152. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus & Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Jyväskylä.
- Ilmonen, M. (2016).** Tulevat lähiöt: segregaatiota vai gentrifikaatiota? *Teoksessa* Norvasuo, M. (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*, 101–117. Aalto-yliopiston julkaisusarja Aalto TT 3/2016. Aalto yliopisto, Espoo.
- Juntto, A. (1990).** *Asuntokysymys Suomessa Topeliuksesta tulopolitiikkaan*. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen julkaisuja 50. Edita, asuntohallitus, Helsinki. 412 s.
- Kangas, O. (2009).** Onko Suomi enää pohjoismainen hyvinvointivaltio? *Teoksessa*: Taimio, Heikki (toim.): *Kurssin muutos: Kestävään kasvuun ja hyvinvointiin*. Työväen Sivistysliitto, Helsinki. 352 s.
- Karjalainen, P. (2004).** Uudenlaisia otteita ja kertaustyyplejä. Lähiöuudistus-ohjelman arvioinnin loppuraportti. Ympäristöministeriö. *Suomen ympäristö* 703. Edita Prima Oy, Helsinki. 84 s.
- Koiv, E. (1999).** Mitä tapahtui sääntelystä vapailla vuokramarkkinoilla? *Teoksessa* Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus. <<http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyv991.html>>. Viitattu 13.4.2017.
- Kortteinen, M. & M. Vaattovaara (2015).** Segregaation aika. *Yhteiskuntapolitiikka* 80: 6, 562–574.
- Koskela, H. (2002).** Lola Odusoga-sukupolvi ja värisokeat lapset – Helsingin ”monikulttuurisuustaskut” metropolin rakennuspaikkoina. *Teoksessa* Keskinen, V., Tuominen, M. & M. Vaattovaara (toim.) *Helsinki – pohjoinen metropoli*, 207–224. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.
- Kääriäinen, J. (1987).** Sosiaaliset ongelmat, asuinalueiden segregoituneisuus ja paikallisyhteisöllisyys: Helsingin sosiaalisten ongelmien asuinalueittaisen vaihtelun tarkastelua. Sosiaaliviraston julkaisusarja A 3, Helsinki.
- Lankinen, M. (1985).** Kerrostalolähiöiden asema kaupunkiasumisessa. *Teoksessa* Lähiöiden kehittämisen ongelmia, liite 2. S. 1–29. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Lankinen, M. (1994).** Taantuvatko lähiöt? Pääkaupunkiseudun kerrostalolähiöt sosiaalisen segregaation valossa. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Lankinen M. (1998).** Lähiöt muuttuvat ja erilaistuvat. 36 lähiön tilastollinen seuranta 1980–95. Suomen ympäristö 187 (1998). Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Lankinen, M. (1999).** Lähiöiden välinen ja sisäinen erilaistuminen jatkuu. Ympäristöministeriön moniste 52. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Lähiöiden kehittämisen ongelmia (1985).** Lähiöiden kehittämistyöryhmän muistio. *Ympäristöministeriön julkaisuja*. Ympäristöministeriö, kaavoitus- ja rakennustutkimuksen neuvottelukunta, Helsinki. 85 s.
- Maloutas, T., & K. Fujita, (2012; toim.).** *Residential segregation around the world: Why context matters*. Ashgate, London. 346 s.
- Malpass, P. (2008).** Histories of social housing: a comparative approach. *Teoksessa* Whitehead, C. & K Scanlon (toim.) *Social Housing in Europe Vol. II, A review of policies and outcomes*, 15–30. London School of Economics, London.

- Mitrunen, M. (2013).** Työmarkkinoiden polarisaatio Suomessa. VATT muistiot 33 (2013). Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.
- Mollenkopf, J. & M. Castells (1991).** *Dual city: restructuring New York*. Russel Sage Foundation, New York. 491 s.
- Murie, A., T. Knorr-Siedow & R. Van Kempen (2003).** Large Housing Estates in Europe, General Developments and Theoretical Backgrounds. RESTATE report 1. Urban and Regional Research Centre, Utrecht.
- Musterd, S. & R. van Kempen (2005).** Large-scale housing estates in European cities: Opinions of residents on recent developments. RESTATE report 4k. Urban and Regional Research Centre, Utrecht.
- Musterd, S., M. Marcińczak, M. van Ham & T. Tammaru (2016).** Socioeconomic segregation in European capital cities. Increasing separation between poor and rich. *Urban Geography* 2016, 1-22
- Nightingale, C. H. (2012).** Segregation: A global history of divided cities. The University of Chicago Press, Chicago. 517 s.
- Osara, L. (1985).** Kerrostalolähiöiden määrä, laatu ja perusparannustarve. Esiselvitys otoksen perusteella. Lähiöiden kehittämisen ongelmia, liite 1. S. 1-11. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Power, A. (1997).** *Estates on the Edge, the Social Consequences of Mass Housing in Northern Europe*. Palgrave Macmillan, London. 432 s.
- Prak, N. & H. Priemus (1986).** A model for the analysis of the decline of postwar housing. *International Journal of Urban and Regional Research* 10: 1, 1-17.
- Rasinkangas, J. (2013).** Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto. *Siirtolaisinstituutin tutkimuksia A43*. Siirtolaisinstituutti, Turku. 297 s.
- RHR (2015).** Rakennus- ja huoneistorekisteri. Väestörekisterikeskus. <<http://vrk.fi/rakennustiedot>>. Viitattu 15.2.2017.
- Roivainen, I. (1999).** Sokeripala metsän keskellä. Lähiö sanomalehden konstruktiona. *Tutkimuksia* 1999: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 187 s.
- Ruututietokanta (2015).** Ruututietokanta. Tilastokeskus. <<https://www.stat.fi/tup/ruututietokanta/index.html>>. Viitattu 15.5.2017
- Saarikangas, K. (2002).** Merkityksellinen tila: lähiöasuminen arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. *Teoksessa* Syrjämaa, T. & J. Tunturi (toim.) *Eletty ja muistettu tila*, 48-75. Historiallinen Arkisto, 115. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Saarikangas, K. (2016).** Asukkaat ja maisema liikkeessä: Lähiörakentaminen ja asumisen mullistus 1960-luvulla. *Teoksessa* Lahti, J. & E. Rauske (toim.) *Värikkäämpi, iloisempi, hienostuneempi: näkökulmia 1960-luvun arkkitehtuuriin*, 67-93. Arkkitehtuurimuseo, Helsinki.
- Sassen, S. (1991).** *The global city: New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, New Jersey. 480 s.
- Seppälä, M.-L., Lehtonen, H. & T. Tihlman (1990).** Suomen lähiöt. Kyselytutkimus 1950-1980-luvuilla rakennetuista lähiöistä. Ympäristöministeriö, Kaavoitus- ja rakennusosasto, tutkimusraportti 2/1990. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Social Urban Development Monitoring (2010).** <http://www.stadtentwicklung.berlin.de/planen/basisdaten_stadtentwicklung/monitoring/download/2010/MonitoringSozialeStadtentwicklung2010_Kurzfassung_en.pdf>. Viitattu 15.2.2017
- Stjernberg, M. (2013).** Lähiötutkimus tuo esiin lähiöiden moninaisuuden. *Kvartti* 4/2013. Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Stjernberg, M. (2015).** Suomalaisten 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys ja alueellinen eriytyminen. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (2015):6, 547–561.
- Stjernberg, M. (2016).** Toimiva Helsinki: Esikaupunkialueiden kehitys. Teoksessa Helsingin tila ja kehitys, 163–166. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Stjernberg, M. (2017; tulossa).** Concrete Suburbia: Suburban housing estates and socio-spatial differentiation in Finland.
- Strategiaohjelma (2013).** Strategiaohjelma 2013–2016. Helsingin kaupunki, 25.3.2013. <https://www.hel.fi/static/taske/julkaisut/2013/Strategiaohjelma_2013-2016_Kh_250313.pdf>
- Tammaru, T., S. Marcińczak, M. van Ham & S. Musterd (2015; toim.).** *Socio-Economic Segregation in European Capital Cities: East Meets West*. Routledge, London. 389 s.
- Tunström, M., T. Anderson & L. Perho (2016).** Segregated cities and planning for social sustainability - a Nordic perspective. Nordregio Working Paper, 2016:3.
- Turkington, R., Van Kempen, R., & F. Wassenberg, F. (toim.) (2004).** *High-rise housing in Europe. Current trends and future prospects*. Housing and Urban Policy Studies 28. Delft University Press, Delft. 284 s.
- Tutkitusti parempi lähiö (2016).** Asuinalueiden kehittämisohjelman tutkimusjulkaisu. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) / Ympäristöministeriö. 164 s.
- Vaattovaara, M. (1998).** Pääkaupunkiseudun sosiaalinen erilaistuminen: ympäristö ja alueellisuus. *Tutkimuksia* 1998: 7. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 178 s.
- Vaattovaara, M. & M. Kortteinen (2003).** Beyond polarization versus professionalisation? A case study of the development of the Helsinki region, Finland. *Urban Studies* 40: 11, 2127–2145
- Vaattovaara, M., H. Schulman & M. Kortteinen (2011).** A Nordic welfare model at a turning point? Social housing and segregation in Finland. Teoksessa Houard, N. (toim.): *Social housing across Europe*, 49–71. Paris: La documentation Française, Paris.
- Van Beckhoven, E., G. Bolt & R. Van Kempen (2009).** Theories of Neighbourhood Change and Decline. Teoksessa Rowlands, R., S. Musterd & R. Van Kempen (toim.): *Mass Housing in Europe*, 22–50. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- van Gent, W. (2009).** Realistic Regeneration. Housing contexts and social outcomes of neighborhood interventions in Western European cities. University of Amsterdam. 144 s.
- Van Kempen, R. (2007).** Divided cities in the 21st century: Challenging the importance of globalization. *Journal of Housing and Built Environment* 22: 1, 13–31.
- Varady, D. P. & H. Schulman (2007).** Social Disorders in the Early Stages of Public Housing Decline: A Helsinki Case Study. *Housing Studies*, vol. 22: 3. 313–332.
- Vihavainen, M. & V. Kuparinen (2013).** Asuminen Helsingissä tilastojen valossa 1990–2012. *Tilastoja* 2013: 39. Helsingin kaupungin tietokeskus. 77 s.
- Vilkama, K. (2011).** Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Akateeminen väitöskirja. *Tutkimuksia* 2011: 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 282 s.
- Vilkama, K., H. Lönnqvist, J. Väliniemi-Laurson & M. Tuominen (2014).** Erilaistuva pääkaupunkiseutu. Sosioekonomiset erot alueittain 2002–2012. *Tutkimuksia* 2014: 1. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 81 s.
- Vilkama, K., S. Ahola & M. Vaattovaara (2016).** Välttelyä vai vetovoimaa? Asuinympäristön vaikutus asuinalueilla viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. *Tutkimuksia* 2016: 4. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. 152 s.
- Wassenberg, F., R. Turkington & R. Van Kempen (2004).** High-rise housing estates in Europe. Teoksessa Turkington, R., R. Van Kempen & F. Wassenberg (toim.): *High-rise housing in Europe: current trends and future prospects*, 1–4. Delft University Press, Delft.

Liitetaulukko 1. Helsingin 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokantaa kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 48)		
	1990	2000	2010
Rakennusten lukumäärä			
Rakennukset yhteensä	39	42	45
Asuinrakennukset	34	37	39
Asuinkerrostalot	21	22	24
Erilliset pientalot	8	8	10
Rivi- ja ketjutalot	4	4	4
Asuntokannan koko			
Asuntojen lukumäärä	739	754	787
Asuntokanta talotyypeittäin			
Asuinkerrostaloissa	730	748	782
Pien-, rivi- ja ketjutaloissa	37	38	38
Asuntokannan hallintasuhteen mukaan			
Omistus, %	49,5	42,7	45,2
Vuokra, %	46,3	48,5	48,6
Muu, %	3,6	6,3	6,5
Vakinaisesti asutut asunnot			
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus, %	96,8	95,9	95,1

Liitetaulukko 2. Vantaan 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokantaa kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 20)		
	1990	2000	2010
Rakennusten lukumäärä			
Rakennukset yhteensä	39	40	41
Asuinrakennukset	33	34	36
Asuinkerrostalot	18	19	21
Erilliset pientalot	9	8	8
Rivi- ja ketjutalot	2	2	3
Asuntokannan koko			
Asuntojen lukumäärä	780	833	837
Asuntokanta talotyypeittäin			
Asuinkerrostaloissa	744	795	799
Pien-, rivi- ja ketjutaloissa	24	29	28
Asuntokannan hallintasuhteen mukaan			
Omistus, %	59,5	50,5	60,9
Vuokra, %	36,8	40,1	28,9
Muu, %	3,7	7,1	6,8
Vakinaisesti asutut asunnot			
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus, %	96,9	95,8	95,1

Liitetaulukko 3. Espoon ja Kauniaisten 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokantaa kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 30)		
	1990	2000	2010
Rakennusten lukumäärä			
Rakennukset yhteensä	32	32	33
Asuinrakennukset	28	30	31
Asuinkerrostalot	13	13	13
Erilliset pientalot	7	8	7
Rivi- ja ketjutalot	4	5	6
Asuntokannan koko			
Asuntojen lukumäärä	439	423	469
Asuntokanta talotyypeittäin			
Asuinkerrostaloissa	422	403	423
Pien-, rivi- ja ketjutaloissa	30	34	38
Asuntokannan hallintasuhteen mukaan			
Omistus, %	64,8	53,7	55,8
Vuokra, %	30,9	37,0	35,7
Muu, %	4,2	9,0	8,8
Vakinaisesti asutut asunnot			
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus, %	96,1	94,8	94,0

Liitetaulukko 4. Kehyskuntien 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asutokantaa kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 33)		
	1990	2000	2010
Rakennusten lukumäärä			
Rakennukset yhteensä	26	29	28
Asuinrakennukset	24	25	26
Asuinkerrostalot	11	10	10
Erilliset pientalot	11	12	12
Rivi- ja ketjutilat	1	2	3
Asutokannan koko			
Asuntojen lukumäärä	234	251	269
Asutokanta talotyypeittäin			
Asuinkerrostaloissa	217	230	233
Pien-, rivi- ja ketjutiloissa	28	25	29
Asutokannan hallintasuhteen mukaan			
Omistus, %	64,3	51,6	50,3
Vuokra, %	32,5	42,3	38,9
Muu, %	4,1	7,5	7,4
Vakinaisesti asutut asunnot			
Vakinaisesti asuttujen asuntojen osuus, %	96,2	95,6	94,1

Liitetaulukko 5. Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden asuntokantaa kuvaavat mediaaniarvot

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 131)
Asuinrakennukset rakennusvuoden mukaan, %	2011
Ennen 1960	5,5
1960-luku	27,3
1970-luku	38,0
1980-luku	12,1
1990-luku	6,0
2000-luku	8,3
	2010
1960- ja 1970-lukujen kerrostaloissa asuvien osuus alueen koko väkimäärästä	81,2
Asuntokannan osuuksia talotyypeittäin, %	2010
Asuinkerrostaloissa	94,1
Erillisissä pientaloissa	1,7
Rivi- ja ketjutaloissa	2,4
Asuntokanta huoneen koon mukaan, %	
Yksi huone	17,7
Kaksi huonetta	38,4
Kolme huonetta	26,9
Neljä huonetta ja enemmän	14,3

Liitetaulukko 6. Helsingin 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakennetta kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina verrattuna koko kunnan väestörakenteeseen

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 48)				Koko Helsinki			
	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***
Väestömäärä	1 328	1 240	1 331	1 306 ***	492 400	555 474	588 549	620 715 ***
Kotitalouksien lukumäärä	698	716	755	748 **	240 550	277 647	303 982	318 225 ***
Ikärakenne, %								
Ikä 0–17	17,3	15,9	15,3	15,8 ***	17,7	17,9	16,5	16,4 ***
Ikä 18–29	17,3	15,1	16,9	16,4 ***	19,6	19,1	19,8	19,4 ***
Ikä 30–49	31,7	27,8	26,3	26,7 ***	32,9	31,3	29,6	29,7 ***
Ikä 50–64	17,6	20,4	19,9	18,5 ***	15,5	18,3	19,2	18,1 ***
Ikä 65–	14,6	18,3	19,7	20,6 ***	14,4	13,4	15,0	16,4 ***
Kotitalouksien koko, %								
Yksi henkilö	39,4	48,8	51,9	51,8 **	43,9	47,4	49,0	48,4 **
Kaksi henkilöä	31,8	30,6	29,7	29,5 **	30,5	30,2	30,6	30,8 **
Kolme henkilöä	14,3	10,4	9,7	9,4 **	13,1	11,1	10,2	10,4 **
Neljä henkilöä tai enemmän	12,7	9,2	8,6	8,9 **	12,5	11,3	10,2	10,4 **
Asukkaiden kieli, %								
Suomi	92,7	88,1	81,8	80,4 *	90,7	87,9	83,2	81,9 *
Ruotsi	5,6	4,8	3,8	3,5 *	7,7	6,5	6,0	5,9 *
Muu	1,3	5,2	10,6	14,1 *	1,6	5,6	10,8	12,2 *
Väestön koulutusaste¹, %								
Perusaste	48,0	38,6	34,6	33,0 **	41,2	31,4	26,0	24,2 **
Alempi tai ylempi korkeakoulutus	9,9	12,4	18,9	21,5 **	15,8	20,5	29,1	31,8 **
Väestön tulotaso², %								
Alin tuloluokka	11,4	13,4	18,4	18,3 **	12,1	15,2	18,2	18,5 **
Ylin tuloluokka	26,4	22,2	19,4	17,7 **	31,3	31,3	29,3	28,6 **
Työttömyys³, %								
Työttömyysaste	1,8	9,3	9,7	12,5 **	2,0	8,3	7,8	10,0 **

1 Koulusrakennetiedot koskevat 18 vuotta täyttynyttä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakouluasteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylempään korkeakouluasteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulutusasteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenykseen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013). Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenykseen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiaasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa.)

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015) ja YKR-aineistosta (1990, 2000, 2010). Koko Suomea käsittelevät tilastotiedot StatFin-tietokannasta (2016).

Liitetaulukko 7. Vantaan 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakennetta kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina verrattuna koko kunnan väestörakenteeseen

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 20)				Koko Vantaa			
	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***
Väestömäärä	1 690	1 559	1 483	1 509 ***	154 933	178 471	200 055	210 803 ***
Kotitalouksien lukumäärä	751	780	800	799 ***	62 404	77 148	91 152	96 687 ***
Ikärakenne, %								
Ikä 0–17	20,9	18,6	15,7	15,8 ***	24,6	24,1	22,0	21,5 ***
Ikä 18–29	22,5	18,2	18,6	17,4 ***	20,4	16,3	16,1	15,8 ***
Ikä 30–49	34,6	29,6	27,0	27,3 ***	35,8	32,4	30,0	29,4 ***
Ikä 50–64	13,6	21,1	20,3	18,1 ***	13,2	19,0	19,8	18,9 ***
Ikä 65–	6,1	10,3	15,9	18,5 ***	6,1	8,2	12,1	14,5 ***
Kotitalouksien koko, %								
Yksi henkilö	33,8	43,0	50,2	49,6 **	27,2	33,6	37,7	38,1 **
Kaksi henkilöä	31,8	32,9	31,1	30,1 **	31,2	32,3	32,6	32,7 **
Kolme henkilöä	17,5	12,8	9,7	10,0 **	19,2	15,4	13,5	13,2 **
Neljä henkilöä tai enemmän	16,3	10,6	8,0	8,7 **	22,5	18,7	16,3	16,0 **
Asukkaiden kieli, %								
Suomi	95,7	93,8	88,3	84,5 *	94,8	92,4	87,2	85,3 *
Ruotsi	3,5	2,9	2,6	2,5 *	4,1	3,4	2,9	2,8 *
Muu	1,1	2,7	9,5	13,4 *	1,1	4,2	9,9	11,9 *
Väestön koulutusaste¹, %								
Perusaste	45,6	38,0	34,6	33,3 **	42,3	35,1	30,1	29,0 **
Alempi tai ylempi korkeakoulutus	8,4	9,7	14,8	16,5 **	10,5	12,9	19,3	21,0 **
Väestön tulotaso², %								
Alin tuloluokka	10,2	11,8	16,1	15,5 **	10,3	11,5	14,2	14,3 **
Ylin tuloluokka	30,1	23,0	18,7	16,2 **	33,5	28,2	25,6	25,3 **
Työttömyys³, %								
Työttömyysaste	1,7	7,3	8,5	11,7 **	1,7	7,2	8,5	10,3 **

1 Koulutusrakennetiedot koskevat 18 vuotta täyttäneitä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakouluasteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylempään korkeakouluasteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulutusasteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenyksen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013). Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenyksen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa).

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015) ja YKR-aineistosta (1990, 2000, 2010). Koko Suomea käsittelevät tilastotiedot StatFin-tietokannasta (2016).

Liitetaulukko 8. Espoon ja Kauniaisten 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakennetta kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina verrattuna molempien kuntien väestörakenteeseen.

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 30)				Koko Espoo ja Kauniainen			
	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***
Väestömäärä	870	809	835	849 ***	180 518	221 803	256 659	274 900 ***
Kotitalouksien lukumäärä	394	397	432	438 ***	71 025	91 774	111 341	119 439 ***
Ikärakenne, %								
Ikä 0–17	20,5	17,7	16,9	17,7 ***	25,4	24,8	23,4	23,0 ***
Ikä 18–29	20,8	18,5	16,9	16,3 ***	18,1	16,9	16,3	15,8 ***
Ikä 30–49	34,4	29,5	27,9	28,6 ***	35,8	31,9	30,1	29,7 ***
Ikä 50–64	13,7	20,2	19,5	17,6 ***	13,3	17,7	18,5	17,7 ***
Ikä 65–	7,7	11,1	16,8	19,9 ***	7,5	8,7	11,7	13,8 ***
Kotitalouksien koko, %								
Yksi henkilö	36,1	41,3	47,0	47,1 **	27,2	31,5	35,0	35,5 **
Kaksi henkilöä	31,1	32,4	30,7	30,8 **	29,9	31,7	32,2	32,0 **
Kolme henkilöä	16,3	11,5	10,5	10,3 **	18,0	15,3	13,7	13,5 **
Neljä henkilöä tai enemmän	17,0	11,9	9,8	10,7 **	24,9	21,5	19,2	19,0 **
Asukkaiden kieli, %								
Suomi	89,5	87,6	82,0	79,8 *	86,5	85,6	81,6	80,1 *
Ruotsi	9,0	8,6	7,2	6,8 *	12,2	10,5	9,2	8,9 *
Muu	1,3	3,3	10,1	12,5 *	1,3	3,9	9,2	11,1 *
Väestön koulutusaste¹, %								
Perusaste	33,5	26,9	24,8	25,3 **	32,3	25,1	21,8	21,2 **
Alempi tai ylempi korkeakoulutus	16,2	21,6	26,6	27,8 **	22,1	26,3	34,3	36,2 **
Väestön tulotaso², %								
Alin tuloluokka	11,5	12,6	14,9	17,6 **	11,8	9,3	12,1	12,8 **
Ylin tuloluokka	35,7	32,7	28,0	25,7 **	40,0	43,1	40,7	39,9 **
Työttömyys³, %								
Työttömyysaste	1,4	5,6	6,3	8,9 **	1,2	5,8	5,8	8,2 **

1 Koulutusarvot koskevat 18 vuotta täyttäneitä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakoulusteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylempään korkeakoulusteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulusteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenykseen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013). Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenykseen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa.)

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015) ja YKR-aineistosta (1990, 2000, 2010). Koko Suomea käsitteävät tilastotiedot StatFin-tietokannasta (2016).

Liitetaulukko 9. Kehyskuntien 1960- ja 1970-luvun lähiöalueiden väestörakennetta kuvaavat mediaaniarvot eri vuosina verrattuna kaikkien kehyskuntien väestörakenteeseen

	Lähiöiden mediaaniarvot (n = 33)				Kaikki kehyskunnat			
	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***	1990	2000	2010	2012* 2013** 2014***
Väestömäärä	485	467	408	412 ***	234 469	265 579	304 190	313 866 ***
Kotitalouksien lukumäärä	226	236	238	241 **	89 333	107 691	129 031	135 949 ***
Ikärakenne, %								
Ikä 0–17	22,3	19,2	16,0	16,2 ***	26,1	26,0	24,7	23,5 ***
Ikä 18–29	22,2	16,9	19,2	18,1 ***	17,0	12,9	12,4	12,4 ***
Ikä 30–49	33,9	31,4	24,9	24,8 ***	34,9	32,2	29,2	28,0 ***
Ikä 50–64	12,2	19,7	23,2	21,2 ***	13,1	18,9	20,8	20,3 ***
Ikä 65–	7,7	11,6	16,0	18,6 ***	8,9	10,0	12,9	15,8 ***
Kotitalouksien koko, %								
Yksi henkilö	34,0	45,5	54,4	56,0 **	25,7	30,3	33,5	34,2 **
Kaksi henkilöä	30,8	30,0	29,3	27,7 **	28,6	31,1	32,5	32,8 **
Kolme henkilöä	16,9	12,7	9,2	9,1**	18,6	15,6	13,6	13,5 **
Neljä henkilöä tai enemmän	16,7	11,1	7,1	8,0 **	27,1	22,9	20,5	19,5 **
Asukkaiden kieli, %								
Suomi	97,5	95,8	93,4	91,8 *	92,7	92,3	91,5	90,9 *
Ruotsi	1,4	1,3	1,2	1,3 *	6,7	6,1	5,4	5,3 *
Muu	1,1	2,2	4,3	6,8 *	0,6	1,6	3,1	3,8 *
Väestön koulutusaste¹, %								
Perusaste	45,9	41,7	36,1	33,8 **	42,7	35,1	28,2	26,4 **
Alempi tai ylempi korkeakoulutus%	6,4	7,7	11,7	12,9 **	9,5	12,8	19,5	21,1 **
Väestön tulotaso², %								
Alin tuloluokka	11,4	14,3	17,2	16,7 **	12,7	12,1	12,3	12,1 **
Ylin tuloluokka	25,2	19,7	16,0	13,4 **	30,3	29,0	28,1	28,3 **
Työttömyys³, %								
Työttömyysaste	3,6	9,9	10,8	12,7 **	2,6	6,7	6,4	8,3 **

1 Koulutusrakennetiedot koskevat 18 vuotta täyttäneitä väestöä. (Perusasteen suorittaneet ovat henkilöitä, jotka eivät ole suorittaneet perusasteen jälkeistä tutkintoa. Luokka sisältää myös henkilöt, joiden koulutus on tuntematon. Alempi korkeakoulututkinto sisältää alemman korkeakouluasteen (6-aste) tutkinnot. Ylempi korkeakoulututkinto sisältää ylempään korkeakouluasteen (7-aste) tutkinnot sekä tutkijakoulutusasteen (8-aste) tutkinnot.)

2 Alimman tuloluokan muodostaa kahteen alimpaan tulokymmenykseen (tulokymmenykset 1–2) kuuluvat asukkaat (enintään 6 039 euron vuositulot vuonna 1990, 7 307 euron vuositulot vuonna 2000, 10 879 euron vuositulot vuonna 2010 ja 12 145 euron vuositulot vuonna 2013). Ylimmän tuloluokan muodostavat kahteen ylimpään tulokymmenykseen (tulokymmenykset 9–10) kuuluvat asukkaat (enintään 20 431 euron vuositulot vuonna 1990, 27 061 euron vuositulot vuonna 2000, 27 892 vuositulot vuonna 2010 ja 30 391 euron vuositulot vuonna 2013). Kymmenykset muodostetaan asettamalla kaikki 18 vuotta täyttäneet asukkaat järjestykseen tulojen perusteella ja jakamalla heidät kymmeneen yhtä paljon tapauksia sisältävään osaan.

3 Työttömyysaste vuosina 1990, 2000 ja 2010 on laskettu ikäryhmästä 18–74 ja vuonna 2013 ikäryhmästä 15–64. (Koko Suomessa oli vuonna 2013 vain 509 työtöntä ikäryhmässä 15–17 eikä yhtään yli 65 vuotiasta työtöntä. Se, että vuoden 2013 työttömyysaste on laskettu hieman eri ikäryhmästä ei näin ollen tuota merkittävää eroa).

Lähde: Lähiötason tilastotieto laskettu Ruututietokanta-aineistosta (1990, 2000, 2010, 2015) ja YKR-aineistosta (1990, 2000, 2010). Koko Suomea käsittävät tilastotiedot StatFin-tietokannasta (2016).

Liitetaulukko 10. Koko asuntokannan hallintasuhteijakaumat Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla 1990–2014 (%)

	1990	1996	2002	2008	2014
Helsinki					
Omistusasunnot	54,7	47,4	42,2	44,7	42,6
Vuokra-asunnot	31,7	40,1	47,6	44,5	46,4
Muu tai tuntematon	13,6	12,5	10,2	10,7	10,9
Espoo					
Omistusasunnot	71,2	-	53,4	56,8	54,3
Vuokra-asunnot	21,8	-	36,4	33,1	35,5
Muu tai tuntematon	7,0	-	10,1	10,1	10,2
Vantaa					
Omistusasunnot	66,3	-	53,3	56,9	55,3
Vuokra-asunnot	24,5	-	37,4	33,9	36,4
Muu tai tuntematon	9,3	-	9,3	9,2	8,3

Lähde: Aluesarjat (*Espoon tiedot vuodelta 1990: Tilastokeskus (1993). Kuntatiedot – Etelä-Suomi. Väestölaskentatietoja kunnittain. Väestölaskenta 1990, osa 7A.)

Tekijä(t) Stjernberg, Mats		
Nimike Helsingin seudun 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen ja demografinen kehitys vuoden 1990 jälkeen		
Julkaisija (virasto tai laitos) Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot	Julkaisu-aika 2017	Sivumäärä, liitteet 129
Sarjan nimike Tutkimuksia - Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot		Osan numero 2017:1
ISSN(painettu) 2489-4087 ISBN(painettu) 978-952-331-299-9 ISSN(verkossa) 2489-4095 ISBN(verkossa) 978-952-331-300-2	Kieli fin, swe, eng	
Tiivistelmä <p>Tutkimusraportissa tarkastellaan Helsingin seudun 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuja kerrostalolähiöitä. Raportissa analysoidaan lähiöiden kehitystä suhteessa laajempaan seudulliseen kehitykseen alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Pääkiinnostuksen kohteena on selvittää, millaisia sosioekonomisia ja demografisia muutoksia lähiöissä on tapahtunut vuoden 1990 jälkeen. Lähiöiden sosioekonomista kehitystä tarkastellaan työttömyysasteen, tulotason ja koulutustason muutosten kautta. Lisäksi analysoidaan lähiöiden demografista kehitystä väkimäärän, väestön ikärakenteen, kotitalouksien lukumäärän ja kokojakauman sekä väestön kielijakauman kautta.</p> <p>Lähiöiden sosioekonominen asema on muuttunut merkittävästi vuoden 1990 jälkeen. Vuonna 1990 lähiöissä oli keskimäärin hieman matalampi koulutus- ja tulotaso sekä suurin piirtein yhtä matala työttömyysaste kuin koko seudulla ja seudun eri kunnissa. Vuonna 2013 lähiöissä oli muuta seutua selvästi matalampi tulo- ja koulutustaso sekä yleisesti korkeampi työttömyysaste. Lähiöiden sosioekonominen asema on näin ollen heikentynyt, kun sitä verrataan yleisempään seudulliseen kehitykseen niin tulotasolla, koulutustasolla kuin työttömyysasteella mitattuna.</p> <p>Väkimäärä on yleisesti vähentynyt seudun lähiöissä, mikä näyttää olevan yhteydessä väestön ikärakenteen sekä perhe- ja kotitalousrakenteiden muutoksiin. Lähiöissä asuu keskimäärin aiempaa enemmän yksin asuvia ikääntyneitä asukkaita ja toisaalta vähemmän lapsiperheitä ja nuoria aikuisia. Myös maahanmuuton vaikutus näkyy Helsingin seudun lähiöiden väestörakenteen kehityksessä, ja suurimmat muutokset ajoittuvat 2000-luvulle. Lähiökohtaiset erot ovat kuitenkin huomattavat, ja vaikka vieraskielisten osuus on kasvanut monissa lähiöissä, on myös lähiöitä, joissa vieraskielisiä on huomattavasti vähemmän kuin kunnissa keskimäärin.</p> <p>Lähiöiden kehityksessä on havaittavissa kuntakohtaisia eroja. Pääkaupunkiseudun lähiöt ovat keskimäärin vahvemmassa sosioekonomisessa asemassa kuin kehyskuntien lähiöt. Myös pääkaupunkiseudun sisällä on eroja; Espoon lähiöt ovat vahvimmassa sosioekonomisessa asemassa, kun taas Vantaan lähiöissä on keskimäärin korkeampi työttömyysaste sekä matalampi tulo- ja koulutustaso. Tunnusomaista Helsingille on muita kuntia suuremmat lähiöiden väliset erot. Myös rakennusaiakaudella näyttää olevan väliä, sillä 1970-luvun lähiöt vaikuttavat olevan heikommissa sosioekonomisessa asemassa kuin 1960-luvulla rakennetut lähiöt. Lähiöiden kehityskuluissa ja nykytilanteessa on siten suuria eroja, mikä on syytä ottaa huomioon puhuttaessa lähiöistä ja niiden tulevaisuudesta. Yleisesti mielikuvista huolimatta lähiöiden kirjo on laaja, vaikka monia alueita yhdistääkin samankaltaiset ominaispiirteet ja epäsuotuisat kehityskulut.</p>		
Asiasanat lähiöt, alueellinen eriytyminen, segregaatio, sosioekonomiset erot, demografiset erot, työttömyysaste, koulutustaso, tulotaso, asuntokanta, Helsingin seutu, pääkaupunkiseutu, kehyskunnat		
Hinta hinnaston mukaan	Jakelu puh. 09 310 36293	

HELSINGIN SEUDUN 1960- JA 1970-LUKUJEN LÄHIÖIDEN SOSIOEKONOMINEN JA DEMOGRAFINEN KEHITYS VUODEN 1990 JÄLKEEN

Lähiöt ja erityisesti niiden kehitykseen liittyvät kysymykset ovat viime vuosina olleet julkisen keskustelun kohteena. Pääkaupunkiseudun alueellista eriytymistä tarkastelevat tutkimukset ovat tuoneet lähiökysymykset näkyvästi esille ja herättäneet myös yhteiskunnallista huolta lähiöiden kehitysuunnista sekä huono-osaisuuden kasautumisesta lähiöihin.

Tämä tutkimus tarkastelee Helsingin seudun 1960- ja 1970-lukujen lähiöitä ja niiden sosioekonomista ja demografista kehitystä alueellisen eriytymisen näkökulmasta. Tutkimustulosten perusteella lähiöiden sosioekonominen asema on keskimäärin heikentynyt vuoden 1990 jälkeen, kun sitä verrataan yleisempään seudulliseen kehitykseen niin tulotasolla, koulutustasolla kuin työttömyysasteella mitattuna. Myös demografiset muutokset ovat huomattavat Helsingin seudun lähiöissä. Tulosten perusteella lähiöissä asuu keskimäärin aiempaa enemmän yksin asuvia ikääntyneitä asukkaita ja toisaalta vähemmän lapsiperheitä ja nuoria aikuisia. Myös maahanmuuton vaikutus näkyy lähiöiden väestörakenteen kehityksessä.

Yleisistä kehitysuunnista huolimatta Helsingin seudun lähiöt eivät ole kaikki samankaltaisia alueita. Lähiöiden kehityskuluissa ja nykytilanteessa on suuria eroja, mikä on syytä ottaa huomioon puhuttaessa lähiöistä ja niiden tulevaisuudesta. Yleisesti mielikuvista huolimatta lähiöiden kirjo on laaja, vaikka monia alueita yhdistääkin samankaltaiset ominaispiirteet ja epäsuotuisat kehityskulut.

Julkaisutilaukset

p. 09 310 36293

Internet

www.hel.fi/kaupunkitieto